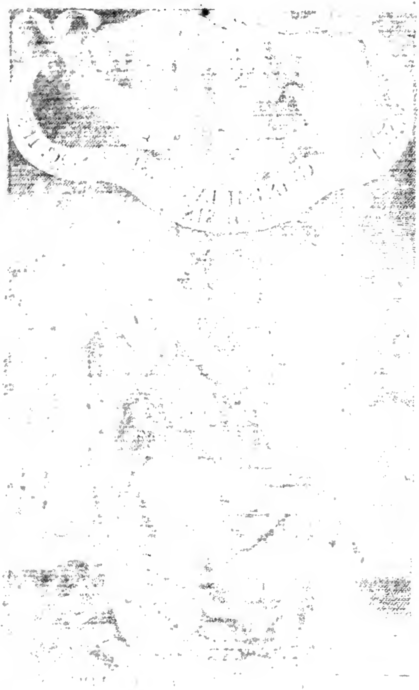

Eques Ios. Cæs. Arpinas delin. Io. Fed. Greut. inc.

ROMÆ Apud Franciscũ Corbellettum MDCXXVII

LVDOVICO
CARD. LVDOVISIO
S. R. E. VICECANC.

POESIS IN PROGRAMMATE
Depicta ab Eq. Ios. Caesare Arpinate
Se dicat, dedicatque.

MAGNANIME ò Princeps, cui summa negotia mentem
Semper habent: sed non adeò, par omnibus, implent
Pectus; vt in medio nunquàm vacet agmine rerum:
Siquid ab egregio curarum pondere cessas;
Haec, precor, interea mihi publica cōmoda praestes,
Dùm Tibi me vouеàm, si sum Te digna Patrono.
Illa ego, sum veterum genitrix atque arbitra Vatum,
Filia Diuini Cultus & alumna Triumphi,
Caelestumq. soror Charitum, & collactea Laudum.
Quòd si fortè mei quaeras cunabula partus,
Natalisque rudimenti primordia; dicam.
Cùm domus Isacidum, patriam reditura Syonem,
Exilium & rigidam fugeret Pharon; incidit altos
In fluctus Arabum, rubrique obstacula ponti.
Tùm vallo maris immensi fuga sistitur, anceps
Quò vergat, qua parte salus se proxima pandat.
Scilicet à tergo Pharaonius ardor euntes
Insequitur, iàm iàmque gradu premit, & fodit hasta.
At DEVS increpuit surdum mare. constitit aequor
Ingenita feritate minus, nutumque Tonantis
Audijt, & medio freta concita diffidit alueo.

Tanta fides pelagi, & summae reuerentia vocis.
Ecce bipartito cedentia claustra profundo
Pontus agit, suspendit iter, per & aëra librat
Hinc atque inde leues gemino velut aggere fluctus;
Aequoraque exhaurit, longo quantùm orbita sulco
Pandat aquas Populo, cui terras clauserat hostis.
Obstupuit primò fugientum exercitus, altum
Discindi pelagus, barathroque voraginis horret
Ora patere maris, velut exhaustura morantes.
Sed nouit mox esse pium, quod credidit atrox:
Ingressusque viam, qua conscia semita ducit;
Sicca per aequoreos vestigia signat hiatus
Securus pelagi atque sui; valloque liquorum
Cingitur, & fidas premit immersabilis vndas.
Interea Pelusiaci furibunda Canopi
Agmina laxatis ad terga vehuntur habenis,
Nacta viam per aperta maris, atque vsa secundo
Succedunt pelago iàmiàm domitura phalangas.
Cùm subitò implacidum tonuit mare, saeua rebellat
Vnda secuturis, praeeuntibus aequa maniplis.
Nec mora, discissus redit ad commercia pontus,
Foedus habent lymphae, iunctisq. liquoribus implēt
Ora maris patefacta priùs. iacet obruta Memphis
Fluctibus in medijs. quàm vellet posse reuerti!
Sed negat vnda fugam: ruit agmine saeuus aquarum
Pontus, & à tergo Pharijs redeuntibus instat.
Dissiliunt currus, miserandoque esseda ludo
Naufragium in circo faciunt maris: ardor equorum
Obluctatur aquis; sed tunditur impetus aestu,
Quadrupedesq. equitesq. globo inuoluuntur eodem.
Ipse Paraetonij Rex agminis ima laborat
In freta deiectus, sequitur sua curia Regem,
Oceano confisa nimis: iàm digerit iras
Aestibus aequoreis: illa se iactat in aula,
Sortiturque suo Capitolia digna triumpho.

At

At Superis deuota Cohors in littore gressum
Tuta locat, deque hoste tulit spectacula tantùm.
Tùm pius Isacidum Ductor Paeana Tonanti,
Hoste triumphato, cecinit; peregrinaque pubes
Ductorem sequitur praeeuntem carmine grates,
Inque vicem alternis spatijs iuuenesque nurusque,
Munere pro tanto, persoluunt debita laudum.
Hinc ego principium duxi, natalibus olim
Orta pijs; illae, mea prima crepundia, voces.
Nunc Pictor non arte minùs quàm nomine Caesar,
Pictorum Caesar, seraeque aetatis Apelles,
Inter sacra iterùm me carmina pinxit; vt essem
In Regno secura meo. simul ille profanos
Edocuit Vates, quo lucis semine nascor:
Admonuitque nigros Paphiae meretricis olores,
In mea quàm peccent generosae exordia vitae;
Cùm quasi degenerem tàm pulchri à germinis ortu,
Ad mala nescio quae melimela Cupidinis vrgent.
Ite animi indecores, quorum modulamine dicor
Serua Voluptatis, quae sum Regina Pudoris.
Ad Te confugio, Princeps, tua nomina supplex
Fronte gero, meme ipsa tuis splendoribus orno:
Vt lucem quandoque meis natalibus addam
Auspice Te, quos foeda infumant carmina Vatum.
Hìc pia sum, securus ades. sed, & vt pia posthàc
Dicar, & ingratae caueam commercia culpae;
Tu facies. age, meq. tuo, LVDOVICE, volentem
Subde patrocinio: sic reddis origine dignam.

INDEX.

POESIS HEROICA.

POESIS ELEGIACA.

POESIS LYRICA.

II. *Fe-*

POESIS EPIGRAMMATICA.

XIV. De

XLIV. Ars

Mutius

POESIS HEROICA

SACROSANCTA VATICANI TEMPLI PORTA

Populorum ingressui patefacta ab
VRBANO VIII. PONT. MAX
in publica dedicatione Secularis Anni
MDCXXV.

IDYLLIVM
A FRANCISCO ALTERIO DICTVM

CARMEN I.

CEDITE Romano scelerum contagia Regno,
Siqua forum ienuistis adhuc. optata recurrunt
Secula, mite caput faustissima porrigit aetas.
Sic iubet VRBANVS, qui caelo deuocat Annum,
Ite procul Stygiae pestes; damnataque luctu
Agmina perpetuo; fontemque reposcite noctem
Indecores animae, soboles inimica diei.

 Sol

Sol oritur, quo non alium consurgere solem
Candidiore coma, & melioris origine lucis,
Vidit inexhausti reuolubilis ambitus aeui,
Quina pererrato cùm lustra referret Olympo.
Iàm Caeli patuere fores: similique metallo
Obsita iàmdudùm, centumque obducta catenis,
Et frangi metuente rigens adamante fatiscit
Ianua terrarum lustralibus obuia sacris,
Fatalemque sinu grauido exclusura salutem.
Vnde nouum mundo fulsit iubar? emicat ingens
Lucis honor, sed causa latet; diuinus inaurat
Riuus agros: sed habet nitor inter sidera fontem,
Et caput occultat dùm flumine recreat orbem.
Vos aeterni ignes, oculique volubilis orae,
Excubiae Superum scriptusque exercitus auro,
Aurea progenies, & posthuma semina solis:
Pandite, si quis amor, tantarum exordia rerum.
Et vidistis enim festi proscenia Caeli,
Quae discreta procul mortalibus eripit ausis
Nobile sipparium, & caelestis carbasus aurae.
Dicite, cur sanctos sera liberat ardua postes,
Quae steterat firmata diù? cur publica Romae
Sacra reflorescunt, annorumque orbe voluto,
Mitis, ab integro, Virtutum nascitur aetas?
Iàm sol astriferi per inardescentia mundi
Prata, ter octonos efflauerat ore Decembres,
Autumnumque fugarat hyems, spatioque remenso,
Quinta renascentem properabat Olympias annum;
Tum faber aetherei motus immobilis ales,
Cui vaga praecipitis rota temporis annua curae,
Dat signum Superis; denso volat agmine pubes
Plaudendi studio, atque operi deuota futuro,
Pandit anhelantes laeta adspectacula dextras:

Est in

Est in secreta Caeli regione latentis,
Trans anni metas, & limina solis Eoi,
Sublimis tholos, & paribus distincta trichoris
Atria, sidereum Triados testantia Numen:
Non opus humanum; Diuina decempeda finxit.
Nempè nec aurato moles operosa metallo,
Argentoue micat: fastidit humillima Caelum,
Et gemmas conferre pudet, quibus aemula tellus
Iudice se, nimiùm plaudit sibi; nobile tectum
Materia meliore nitet; nec dicere possis
Quale decus: tantùm, qui lucida moenia format,
Aut idem sol est, aut saxa simillima soli.
Aedibus in medijs, ipsoque in limine templi,
Quà primam latè in faciem domus extima surgit,
Ingentes aditus, & postibus vna superbis
Porta subest, mediamque intersecat ardua molem.
Ipsa tamen nulli patet obuia; robore duro
Clauditur, & foribus vallata rigentibus arcet
Ingressu populos, immortalique tenetur
Mole catenarum, aeternoque in vecte laborat.
Tùnc solùm inuerso reserantur cardine postes,
Cùm quartam superans vicesima ferbuit aestas;
Iamque redorditur noua secula mobile tempus,
Et sese sua per vestigia recreat aetas.
Hoc aditu, vt perhibent, haec lata per ostia Caeli,
Prodijt Omnipotens Diuinae mentis Imago,
Cùm Patris è gremio, geniturae in viscera Matris,
Dulcis amor vtriusque pio se carcere clausit,
Et Deus humanae subijt commercia vitae.
At domus interior, Virtutum Regia sedes
Dicitur: haec sanctis habitata sororibus, ardet
Luce quidem propria, sed non minùs ore latentum
Splēdet ab ingenuo, atq; eadem dat, & accipit ignem.

Hùc igitur, dùm fata monent, dùm tempus agi rem,
Vndiq. conueniunt Superi, plaudūntque frequentes
Remigia alarum, sesèque per alta carinant
Arua: recludendasque fores, & amabile limen,
Lataque concursu stipant fora; dixeris, Aulam
Numinis, & superas viduari ciuibus Vrbes,
Vsque adeò celebris Virtutum curia feruet.
Ecce autem se pompa vehit; secedite mentes
Aethereae campo; viden, vt via candida lucis
Aestuat, & secto lactescunt sidera caelo?
Hàc iter est: Superum longo praeit agmine pubes,
Laeta ministeria, & vultu sua gaudia portans.
Agmen habet medium, magniq. vna agminis instar,
Sole reuincta comas, inuecta curulibus astris;
Prima parens operum, genitrix Sapientia rerum,
Maxima Diuinae soboles atque incola mentis,
Nata coaeua Patri, sed nescia mobilis ortus;
Vena boni, nec fonte minor: seu proniùs vndat
Extra se, populosque beat; seu continet amnem
Intra animi ripam ipsa sui, sesèque resorbet:
Vis eadem semper, nec sese copia maior,
Nec sese minor vnda; sed vbere semper eodem
Detentis neque crescit aquis, neque deficit haustis;
Viuida maiestas, opulentia diues bonorum
Aetherei Matrona chori, Diuina Virago;
Numen, & immensi vox Numinis: illa creatrix
Terrarum, Caelique potens, & temporis auctor
Immortalis adest, instauratura beatos
Annorum cursus, & inertibus aurea terris
Secula, praeteritaeque obliuia publica noxae.
Nec mora: iàm ventum caelestis ad ostia molis:
Iàm superas stetit ante fores Regina curulis;
Iàm velox sese vrget opus, iàm grandia pendent
Mu-

Munera, sidereamque exspectant omina dextram.
Quin etiam officijs ingentibus excita circum
Stat Superum pubes, finemque intenta moratur,
Et pennas premit, obtutuque coërcet in vno
Pendula vim mentis volucrem, exsultantiaq. implet
Corda metu, qualem parit exspectata voluptas.
Interea triplici stantes in cardine valuas,
Ingentesq; moras chalybum, atque aeterna patentis
Sepimenta aditus, Matrona veterrima rerum
Fatali incumbens virga quatit: aera fatiscunt
Ilicet intemerata diu. constantior ictum
Stat contra, muralis apex; quem crebra lacessunt
Fulmina tormentorum, & ahenae verbera frontis.
At caeli rigor acer, & impenetrabile textum
Roboris aeterni, vix audit sibila virgae
Vibrantis sese, & iàm vulnera prima minantis:
Cùm labat, emotoque recumbit Ianua dorso
Sponte sua, fragilique trahit compage ruinam.
Tantùm virga potest, cui dat sua dextera pondus.
Fit via, panduntur que aditus, patefacta reclusis
Limina iàm foribus, iàm postibus aera negantur.
At, qua parte sinum cedentia claustra relaxant,
Scena recedentis templi patet. ilicet ingens
Exoritur plausus, vocisque resultat imago
Gratantum terris, melioraque secla ferentum.
Tunc operum effectrix Sapientia luce refulsit,
Qua nunquàm meliùs, placidoque ingentia vultu
Gaudia dispensans, haec intonat: Ite frequentes
O Superi, mea turba, gemellamque Aetheris Vrbem,
VRBANVMQ. Patrem votis cumulate futuris.
Sic Caelo sua Roma placet. date foedera Pacis,
Ferte voluptatum nimbos, compescite noctem
Splendidiore die, pereat metus, exulet horror.

Diffugiant Erebi ciues : pater ipse malorum
Anteuolet, secumque inamabile deuehat agmen
Ad tristes thalamos, vbi regna domestica luctus,
Et consanguineae posuere cubilia pestes.
Vix ea, cùm Caeli micat obsequiosa iuuentus
In partes operum, & vario se munere iactat.
Pars Romã aduehitur, sanctumq. Quiritibus Annũ
Nunciat, VRBANOQ. Patri : pars aëre summo
Inuigilat, grandique manu turgentia circùm
Nubila deterget, Caelumque immane serenat :
Pars tristes animas, & amantes turbida ventos
Carcere componit, tempestatumque cauernas
Obijce praemunit duro : pars cetera solem
Ornat, inassuetoque micantia tempora cultu,
Sidereamque comam meliore illuminat auro.
Sunt qui quadriiuges, aurorae in vota, iugales
Expediant, leuiumque fugam, & momenta rotarum,
Et currus, quos ipsa dedit Sapientia quondàm
Astrorum Regi, cùm magnum auriga Tonantem
In terras tulit, & rediuiuum in sidera vexit.
At Phoebum interea tempus monet : ille citatos
Exhortatus equos, curruque obnixus ab alto,
Spargit in arua diem, cui nulla vmbracula vultum,
Nulla supercilium nubes tegit. aureus orbem
Ambit bonor iubaris; qualem sine labe colorem
Terra bibit, cùm solem, inter cunabula mundi,
Enixa est primo maris vnda puerpera partu.
Fortunata dies; neque lux fuit illa, sed insons
Lac tenerae lucis : solemque ad lumina vitae
Productum è tenebris, & adhùc à lacte recentem
Fundere tùm decuit, quem sugeret ipse, liquorem.
Nempè creatricis vix pulsus ab vbere lucis,
In quacunque pedem Caeli regione locauit,

Alba

Alba rudimenta, & lactentia signa reliquit.
Nunc etiam Caelo vestigia lactis inhaerent;
Semitaque ex illo candore notabilis ardet.
Non aliter fluit axe dies, Regina dierum
Candida, quae Sanctum radijs felicibus Annum
Prima aperit, reuehitque optata piacula terris.
O quantum sperare licet, cùm prospera Titan
Fecerit auguria, & fortunam nobilis aeui
Luce colorarit, simul & pede principe nubes
Presserit infaustas, laetoque subegerit orbi.
Nec mora: iam subeunt eadem spectacula Romam,
Quae Caelum tenuere diù. Nàm Roma, vel ingens
Vestibulum Caeli est, vel ducta colonia Caelo;
Vsqueadeò similem se moribus ornat Olympo.
Aspicis, vt crebro populorum examine feruet
Vaticanus apex, quà tollit in aëra molem
Tyburtina silex; ipsaque in mole cubantem
Educit tholon, & sublimibus inserit astris?
Hac qua parte sui Caelo viciniùs haeret
Roma, frequentatur, cùm Caeli munera ducit.
Hùc omnis fluit ordo, premit, premiturque viro vir:
Et populi leuis vnda, repercutiente sequentem
Anteriore, fremit; nec se capit ipsa, sed vrget
Se magis, & simili semper cursu, atque recursu
Voluitur vnde fluit, seseque reciprocat aestus.
Ecce autem solio latè spectabilis aureo
Inuehitur gaudentum humeris animisq. Quiritum
Romanus Pater, & Romanae Spiritus Vrbis
VRBANVS; proh quale decus, quantumq. serenae
Maiestatis habet? sese ipse nitentior ardet,
Et praeter solitum diuinior: emicat olli
Tantus in ore DEVS, cui sceptra vicaria gestat.
Denique si nescis, quàm grandia munera verset

Quidue animò ducat curarum; consule vultum
Principis; & dices, Nihil est mortale, quod optat.
Talis adest mundi Pater, *& quòcunque curuli*
Ingreditur solio, tùm genua labantia terrae
Ponit *adorantum populus; sed lumina tollit*
In Caelum vocesque pias, & fausta precatur
Omina, deque suis VRBANO *fabricat annos.*
At Pater, immensi contra stetit ostia templi,
Vestibulum ante ipsum, quà Porticus *aurea surgit,*
Appendix pretiosa domus, & digna theatro,
Cui facit ingentes aditus, & limina format:
Par *opus auctori, testataque Regia* Paulum,
Burghesij simulacrum animi, cui nobile nomen
Seruat; at VRBANO *seruit patriosque Dracones,*
Gentilesque Aquilas (sic Paulus *ab aethere iussit)*
Subdidit vltrò Apibus. nàm gemmea debet vtrique
Porticus; & Pauli *est, quòd Caelum proxima tangit:*
Quòd tamen inclinat propria ad confinia Caelum,
Quod superas dispensat opes, quòd aperta recludit
Limina Virtutum, vitaeque aeraria seruat;
Hoc opus VRBANI: *nec, vtrum sit denique maius,*
Quaerere Roma diù, vel Paulo *iudice, possit.*
Scilicet hic lustrale bonum, deuota saluti
Porta, rudimentum superi terrestre laboris,
Stat Latio referanda Patri; *quae tempore longo*
Clausa, per & multos nulli superabilis annos:
Nunc Superũ admonitu, moderantis & infima caeli
Se dicat VRBANO, *tantaque patescere dextra*
Poscit, *& ambit adhùc. sic prouida fata tulerunt,*
Vt cùm caelestes aditus Sapientia pandit,
Explicet in terris, Sapiens gemina ostia Princeps.
Nec mora: praefatus Diuos, Diuumque Parentem,
Ipse hominum Pater, *humano sed lumine maior*
Con-

Constitit, accingitque operi venerabile pectus,
Et robur, quo Caelũ aperit, quo claudit Auernum.
Iàmque adeò dextram tudes olli argenteus armat,
Iàm manus vrget opus, iàm fulminat. excipe tellus
Omina, iàm tonuit Caeli de parte serena.
Vix etenim primum argenti vibratilis ictum
Excipit, extemplò velut ariete pulsa trabali
Porta labat, subitoque obstacula verbere cedunt
Sponte sua; patet ingressu penetrabile limen,
Vnde aditus certo se limite findit, & astris
Terminat, incurritque patentis in ostia Caeli
Diuina reserata manu; iàmque omine fausto,
Ianua terrarum, Caelo mortalia iungit,
Humanisque plagis Superum penetralia pandit.
Insequitur clamor lacrymãtũ, & multa gementum
Nescio qua mentis dulcedine; cedit amaror
A lacrymis, nec abest dolor; at confusa dolori
Gaudia sunt; testes, hic criminis, illa salutis.
Audijt è Caeli secreto cardine plausum
Aurea Virtutum soboles, & conscia facti
Caelestes commutat opes terrestribus oris:
Pro Caelo Romam, pro templo diuite, ductam
Non imitabilibus terrarum molibus aedem
Incolit: hic foribus se prima patentibus infert
Augurium fatale boni; praeit ipsa sequentum
Agminibus populorum, atque omine limina complet,
Et calcanda viris post se vestigia signat.
Nunc Vaticanam felix habet incola sedem.
Nec tamen à Caelo se credit abesse paterno:
Vsqueadeò cum Sole suo sua sidera praefert
Roma, & vbi VRBANVS Sol est, ibi Regia Caeli est.

GRA-

GRATVLATIO FERDINANDO CAESARI DICTA A FERDINANDO CAESARINI DVCIS FRATRE

CARMEN II.

QVI sidereo moderaris secula gyro
Aliger, ingentemque moues ingentior orbem:
Parce habiles vrgere rotas, molemque sequacem
Temporis, ah' ne tàm praeceps ruat, imprime clauo.
Aspice, purpurei tulit indulgentia solis,
Optatos sine nube dies: iàm publica mundi
Gaudia, terrarumque preces, & vota Quiritum
Sortitus habuere suos: sedet aureus alto
In solio Ferdinandus; crinemque verendum
Fronde tegit, cupidoque potentior imperat orbi.
Estis io Superi; vobis mortalia curae;
Nec fatis agimur; sed conscia Numina nostri
In Caelo meditantur, inexhaustaque gubernant
Mente viros; certa stant omnia lege Tonantis.
Haec ego, syderei siquid cortina theatri
Posse dabit, pateatque oculis penetrabile Caelum,
Aurea magnarum pandam spectacula rerum;
Quae multa & videre videndaque multa dedere

Ali-

Aligeri. quàmuis ea nos miracula tangant,
Vix tamen è Caelo leuis hùc allabitur aura.
Austriadum Caesar supremus in agmine Regum,
Cesserat imperijs fati; cùm tempora nactus
Apta dolo, fraudis mala tentamenta futurae
Aggreditur Genius: non dissimulanda furentum
Dirarum soboles, Othomani sanguinis altrix;
Deformis Genius, gentique simillimus idem,
Cui fauet. Hic quondàm veniens ad luminis oras,
Odrysij nomen Othomani accepit alendum
Austriacos contra Proceres. nàm temporis ortu
Vno eodemque, tulit patriū domus vtraque Regnum:
Altera nascentis, morientis & altera solis.
Hic fuit, antiquum qui sub fera transtulit Argos
Iura Tyrannorum: qui quondàm habitata Tonanti
Regna Palaestinasque domos, veteremque Syenem,
Atque Asiae fines, atque arua Libystidis orae
Inuasit ferus: ille suis dedit, ille suorum
Hellespontiacum succumbere Bosphoron armis,
Perturbator opum Genius. cui mille nocendi
Nomina, mille artes: Othomanae ad cornua Lunae
Factus, & ipse gerens in vertice cornua Lunae:
Nunc, ne Threicio domus inuidiosa Tyranno
Magna domus, veterum sceptro potiatur Auorum:
Aemulus Austriadum Genius quas extudit artes
Pectore sanguineo? quas non ferus arsit in iras?
Ille & Danubij ripas penetrauit, vbi ingens
Clauditur Hercynio fruiturque Bohemia saltu;
Accenditque animos flammis, quibus ipsa locorum
Ardet byems. ille, & Morauum fidissima quondàm
Pectora, nunc acies, & non sua bella coëgit
Ducere, palantesque Sylesia per iuga gentes
Irasci docuit, Regemque lacessere pugna.

Nec

Nec tamen hoc ſatiata rogo genialis Enyo eſt :
Paſcitur haud animis ſolùm popularibus ardor.
Prima Senatorum capita , & delecta potentum
Corda Ducum ſaeuo aggreditur torquere flagello .
Nimirùm toto miſit Germania Rheno
Magnanimos Heroas, & alto à ſanguine Regum ,
Lecturos, Procerum multis è millibus, vnum ,
Qui regat imperio , nutuque coërceat orbem .
Iàmque Hellenopolim magno tenuere Senatu ,
Quam tacito velox allabitur agmine Maenus,
Et mediam ſecat , & medijs interfluit vndis ,
Atque vna de ſtirpe, duas diſterminat vrbes .
Conſedere Duces ; & iàm conſulta ferebant ,
Verſabantque grauem votis fatalibus vrnam
Aſſenſu vario ; nàm quae ſententia mentem
Inclinaret adhùc ; non omnibus vna ſedebat .
Scilicet hùc etiam caput implacabile condit
Feralis Furia , extremum confeſſa laborem .
Conaturque venenatas aſpergere flammas ,
Nequid inexpertum linquat : quibus illa veretur
Extingui vt poſſit Fidei inuiolabile pignus
Mentibus in magnis : ſed quid tentaſſe nocebit ?
Sentit ab arcano propiora pericula Caelo
Magnanimus Leopoldus : inardeſcitque videndo
Et Furiae taedas , & proxima damna ſuorum .
Hic quondam Auſtriacae Dux inuictiſſimus Aulae
Iura dabat,dùm membra animus generoſa regebat.
At,poſtquàm ſupero tranſcripſit nomina Regno,
In terris ſua templa tenet : votiſque vocatus ,
Mitis adeſt, auditque preces : & dictus ad aras
Indicat, Auſtriacam terris,Caeloque potentem
Imperitare domum, gemino quae ſufficit orbi .
Forte frequentabant Superi conclaue reductum

Se-

Secreta in Caeli regione: vbi cogitur ingens
Concilium, magnisque hominum de rebus agebant.
Hic alto in solio diuina Pronoea *paternum*
Temperat imperium: summoque aequaeua Tonanti
Prouidet, *& longè quae sunt ventura resoluit.*
At circùm auratis composita sedilibus errat
Aligerum manus Heroum; quibus arbitra mundi
Iura, potestatemque dedit iustissimus Auctor.
Hùc sese Leopoldus agit: sanctumque Senatum
Ritè colit, solioque innixum Numen adorat;
Atque has flammato mittit de pectore voces.
O Superum Regina potens, vtriusque theatri
Diua gubernatrix, supremae filia mentis,
Prouida *mens, aeuique parens praesaga futuri,*
Frange caput Stygij praedonis, & opprime fraudem
Arctois latè Regnis impunè vagantem.
Cernis, vt Austriadum trabeata potentia nutat
Germanos inter populos; nec, vt antè solebat,
Ad Regnum votisque humerisque inuecta vocatur,
Vnius inuidia, & fatalis Erinnyos astu?
Quid mea progenies tantum potuitve mereri
Aut meruit, Stygiae succumbat vt artibus aulae?
An quia perfidiae populatrix ardua, Regno
Cogit ab Austriaco portenta facessere, siquae
Vana superstitio, sacrorumque impius error
Fudit abortiuo, terrarum ad lumina, partu?
Non equidem in nostrum genus indulgentior aequo
Haec facio tibi vota; animi penetralia testor,
Non ità me tetigit sanguis meus, aurea postquàm
Sidera sortitus, cum sanguine membra reliqui;
Vt titulos illi, fragilemque precarer honorem.
Me Pietas tangit, pro Religione precantem
Diua audis: Fidei me cura potissima cogit

Dice-

Dicere, & Austriacos ad sceptra vocare Nepotes.
Quos Regno quondàm Pietas *dedit, illa reposcit*
Ad Regnum: munusque suum generosa tuetur.
Non ego praeteriti reuocabo exordia facti:
Cùm Rodulphus agens equites in bella ferarum,
Pronus adorauit, per deuia rura, latentem
Diuina sub fruge DEVM; *quem fortè Sacerdos*
Portabat, suprema piae solatia morti.
Vix oculis hausit niuea sub imagine Numen,
Cùm procumbit humi supplex, dorsoque relicto
Acris equi Mystam caelestia sacra gerentem
Imponit, chlamydisque iniectu submouet imbri:
Ipse triumphantem stipator Regius ambit,
Ipse subit pedes, & Dominum comitatur euntem;
Cui tu, magna Parens, *tanto pro munere grates*
Annueras contrà, decus immutabile Regni,
Imperiumque orbis generi sine fine futurum.
Tempore iàm ex illo Romani Caesaris omen
Rodulphus Caelo tulit auspice: primus Auorum,
Qui Regno Austriacum nomen dedit: inde minores
Agmen agunt, Regumque ingens sese explicat ordo
Aureus, Augustos quibus alta ab origine fasces
Seruat adhùc Pietas; *Othomana sed obstat Erinnys,*
Scilicet, & Caelo terrisque proterua minatur.
Quare age, si merui, si non indebita posco;
Tartareas infringe minas, Asiaeque Tyranno
Ne liceat superis errare licentiùs oris;
Sit fraudum satis, inferna se verset in aula,
Si lubet, & proprias in sese exerceat iras.
Risit ad haec facili Regina veterrima vultu;
Orantemque oculis placans, Absiste precari
Plurima, dixit; habes iàmiàm, Leopolde, quod optas
Immò, quod optanti nunquàm promittere posses

Tu

Tu tibi; nunc adeò fraudum & terroris abundè est:
Quandoquidem fatis mora nulla ruentibus obstat.
Sed, si tantus amor rerum cognoscere causas;
Nunc ades, & mecum fortunam addisce tuorum.
Vix ea: cùm solio sese Matrona superbo
Attollit, superatque gradus; dextraque prehensum
Ducit fronte pari Leopoldum & passibus aequis
Ad secreta recedentis conclauia Caeli:
Quà tollit fatale caput crystallina turris,
Perspicuoque sinu rerum spectacula pandit.
Fusilis hic moles volucrum compage rotarum,
Tormentumque volubilibus circum orbibus actum
Surgit, & in liquido patet aspectabile vitro.
Olli talis inest facies, qualem aenea praefert
Machina, quae summis è turribus admonet vrbes
Temporis, & pulsu fugitiuas diuidit horas.
Nil tamen humanum, nihil hic mortale resultat:
Sunt chalybes, sunt aera procul, reuolubile Caelum
Dixeris, vsqueadeò gemmata toreumata lucent.
Pendet inaequali capitum libramine funis
Aureus, & grandes ducit pro pondere gemmas
Molem infra, semperque idem surgitque caditque,
Et metitur onus, motumque moramque gubernat.
Nàm crebris agilem spiris amplectitur axem;
Immortalem axem, solidoque adamante rigentem:
Non adeò tamen indomitum, quin textilis auri
Sentiat amplexus: ad blandimenta mouetur
Ilicet, & similem pretiosis dentibus orbem
Corripit; hic alios versat, voluuntque voluti
Mordicùs, & totam rapiunt vertigine molem.
At placidè errantum facit aequamenta rotarum
Hinc atque inde pari trepidans examine libra;
Neu se praecipiti versatile pondus agat vi,

Illa

Illa cauet, praebetque sui discrimina motus.
Haec intùs: foris est etiam sua gratia fronti.
Nàm stylus hùc sese, gemmataque lingula profert,
Purpureusque index, qui, moli annexus, eodem
Incedit cum mole gradu, & miracula signat,
Qualia non vlli fas est agnoscere Diuum.
Scilicet ingentis frons est adamantina turris:
Fronte super, quà circùmagit se gemmeus index,
Docta manus solido formas inscripserat auro,
Arcanosque characteres, & caeca notarum
Argumenta; quibus se lingula monstrat in orbem
Mobilis, & stabili premit aurea signa rotatu.
Obstupuit visu Leopoldus, & anxius haeret;
Oblitusque sui tacet, oblitusque suorum:
Solùm ea defixos tenet ad spectacula vultus.
Tùm verò ductrix vocem Matrona resoluit.
Et, quid inaccessas oculis animoque figuras
Contemplator, ait, speras euoluere sensu?
Obscuros apices, & inenarrabile textum
Molis adire nefas, nisi me duce: signa latentum
Abdita verborum, me solùm interprete, disces.
Nunc age, quandoquidẽ te plurimus excitat ardor:
Quidquid id est, animum paucis aduerte, docebo.
Hanc, quae sublimi se tollit pegmate, molem
Ipsa ego, nascentum primaeua ab origine rerum,
Composui, Caelique remota in parte locaui,
Tempus vt assereret, moderatrix norma futuri.
Scilicet errantem solis qui temperat orbem
Aliger, aeternumque rotat iubar; ignea motus
Libramenta sui, cursumque volubilis auri
Pondere ab hoc discit; solique aut laxat habenas,
Aut premit, vt solis monet haec mensura volantis.
Ignotos apices, & inobseruata legenti

Signa

Signa vides, ſparſaſque notas? proh quantus in illis
Senſus ineſt, quanquàm ſine ſenſu errare videntur!
Hic ego, ſi neſcis, mores atque ipſa potentum
Nomina deſcripſi Heroum; quos aequus amauit
Omnipotens, numeroque virum ſecreuit ab omni,
Vt populos ditione regant: Nàm mobilis index
Circuit, & ſemper currendo perficit orbem.
Nec priùs abſiſtit curſu: quàm ritè mouendus
Ad Regnum ſubeat quiſquam, cui ſidera ſeruant
Imperium; tùm ceſſat apex, ſtabiliſque tenet ſe
Lingula venturi monitrix; atque indice gemma
Stat ſuper inſcriptum regali nomen in auro,
Deſignatque Caput populis fatale regendis.
Nondùm finierat Virgo, cùm prouida moles
Dat ſignum: inde quies, & inexſpectata rotarum
Segnities oritur: veſtigia comprimit index
Errabunda priùs; nomenque ex omnibus vnum
Delibat radio. tùm ſubdidit Arbitra, Cernis,
Vt faueat Deus? ecce Deus, Lepolde; quid vltrà
Spem trahis? en votis Caelum ſtudet; accipe ſortem
Diue propinquantem, veſtrumque in foedus ituram.
Aſpicis hoc ingens, quod inumbrat lingula nomen
Deſuper incumbens? ò nomen amabile Caelo,
O terris exſpectatum: compeſce timorem,
Ferdinandus hic eſt, Veterum ſpes vna Parentum:
Ferdinandus habet Regni decus, ille vocatur
Ad ſceptrum, Imperij fortunatiſſimus heres.
O Pietas, ò ſancta Fides! quis amantior aequi?
Quis Paci melior? quis fortunatior armis?
Non illum geniale malum, non ducta profundo
Eumenidum manus, & minitantibus aſpera taedis
Agmina; non hominum furor imperioſus ab alto
Deturbet Regni ſolio; cui lactea preſſit

 Vbera

Vbera Relligio, nascentem ad lumina vitae
Accepit gremio Pietas, mox arbitra morum
Instituit Virtus; quibus ille altricibus, auras
Caelestes auras, missas mortalibus hausit.
Sed quid ego haec memoro? studia in contraria tēpus
In terris teritur; venturae nescia Sortis
Mens hominum, fatis pugnantia fata rependit,
Nunc age, secedant irae; satis vsque malorum est;
Hāc Othomana tenùs populos agitarit Enyo:
Conspirent animi, cum Caelo sentiat orbis,
Imperet is, fati quem gemmea lingua reposcit.
Haec ait. augustoque trahens de vertice partem
Solis, inexhausta qui tempora luce coronat;
Fulminat è Superis. it missile lumen ad vrbem,
Magnus vbi tenuit conclauia longa Senatus,
Qui Regem legat arbitrijs; hùc penniger ignis
Aduolat, & summis Heroibus intima sensim
Corda subit, penetratque animos, & pectora versat.
Nec mora, concordes in publica commoda, subdunt
Heroës capita alta Deo, parentque iubenti,
Fatorumque moram subitis assensibus implent;
Et Ferdinandum generosa voce salutant,
Ingeminant Ferdinandum; celsoque locatum
In solio, Summi fortuna Principis augent,
Demittuntque animos, & nobile nomen adorant.
Salue, Magnorum Rex Augustissime Regum,
Terrarum communis amor; cui sidera frontem
Antè coronarunt, quàm textile cinxerit aurum.
Ingredere ò votis, hominumque assuesce vocari
Iàm nunc auspicijs; pigra qui tibi regna, tuisque
Sera querebantur succedere praemia factis.
Testor inassuetos liquida dulcedine plausus,
Et desiderijs popularibus edita passim

 Gau-

Gaudia; terrestres certant caelestibus orae,
Vtra magis tibi Regna vacent, animique trophaeum
Ingenio meliore ferant. pudet esse minorem
Hoc vno terram, si te vehat impare pompa.
Nulla tuis regio titulis caret, omnibus idem
Diceris; Occiduus tibi Sol, tibi plaudit Eous:
Nec frustrà tibi plaudit: habet quo plaudere possit.
Nàm tua nobilitas quo non viget insita Regno?
Germine magnanimo totum complecteris orbem;
Et cum Sole geris diuisum munus: vterque
Regna maritatis; tu sanguine, lumine Titan;
Regibus ò genita, ò Reges genitura propago.
Et quisquam placido testari gaudia vultu
Distulerit? viden? Heroum te maximus ordo,
Te populi minor aura vehit: tibi pectoris aulam
Explicat, inque animis pompa meliore triumphas.
Me quoque tãgit honos, Caesar, tuus; & mihi partẽ
Sumo libens, inter communia gaudia; quanquàm
Non adsum nouus obsequio; nec honoribus hospes
Vsqueadeò sum, Magne, tuis: sic nominis omen,
Sic volucrum Regina monet; quae, munere vestro,
Explicuit patrio nobis in stemmate pennas,
Insertumque animo signum gentile figurat.
Sed monuit meus antè alios Iulianus, auitum
Nomen: honor nostrae, si qua est ea gloria, Gentis,
Tempora Romano quondàm spectabilis ostro.
Ille tuo, Caesar, nimiùm sudauit in aruo:
Siue rebellantes cùm strenuus iuit in hostes,
Arctoasque niues, fortique habitata Bohemo
Regna frequentauit; nascentis vt ora Chelydri
Frangeret, Hussitaeque timenda exordia flammae,
Et malè crescentes in fonte retunderet ignes:
Seu coniuratos Othomana reduxit in arma

Pannonas, iniustaeque abrupit foedera pacis.
Et, licet Odrysias in se conuerteret iras;
Non tamen abstinuit, vitaeque animaeque pepercit.
Illic Threicio non debita praeda Tyranno,
Heu quas exuuias supremo in funere liquit
Hostibus! At vitam pro Relligione cadentem,
Purpureus quàmuis in morte, dicauit Olympo.
Nunc etiam è Superis tibi, Ferdinande, laborat,
Credo equidem, campoque bonus desudat eodem.
Ille iterùm ardentem flammis Borealibus Albin
Artibus è Caelo melioribus opprimet; ille
Intrepidos Morauos, & amantes arma Bohemos
Dulcia tranquillae reuocabit ad otia vitae.
Sic ego, sic omnes nostra de Gente vouemus.

IN CLAROMONTANVM COLLEGIVM

Patribus Soc. IESV Pariſijs reſtitutum

A LVDOVICO XIII

GALLIARVM REGE

SAPIENTIAE EVCHARISTICON

Dictum ab vno è Patribus Soc. IESV

CARMEN III.

NYMPHAE, Caſtalides Nymphae, quibus Aonis ora,
Et famulatrices leuis vngula ſuſcitat vndas;
Quandoquidem veſtris noua naſcitur Aurea terris
Aetas; ò agite, & magnis Heroibus aequo
Rumpite, nàm decet, importuna ſilentia cantu.
Cernitis, vt facili vos Gallia voce ſalutat,
Gallia, Magnorum Nutrix fortiſſima Regum,
Ipſa cothurnatae Regina potentior aulae,
Et mundi Regina ſui? Vos ſemper amoeni
Phocidos ex oris, ad nobile Pyrenaeum,
Et lauru è viridi, vocat ad ſua Lilia victrix.
Ite agite, ò reduces auguſta ad limina Muſae;
Quà celſo in ſolio, patrioque verendus in oſtro,
Eminet ingenuos inter Ludouicus Ephebos,
Iuratoſque Duces; cùm magno munere maior
Sceptra gerit, iuſtoque pius dat iura Senatu,

Multùm animo, multùm referens in fronte Parentē,
Factis aequat Auos, virtutibus anteit annos,
Herculeisque humeris Gallum suppleuit Atlantem,
Nuper Aquitani cessantem à pondere mundi.
Sed quis tantus amor Ludouici in pectore crescit,
Vt Loyoleae iàmdudùm Palladi clausum
Lutetia in magna reseret dotale Lyceum?
Dicam equidem, longa repetens ab origine causam,
Et sua magnanimis reuocabo exordia factis.
Regius vt primùm Iuuenis penetrabile limen
Exyt aetatis, quam nescia viuere vita,
Atque ignara sui puerilibus educat annis,
Mutauitque idem melioris origine lucis
Prima rudimenta, incertique crepuscula sensus;
Obtulit huic sese qualis sine nube videri,
Et quàm celsa solet veri Sapientia mater,
Numinis interpres, rerum castissima iudex,
Praeteriti custos aeui, praesaga futuri:
Obtulit, aspectusque oculis mortalibus impar
Attonitum visu Iuuenem strauisset, & auri
Aura vel immeritae damnasset lumina nocti,
Vel tenebris vitam; nisi tùm Sapientia vultus
Immortale iubar radijque plicatile lumen
Extinxet, iàmque humanis obtutibus aequa,
Aequa oculis fieret, nostraeque simillima formae.
Tùm verò ante oculos Iuueni stetit, altaque collo
Brachia dispensans, amplexibus oscula mille
Miscuit, &, Salue rerum spes vna mearum
Magne Puer, dixit, magnaeque propaginis heres.
Obstupuit visu Ludouicus, & aurea frontis
Sidera continuit defixo immobilis ore:
Nec voces alias ancillatura voluptas
Suggessit, nisi quas oculorum labra tuendo

Fortè dabant, lacrymisque loquacia sensa ferebant:
Nàm sua sunt oculis, lacrymis sua sunt quoq; verba.
Olli subrisit placido mitissima vultu
Diua, nec erubuit longo sermone morari
Quas furabatur Superum congressibus horas,
Vsqueadeò Superis Ludouicum credidit aequum.
Pone metum mens, inquit, amor; teque indole dignum
Finge tua, factisque potentibus excute mentem.
Illa ego sum humanae nutrix Sapientia mentis,
Filia Diuinae, magno sata Patre, priusquàm
Fundamenta noui iaceret pendentia mundi.
Inter Aquitanas quanquàm mihi commoda gentes,
Nunc etiam est domus, hospitioque recepta fideli,
Lutetiam ante alias colui placabilis vrbes;
Me tamen imperium Martis, strepitusque sonantis
Militiae, geniusque Patris, quem viuida virtus;
Et ratio bellorum, & praepetis impetus aeui
Impulit in chalybes, & amantia sanguinis arma,
Nolentemque sua rapuit vertigine tempus;
Altera cui tenuit sceptrum manus, altera ferrum;
Haec, inquam, studia, & votis contraria nostris
Vota retardarunt, ne toto libera Regno
Efferrem caput, atque omni dominarer in aula.
Tu mihi conditio regnandi, tu bonus esto
Auctor amicitiae, mecum partire labores
Et sceptri decus, & solio sedeamus eodem.
Sed tibi siquis amor venientia noscere fata,
Et mens aequa vacat; paucis, aduerte, docebo.
Aurea postquàm aetas cessuro degener Auro
Mutauit sterili felicia tempora Ferro;
Ferrea progenies, & ahena rigere iuuentus
Coepit, inexpletamque domare furoribus orbem.
Tunc scelerum facies, & inexorabile vulgus

Eumenidum,trepidique metus vmbraeque silentum,
Tartareaeque acies,& nomina mille malorum ,
Vna eademque satus vitiorum exercitus aluo ,
Virtutum sobolem crudeles linquere terras
Et patrias iterùm remeare coëgit ad oras .
Me quoque sors eadẽ,& communia damna vocabãt
In Superos,fateor ; sed iniqua mente carebam
Terrarum officio ; quid enim sine Numine viuat
Terra meo,cui nulla ferat Sapientia vitam ?
Tunc equidem excussi quantum mihi suppetit artis,
Quantum animi, quantum secreto in pectore mentis
Consiliĳque latet,tunc memet in omnia verti
Tentamenta operum, memet sapientior ipsa ;
Vt , quoniam nomenque meum Numenque verendũ
Ad Superum loca(sic Superi voluistis) agebam ;
Non tamen aeternum ventura in secula ferrem
Exilium, semperque recentibus acta procellis ,
Pellerer humano nunquàm reditura theatro ;
Sed mecum Omnipotens hanc me spem ferre iuberet ,
Affore non longum lapsuri temporis aeuum ,
Quo priscum tellus inarata rediret in Aurum ,
Atque instauratis iterùm meliore metallo
Fortunata meis quandoque renascerer oris.
Sic ego maerentem spe consolabar amorem ,
Atque erat vna salus , non desperare salutem .
Ergo operi accingor . Sed,vt ire per omnia longũ est,
Accipe, Magne Puer,*quae te miracula tangunt.*
Nondùm supremus mutabilis angulus orbis
Iuerat in Chalybes: domino nàm cetera Ferro
Cùm seruiret humus;vix ora latentis Eoi ,
Quà primo exoriens Sol lumine conserit agros,
Pallescebat adhùc splendore superstitis Auri.
Has ego sepofui rutilas Orientis arenas ,

Quae

Quae mihi certa forent venturae semina messis;
Et mecum auexi, dùm sidera noto subirem.
Tres illis radios lucis, quam tempora circùm
Semper ago: tres aspersi genitabilis aurae,
Quàm trahit omnipotens spirantis anhelitus oris:
Aureaque abieci mutatis pondera terris,
Artis opus mirae, medicataque Numine multo
Semina, magnanimis factura Nepotibus vmbram.
Quae si fortè pigris olim voluentibus annis,
Auratae in segetis culmos matura virerent;
Aurea tunc equidem sperarem tempora, Ferro
Exule, tunc terras, & littora cara tenerem.
Decidit Aurum ingens, vectumque curulibus auris,
Sedit humo, quam Sequanici tenuere Coloni,
Borboniique Duces, quorum tu maximus heres:
Tunc informis erat regio, & sine nomine tellus;
Nunc Regnatrices centum complectitur Vrbes,
Omnes sideribus geminas, heroidas omnes.
Hinc tibi, si nescis, inscripti nomina Regum
Nascuntur flores; hoc Aurea semine surgunt
Lilia, quae fabricata diù, gremioque profundo
Fota laboratae Cereris, nunc nobile Caelo
Attollunt, caput, vt Virtutum secula reddant,
Et Generi vestro gentilia signa colorent.
Ergo age; te res ipsa vocat, iustissime Princeps,
Muneris hoc quantum est, magnum tetigisse Parentē
Debuerat, natum magnis Heroa: sed illum
Detrectantem animo, quae non terat otia bellum,
Martis amor studiumq. inimica vocauit ad arma.
Nouerit Henricus sua ducere sub iuga gentes,
Et Regnum sibi magnanimo substernere ferro:
Tu partes agitare meas, Ludouice, memento;
Hae tibi sint artes, toto liberrima Regno

Trade-

Tradere iura mihi, meque in tua ducere tecta,
Et placidae pacis committere nomina terris.
Sic ait, & postquàm terrarum nobilis hospes
Oscula libando sapientem pectoris auram
Proniùs inspirauit, inanes cessit in auras.
At Puer, & lacrymis abeuntem & voce sequutus,
Ingemit, atque iterùm reddi spectacula vellet;
Certè eadem sibi nescio quae per somnia fingit,
Et quae non videt, illa tamen putat ora videri.
Sed non ex animo species ea candida fugit,
Fugit vt ex oculis; sedet, aeternùmque sedebit
Pectoris in gremio, sensuque reposta profundo.
Tempore nàm ex illo liquidissima sensit amoris
Semina, & ardentes in viscera serpere flammas;
Quas semel accendit, semperque euentilat aura
Diua leui, sensimque annis crescentibus auget:
Donec anhelantes angusto in pectore vires,
Se maior, auctuque nouo violentior, ignis
Indignata moras incendia denique rupit
Iàm matura operi, magnis & idonea factis.
Vix Atlanteos animos, & nobile collum
Supposuit Regno Ludouicus, auitaque frontem
Induit in serta, & sceptrum inuiolabile gessit;
Cùm tenerae secum reputans primordia vitae,
Sidereosque modos Diuae hortatricis, & ora,
Ora sub arcani penetralibus abdita cordis;
Nescio quid sensit sibi mentem inuadere magnum,
Et praeter solitum flagrare medullitùs ignes,
Impellique sequax facta ad pulcherrima pectus.
Nec tacuit. Salue, ò primis mihi cognita ab annis
Dia salutatrix; agnosco Numinis omen,
Agnosco vultum, & sanctae vestigia vocis.
Nec tua me species, Sapientia, fallit amantem.

Tan-

Tantùm, Diua, mone: tuus, explorare quid optes,
Sit labor, en sequor, & quòcunque vocaueris adsum.
Haec ait, & curas animum partitur in omnes,
Fixus humi tacitos oculos, secumque moratur,
Siqua sibi placido sententia pectore surgat.
Est in Sequanicae turritis moenibus orae
Lutetia, vt Regum sedes, & Regia Regni;
Sic Sophiae hospitium; & turbae sapientis asylum.
Hoc olim in campo doctas exercuit artes
Loyolaea cohors, cui nomina fecit IESVS,
Cura Ducum, quibus imperiũ nomẽque propinquo
Finitur Caelo; tua sed iustissima cura,
Ante alios, Ludouice, tuisque obnoxia votis.
Hanc belli fatum, & populator abegerat imber
Finibus è patrijs: sed, tempestate serenum
Excipiente diem, Galli Sol aureus Orbis
Henricus, patrijs iterùm considere tectis
Iussit, & auspicijs melioribus addere nomen.
Non tamen interclusa, diùque prementia vocem
Atria, Palladijque forensia iura theatri
Accessu patuere virum; sed inhorruit aula
Musarum, vox ipsa suum magis inde sequuta est
Exilium, & duri tenuere silentia postes.
Cetera dùm passim feruebat Apolline multo
Lutetia, hos aditus hyemantiaque arua tegebat
Horrida segnities, & amabant otia Musae.
Nàm campos, vbi vixit honor, situs asper habebat,
Forniceque in magno spirantia saxa veternum,
Et viridi stabant aspersa sedilia musco.
Ingenijs non vlla seges, cultuque remoto,
Infelix gramen sterilisque tegebat auena
Triste pauimentum, stabantque in limine dumi.
Non tulit hanc speciẽ Ludouicus: et inclyta quondàm

Tecta

Tecta dolens turpi maerentis imagine luctus
Foedari, hùc demùm Sapientia me vocat, inquit,
Magnanimos agitans arcano in pectore sensus.
Ergo age, Apollineis succede penatibus heres
Loyolae magni, magnisque accingere factis.
Sic me Diua monet, sic mens praeit aequa monẽtem,
Sic canit intùs amor, meque in tua vota gubernat,
Lilia sic memorant fatalibus Aurea ramis:
I felix meus, & cognominis ardor IESV,
Fortunata cohors, me Principe; vocis honorem
Redde theatrali, nàmque est ea cura, Lyceo:
Naturae hic mores, elementa latentia rerum,
E tenebris euolue, viamque insiste docendi
Informes animos, & cerea pectora finge.
Vix ea fatus erat Princeps, cùm sponte reuulsis
Cardinibus tremuere fores, nulloque trahente,
Dura catenatis cecidere repagula valuis.
Tùm verò antiquos sera liberat ardua postes,
Hospitibusque patent vltrò venientibus antes;
Quos neque protriuit, quod proterit omnia, tempus;
Non pietas Regum, populorum haud molliјt ardor;
Non quater octoni domuere procaciter anni:
Regis ad ingenium sic se componere gaudet
Ipsa suo nuper adamante proteruior, at nunc
Mitis adulatrix humani ianua Regis.
Extemplò immeritis squalentia sordibus ora
Deposuit laetata domus, nec vt antè solebat,
Gymnas inornatam temerauit arundine frontem.
Sed facies, qualem Caelestibus esse deceret,
Olli erat, aut Cereri, cùm Vere superbit aprico.
Miratur rerum formas, vt fortè remotus
Visendi studio confluxerat vndique, Gallus.
Ipsa cateruatim Superis è sedibus adsunt

Agmi-

Agmina Virtutum, quotquot variabile ferrum
Atque Erebi manus à nostris procul egerat oris.
Vna sed antè alias Sapientia dirigit agmen,
Auratosque suo de semine surgere flores
Aspicit, & simili frondescere secla metallo.
Ergo operi dicit prima argumenta futuro
Aetherei Matrona chori; Patrumque Senatum
Pronius inuitans placida sic voce profatur.
Huc ades, optatoque iterùm te crede Lyceo,
O Loyolei generis nostrique propago.
Scilicet haec olim deuota palatia Musis
Longa tuae nimiùm tenuere obliuia vocis.
Iustitio satis vsque datum, sat iurgia nota
Palladij siluere fori. quid inertia tantùm
Otia traducat docto sine munere Pallas?
At vos, ò Proceres, quorum mihi plurima surgit
Gloria Sequanici gens consultissima recti,
Qui studijs mentes iuuenum asperioribus aequas
Instruitis, multaque insignes redditis arte;
Este boni, sociosque laboribus addite vestris.
Tuque magistratu Sapientum ò Curia princeps,
Vnde triumphatrix sacrorum oracula poscit
Gallia: fama ingens, meritis ingentior ordo,
Cui, proprias vt opes, sic nomina contulit auctor;
Excipe, quos reddo, comites tua iura sequutos.
Iunge animos, facilisque pijs allabere votis:
Vtraque si velox ad mundi littora nomen
Cum Sole extendis, nec cum Sole occidis vnquàm;
Si nuper rectus Paulo sub Principe iudex
Dicebare, graui tua cùm sententia neruo
Exijt, aequatoque merentem vulnere pressit
Defectorem animum, desertoremque sacrorum;
Qui Vaticani foedus modò transfuga Patris.

Haesit

Haesit ad Oceano circùmflua regna Britanno.
Cui tamen interea manibus fabricata magistris
Argumenta parat Romano Graecia nisu,
Auspiciumque sequuta tuum, iàm dirigit arcum,
Expedit & neruos, & tela Cydonia torquet
Tractatura iterùm quod inussit Gallia vulnus.
Denique, si tantùm Ludouici nomine gaudes,
Aut te siquis amor nostri si gratia tangit;
Laudibus hanc etiam natalibus adijce partem,
Vt sobolem tueare meam, sociamque laborum
Esse velis quàm nulla tibi vis eximat aeui
Impia, cui nulli sine te quaerentur honores.
At Loyoleae, Ludouice, propaginis hospes,
Heroum genus, atque idem fortissimus Heros,
Iustitiae proles, sanguis meus: en erit vnquàm.
Vt tibi persoluam grates, vt praemia reddam
Debita, qui terris scelerata tuentibus olim
Secla, recedentem, Caelique ad sidera pulsam,
Humanique iterùm reuocatam ad luminis auras
Me tegis, atque nouas semper traducis ad oras,
Felices oras, felicia tempora; nec me
Cura fefellit iners Aurum fatale ferentem,
Sperantemque meis fortunatissima rebus
Auspicia in terris, simili si fortè metallo
Semina florerent, Aurataque Lilia ferrent.
Euenere: Domus Borbonia reddidit Auro
Secula praeterito, meque in mea Regna remisit.
Quid desperandum, Ludouico Principe? vos ò
Sidereae Comites, Caeli quae ducitis auram,
Incorrupta Fides, & nudi conscia Veri
Virgo, verecundusque Pudor, & amoena Venustas,
Et Recti tenor, & domitrix Prudentia fati,
O agite, & simili Iuuenem stipate corona,

Quan-

Quandoquidem primas venientem in luminis oras
Olim excepistis, memini, Pueroque dedistis
Non sine mente animos, & non sine pectore corpus.
Tuque adeò, ante alias, nitidis Pax aurea pennis
Huc ades, aethereasque relinque volubilis Alpes,
Quò te magnorum Ludouicus in agmina Regum
Impulit, & ramum praetendere iussit oliuae.
Vidimus Aemiliae campos, Phaëtontiaque arua,
Quae Padus aëreo loca subdidit Appennino,
Regnatosque diù Dominis Insubribus agros,
Quos circùm Ligures, quos circùm Allobroges errãt;
Vidimus ingenti latè exundare tumultu;
Et consanguineas armare in praelia gentes.
Accepit strepitus, & saeua sonoribus arma
E patrio Tyberinus agro, timuitque Latinis
Roma sequuturum post saeua tonitrua fulmen.
Forsan & Ausoniae Regionibus vltima tandem
Fata minabatur tempestas ferrea belli;
Oenotriamque super iàm ferreus astitit ensis,
Qui cor Italiae petijsset auarus honesti
Sanguinis, & vitam vitae ipso in fonte bibisset.
Sed tu Romano iunctus, Ludouice, Parenti
In tua traxisti currentem vota Philippum;
Vt pacem coleret, cognataque poneret arma.
Si viuit, vobis iàm debeat Itala tellus:
Si tulit horrendos Othomanica in arma timores,
Si fatum aufugit, fatique vicaria tela;
Vestrae opis est, vestris incumbit gratia factis.
Vos precor hunc, Superi, Iuuenem seruate, merẽtem
Viuere Nestoreos, semperque viriliter, annos:
Nec, quia iàm terris Ludouicum Regia Caeli
Inuidet; in ventos abeant pia vota precantum.
Hic longos agat ille dies, hic audiat aulae

Magna-

Magnanimus Princeps, & seruantissimus aequi.
Quotque dies aget, innocuos sine caede triumphos
Tot ferat, & magno maior Patre comprimat hostes.
Dixit, & attentas Sapientia liberat aures.

S. S. DIDYMI, ET THEODORAE

Ingeniosa, & defendendae virginitatis praesidia,& mortis pro CHRISTO obeundae certamina

PAEAN

A FRANCISCO BONCOMPAGNO Sem. Rom. Conu. dictum.

CARMEN IV.

NON mihi tu, Didyme, innocui flos integer aeui,
Illaudatus eris. Non tu, Theodora, pudico
Exaequanda viris animo, licet impare sexu:
Femina, sed veteres Heroidas inter habenda.
Nobile par Iuuenum: fortissimus alter in armis,
Altera virginei pulcherrima flore pudoris.
Excepto, quòd vterque pio certamine pugnat
Maturare necem; aut seruati nomen amici.

Praeri-

Praeripere, aut certè socium praecedere morti,
Et priùs interitum pro Religione pacisci:
Vno dissimiles, ad cetera crede gemellos,
Forma ambos animisque pares, aetatibus ambos:
Nulla quibus, nisi fatorum, discordia; nullum
Dissidium, nisi mortis, erat; communia vitae
Commoda, communis terrae natalis origo,
Quam fluuio humectat, myrrhae sudator Orontes.
Magnum opus aggredior, turba Libethride maius.
Et, nisi me Pietas tantarum conscia rerum
Erudiat, penitùsque rigentia pectora lustret;
Ingenium mihi sit magnis ambagibus impar.
Aliger, ò Superae non vltimus arbiter Aulae,
Quem penes Assyrij cecidit custodia mundi;
Seu Carmelon amas, habitabile vatibus antrum,
Seu colis aërias orae Libanitidis arces;
Hùc ades, & teneros aspira in carmina sensus;
Perfidiae, sensus, quos nulla redarguat aetas.
Et meminisse potes, quando tibi gratia facti
Prima manet, tu consilij fidissimus auctor,
Nec sine te seris ea fama nepotibus haeret.
Clauserat indigno Theodoram carcere fornix;
Hic vbi non manibus, sed iniqua catena pudori
Induitur, si virgineum malèsanus amorem
Emolliret amor, propriaque domaret in arce.
Iàmque adeò non hic Fidei fera bella parantur:
Bella pudicitiae subeunt; & causa Deorum
Quae fuit; esse hominum, petulantibus incipit ausis.
Illam Tartareis excita paludibus vnda
Bellantum aggreditur; facibus iuuenilibus illam
Turba; sed ante alios, illam sua denique forma
(Forma, malum, quo non vllus violentior hostis)
Oppugnat, propiorque timenda pericula nectit.

At Pudor, & niueae taciturna Modestia frontis
Stat contrà, Rectique tenor, stat Mascula virtus,
Defixique in terram oculi, stat paupere cultu
Simplicitas; post haec animo quātū instar in vno est?
Et poterit, cùm bella ferant, vnum omnia pectus
Tela hominum furibunda repellere, tela Deorum.
Interea, dùm sacrilegis mora moribus obstat,
Et circùmfuso vallatur milite fornix;
Explicat in Caelum flagrantia lumina Virgo,
Lumina, nàm voces prohibet dolor. illa tacendo
Quaerit opem; quaerit, siquam medicina salutem
Afferat, & mutis accendit sidera votis.
Nec lacrymis caruere genae, si vocibus ora.
Quanquàm oratrices animi cùm fortè querelas
Fundere conatur; tot inarticulata resultant
Verba sono, nec habent vllos suspiria sensus.
Non ideò, indeprensa licet, tamen irrita surgunt
Pectore; saepè etiam, quàmuis ignara loquendi,
Argutantur, habentque suos suspiria sensus.
Nec minùs interea turbati nuncia cordis
Signa praeit vultus, varijsque coloribus anceps
Aestuat, vt primo cùm sole reciprocat vnda.
Nobile virginea credas in fronte theatrum:
Hìc vbi legitimus pugnae campique magister
It Pudor, & tota moderator oberrat arena:
Hìc Timor, infelix animi mouet arma satelles:
Hìc subit hortatrix auidae Fiducia mentis,
Pallorem Rubor, & Pallor fugat arte Ruborem,
Miscenturque vnà; sed, cui victoria palmam
Annuat, incertum facit inclementia pugnae.
Quid faciat, qua vi dirimat certamina Virgo?
Vritur, & dubio curarum fluctuat aestu,
Et timet & sperat, palletque rubetque vicissim,
Spem-

Spemque metumq. rigat lacrymis, augetque rigando
Semper, & in segetem, maeroris semina crescunt.
Sed dirimit certamen Amor, quod cura Pudoris
Mouerat; ingenuaeque preces, auditaque Caelo
Vota, cicatricem obducunt, & vulnera placant.
Nec mora. ferrato strident in cardine postes
Fit via, panduntur subeuntibus atria mortis.
Quis tibi tùm sensus Virgo? siquem tibi sensum
Liquit amarities, neque frigidus abstulit horror,
Vt tibi cor aperit, portae fragor ille patentis?
Ecce autem, ante alios Iuuenis pulcherrimus omnes
Emicat, & celeri media inter millia saltu
Sternit iter, seseque obsessa in limina condit.
Illi forma ferox: sed amoena ferocia formae est.
Colligit intonsos aerata casside crines,
Pectore belligero thoraca obducit, ahenis
Horrentem squamis, surasque illuminat ostro.
Barbaricam super his chlamydẽ, peregrinaque Regũ
Tegmina per collum nodo ligat: inde fluentem
Liberat ex humeris, & vtroque resoluit ab armo.
Omnia bellanti similis, vultumque, coloremque,
Armaque vibrata iàm ventilat ardua dextra.
Vt stetit ante oculos, & inertia Virginis ora,
(Ora modis, vt nunquàm alias, pallentia miris)
Sic vocem extemplò rumpit, frontemque serenat.
Parce metu, Theodora: Deus iubet: Excute pectus,
Siquod pectus habes, magnisque accingere factis.
Haec ille: at curas non ponit pectore Virgo;
Nàm timor ingreditur, quà semita facta saluti est.
Haeret, & attonitae similis mentita veretur
Dicta; nec obsequium; sed caecas militis artes
Nondùm tuta satis credit; fraudemque latentem
Mollibus in verbis, metuitque in melle venenum.

Quidquid id est, habitumq. timet vultumq. loquentis.
At Iuuenis: Quid adhuc venturae conscia sortis,
Casta ministeria, & diuortia certa timoris,
Ipsaque praesidia horrescis, dextramque medentem?
O age, parce metu, teque his procul eripe tectis:
Nam neque causa metu, lacrymisque dolentibus istis
Tempus eget; nunc te maiorem finge periclis:
Vtere fortuna, quoniam licet, vtere Caelo.
Me quoque, si nescis, tecum communia vitae
Vota ligant; me CHRISTVS *habet, me iura Fidesque,*
Et Domino dixi pia sacramenta Pudori.
Fortè tuas Didymi nomen si venit ad aures,
Ille ego sum; neque virginei praedator honoris,
Sed custos adsum; quem (Caeli sidera testor)
Si vacet; hac anima moriens, hoc sanguine pascam.
Interea, quoniam melior sententia surgit;
Mutemus vestes. Ego, quanquàm ex milite virgo,
Defendam memet: Tu contrà, ex virgine miles,
Teque tuasque niues rapies tutissima flammis.
Quare age, nunc animis opus est, nunc pectore forti.
Hoc mihi mēs agitat; sed agunt sua Numina mentē,
Faustaque promittunt audacibus omnia coeptis.
Vix ea, cùm medijs sese penetralibus infert
Nescio quid magnum meditans argentea nubes.
Vt gremium radijs graue diffidit; emicat ingens
Scissa nube dies, & luminis aureus imber.
Verùm, vbi sidereos lux circùmfusa reducit
Hinc atque hinc radios, & aperta per atria purgat;
Alati Iuuenes, genus insuperabile forma
Apparent, famulasque manus, operosaque praestant
Obsequia, & factis ingentibus omina firmant.
Tùm verò multa Theodoram in luce latentem
Expediunt alacres, armisque virilibus aptant.

Hic

Hic habilem loricam humeris, & futile ferrum
Induit; in galeam caput inserit ille comantem;
Dant alij chlamydem dorso, surisque cothurnos;
Pars gladio dextram insertat, clypeoque sinistram,
Et bellatricem componit Amazona pugnae.
Pars contrà, Didymum muliebribus implicat armis;
Armaque sunt, nullo chlamys exsaturata veneno,
Qualem texuerant natiuae vellera lanae:
Et leuis incompto de vertice carbasus; imos
Lapsa sub vsque pedes, nullis interlita gemmis,
Cuspidulis nullas intexta rigentibus oras,
Non leuibus punctim plagulis incisa; neque illam
Aut ostro manus, aut ferrugine pinxit Ibera.
Picta satis chlamys est, variataque diuite luxu;
Casta verecundae quam Virginis ora colorant:
Ipsa sibi pretium, decor & sibi plurimus ipsa est
Virginitas; nec amat pudor oppugnatus honorem,
Quem dedit incautae pellacia subdola formae.
At manus Aligerum postquàm generosa peregit
Officia, & ferro cinxit custode Pudorem;
Extemplò aërias incognita cessit in auras.
Hic animos primùm recipit perterrita Virgo;
Cui metus, atque dies tulerat modò plurima noctem,
Et tenebras oculis animoque creauerat horror.
Iàm verò exsultat; maioraque viribus audet
(Sentit enim sibi pectus agi) iàm fronte rigorem
Effera mentitur, iàm pectore concipit ignes
Pectore maiores, & plusquàm Virginis iras.
Sunt tamen haec placidi confinia certa furoris,
Non furor; irarum rubicunda crepuscula vultum,
Non irae accendunt: vellet furibunda videri;
Non tamen aut furor aut furiarum exercitus omnis
Sunt satis, vt Virgo possit furibunda videri:

Ira venustatem inflammat, iramque venustas
Temperat; vt dubites, an amoena modestia frontis
Irasci discat, fierinè modestior ira.
Tantum operis, vultu natura locauit in vno.
Tùm Didymus: Quoniam Caelū tibi militat, inquit;
I felix, i Virgo, illis assuesce sub armis
Vincere, non illis victoria distat ab armis.
I, sequere imperium & castissima signa Pudoris,
Dux Pudor est: sectare Ducem quòcunque vocaris.
Haec ait: at Virgo, postquàm iustissima vultu
Vota serenauit, confessa immobile pectus,
Risit; &, Hos, inquit, dùm vita tuebitur artus,
Te quoque sectabor, Didyme, ò dulcissime rerum,
O fidei comes, ò vita mihi carior ipsa,
Votorum custos propugnatorque meorum.
Vitam quàm duco, tibi ducitur: accipe praedem
Me vitae, dùm te capio fugitiua, Pudoris.
Felix, heu nimiùm felix, si munera reddam
Debita, & hanc animam pro virginitate rependam.
Interea Vale supremùm, ò mea maxima cura.
Dixit, & intrepidos educit limine gressus,
Militis os habitumque gerens, sed pectus honestae
Virginis; erumpitque aditus, interque frequentes
It iuuenum cuneos, superatque interrita portas.
Iàmque adeò casus fugiendo euaserat omnes;
Cùm subitò foribus circùmdiffusa iuuentus
Infert se vacuis facto velut agmine tectis,
Visendi studio, quem summa pericula finem
Pugnandi dederint; victrix, an victa supersit
Virginitas. omnis populorum hùc confluit ordo
Discere, quem facili referat Theodora tenorem
Fronte; verecundo visurus in ore trophaeum
Prostrataenè Pudicitiae, victinè Furoris.

Inte-

Interea vix factum oculis vigilantibus hausit
Praeses, qui totam fraenabat legibus vrbem:
Agnouitque virum, dùm credidit ora tueri
Virginis; An falsae deludor imagine lucis?
(Exclamat) trepidamnè aliquod malè numen amicũ
Eripuit mentem? quis me mihi subtrahit error?
Virginibusnè etiam sit nostra potentia ludo?
O caput infandum, Stygÿs damnabile regnis!
Siue dolos agitas, faber ingeniose malorum,
Siue reluctantem deducis carmine Lunam:
Quisquis es; incerto certas pro crimine paenas
Solue mihi calido nunc sanguine: vincula lictor
Necte cruentando capiti, dissolue securim,
Ense recidatur dignissima funere ceruix.
Dixerat. at dicto citius funesta per vrbem
Pompa trahebatur, mactandaque victima ferro.
It Didymus, multo stipata satellite ducens
Membra, reus fati, sed fato denique maior:
Nec tamen it, rapitur; nàm se rapit ipse volentem;
Quem suus vrget Amor, cogitque ad funera gressum
Moliri sua; Carnificem quis nescit Amorem?
Deuenere locos, vbi propter moenia campus
Explicat arboribus caueam domibusque negatam.
Scilicet hoc demùm plaudenda tragoedia Circo est.
Iàm Didymus ferro dedit inuiolabile collum,
Carnificem voce increpitans, mortemque morantem;
Iàm lictor teneri sitientem sanguinis ensem
Extulit, atque altè meditantem vulnera dextram.
Incidit hùc, vt fortè latentia tecta Pudori
Quaerebat Theodora (illam casusnè, Deusnè
Duxerit, incertum) medioque in funere vidit
Haerentem Didymũ, & iàm iàm sua fata vocantem.
Vt vidit Virgo, vt perÿt! spectacula vultu

Protinùs auersata coborruit. Inde pericli
Immemor, armorumque, pudicitiaeque, suique,
In medios ruit, & medijs in millibus vna,
Siste: quid (exclamat) Iuuenem nil tale merentem
Obtruncas ferro, lictor? conuerte securim
In caput hoc; merui, nec deprecor; vtere ferro.
Haec simul aiebat, simul & nudabat ad ictum
Ingenuae ceruicis ebur; simul obuia morti
Colla obiectabat, chalybem exceptura cadentem.
Tantanè virgineo virtus in pectore regnat?
Tùm sic aggreditur dictis, causamque perorat.
Audiat haec Caelũ, vosque ò sanctissima mundi
Numina, perpetuaeque volantia sidera flammae.
Innocuo Iuueni properatis funera ciues:
En rea, quae nuper truculentum egressa lupanar,
Delusi vestras animis imbellibus artes.
Ite viri, quibus vna potest imponere Virgo.
Neu mea virginitas rigidis spectetur ab armis;
Saepè puellaris ferro est aptissima virtus.
En ego sum Theodora, ego constans illa Deorum
Contemptrix; quibus aeternas vos tollitis aras.
Ipsa mei vindex adsum, me culpa reposcit
Ad paenam: fugi; fuga compensanda cadendo est.
Tu verò, Iuuenis, quem non tua crimina torquent,
Non tua paena premit; ferro nunc subtrahe collum.
Arma, quibus circundor, habe tua: funera nũquàm,
Quae mea sunt, cedam. iactura facillima lucis
Femineae: quid enim viuendo femina possit?
At tu viue meos, qui vita es dignior, annos:
Tu patriae superesse velis: ego morte pudorem
Tutabor meliùs, ne sit mihi vita pudori.
Fortè reformidas, timidae ne Virginis ora
Morte perhorrescant? Iuuenum fortissime, curam

Quam

Quam pro me geris; hanc potes & deponere pro me:
Me quoq; tangit honor; mihi factũ ad vulnera pectus
Fatorumque capax: mihi prodiga sanguinis aetas,
Quae miseram didicit viuendo spernere vitam.
Cede; per has ego te lacrymas, per siquid amantum
Cura potest, Didyme: en pectus penetrabile ferro;
Me facilis permitte mori: quique antè dedisti
Dona pudicitiae, da nunc mihi munera mortis.
Immò per has ego te exuuias, & conscia facti
Vela precor (Didymus clamabat) desine causas
Nectere; magnanimos agnosco pectoris ignes.
Indolis ò quantae Virgo! quae causa nocentem
Me facit, innocuam te subtrahit illa periclo.
I quò virginitas tua te vocat: i procul armis,
Nàm procul à castris sunt & sua castra Pudori:
I procul. immeritam sceleri te nuper ademi,
Tu contrà eripies palmam mihi? Plura parantem
Dicere non tulit implacabilis ira tyranni.
Ergo age, quandoquidem pro funere certat vterque;
Vincat vterque, inquit; neque votis deficit ensis,
Nec manus. I lictor, molire in colla securim;
Constet inexhausto victoria sanguinis imbre.
Dixit, & intrepido furibundus acinace miles,
Heu facinus! Didymi caput à ceruice recisum
Ostentat, ruit ipse suo tùm pondere truncus.
Inuidit Theodora necem, doluitque relinqui.
Tùm verò in mortem caput obijcit: illud ab alto
Pensile vulnus agit: quanquàm (ò miracula!) lictor
Ter conatus erat ceruicem abrumpere ferro,
Ter frustrà cecidere ictus: ter amica refugit
Dextra nefas; tanta est casti reuerentia vultus.
Purus abit de caede cruor, terramque pudico
Imbre rigat, terramque suo facit imbre pudicam.

At Theodora grauem facili dat mole ruinam,
Sed procul à Didymo, velut aspernata iacentem;
Nec super exsanguis corpus procumbit amici.
Vsqueadeò coluit, vel nigra in morte, Pudorem.
At sese aethereis animae amplectuntur in oris,
Fortunatae animae; quibus indulgentia fati
Mutua sidereas accendit in aethere flammas.
Cedant Oebalij, felicia sidera, fratres:
Eximit en Didymus, Caeli statione, gemellum
Castoris; & Virgo, pro Castore, casta triumphat.

SANCTVS IGNATIVS LOYOLA

In arce Pampelonensi defendenda, tormento ictus. Vnde illi de inferno hoste victoria.

EPINICIVM

A IOANNE TVRPINO
Sem. Rom. Clerico dictum.

CARMEN V.

QVID tibi cum rigidis, Ignati belliger, armis?
Quis tàm durus amor, quae tanta licentia fati
Rursùs agit? quid te sequeris, fera bella sequentem?
Inconcessa petis; non hos tibi tempus in vsus

Labi-

Labitur: in mores alios, alia arma, terendum eſt:
Sat Marti mortique datum: deſueſce vocari
Miles & auſpicijs melioribus indue nomen.
Quidquid ia eſt (Caelum iubet) obliuiſcere bellum.
Haec ego magnanimi reuocabo exordia facti
Si mea vox inter lituoſque tubaſque ſonantes
Audiri poterit; bellique immerſa tumultu,
Pronius ad veſtras penetrabilis accidet aures.
Venerat Hiſpanas Gallorum exercitus oras,
Quà Pyrenaeas generoſa Nauarra ſub arces
Tollitur in Superos, atque vrbibus inclyta centum
Strymoniam campis Borealibus aſpicit Arcton.
Iàmque adeò ingentis caput inuiolabile Regni
Pampelon incluſos Autrigonas arce tuetur:
Iàm circùm vndantes defenſa ad moenia Gallos
Abſterrent, propiùſque vetant inuadere Martem
Vaſcones, & belli furor increbreſcit vtrinque.
Strenuus, ante alios, Ignatius ardet in armis,
Conſilio dextraque potens, in vtrunque paratus
Aut Ductor dare iura, aut iura capeſſere miles:
Non tulit hanc ſpeciem, fatorum neſcius Ales,
Cui Loyoleae cecidit cuſtodia mentis.
Protinus allapſu ſeſe inter ſidera condit,
Et venit aetherei Diuina ante ora Tonantis,
Multa precaturus: placidae tùm frontis honeſtum
Deponit iubar; & venerandum Numen adorat,
Dulciaque appoſitis aſpergit vota querelis.
O, qui ſidereo complecteris omnia vultu,
Magne Parens, Superũq hominũq. aeterna poteſtas.
Aſpicis, vt primis Ignatius errat ab annis:
Me fugit, & votis contraria vota laceſſit?
Tu mihi, ſidereas venientem in luminis auras
Hanc animam cùm fortè dares, meliore tuendam
Auſpi-

Auspicio, quoties sortis praesaga futurae
Verba renarrabas, quae pectore condita seruo:
Hunc fore, qui summo virtutem extendat Olympo,
Praedatorem Erebi regnatoremque profundi,
Qui Superam multis cultoribus augeat Aulam.
En, quò prisca mihi, quò fata nouissima vergunt.
Vt primùm patiensque sui patiensque laborum
Vita tulit, dura tunc durius aegide pectus
Cingere, tunc lateri rigidum suspendere ferrum,
Et moliri arcus, & spicula tundere cornu,
Et quatere explosis tormenta tonantia flammis.
Creuit amor belli, dùm lubrica cresceret aetas:
Iàmque ter octonas, viuendi ab origine, messes
Censuit, & coeptis ingentibus arma retractat,
Et terit indigno, vitae fila aurea, ferro:
Semper ego affixus lateri, cui barbarus ensis
Semper adest? quem das finem, Pater optime, caedis?
Spero equidem, nec vana fidem sententia torquet;
Sed facis audacem, dùm me facis ipse precantem:
Hunc mihi, quicunque est, animo tu suggeris ignem:
Agnosco sanctae vestigia proxima flammae;
Quae sese insinuat, vocemque in verba gubernat.
Incute vim, penitùsque ferocia pectora versa:
Inijce tranquillos animos, allabere cordi,
Aspiratura, genitabile numen, in aura:
Pelle sitim fumantis auaritiemque cruoris:
In se belligeras conuertere nouerit artes;
Vincere se, quae restat adhùc victoria, discat.
Vix ea, cùm, vultu iustissima vota serenans,
Annuit Omnipotens; &, Desine, dixit, amantum,
Fide, querelarum: luctantem immota sequuntur
Fata virum, iàm iàmque pedē pede pressiùs vrgent.
Venit summa dies, & non reuocabile tempus,

Quod

Quod meliora ferat; iàm proxima meta labori est.
Bellorum satis, aspersique cruoris abundè.
Dediscat fera bella, pias exerceat iras.
Vade, age, quà tollit fatalia moenia turris,
Et seruat Superis armamentaria Caelum:
Hic fortunatum sed ineuitabile fulmen
Selige, quod iacias, detrectantemque clientem
Fata, feri; pro caede ferent ea tela salutem.
Dixit: at haec animo mandata reciprocat Ales,
Et mouet aligeros ad grandia munera gressus.
Est, in secreta Caeli regione latentis,
Nixa super duris moles adamantina gemmis,
Parietibusque cauam surgentibus explicat aulam.
Has Caeli sedes, loca foeta ferocibus armis,
Vltrices animae, tristisque pedisequa culpae
Paena subit, quoties vltorem crimina poscunt:
Illic, vt perhibent, affixa trabalibus vncis
Instrumenta necis surgunt; it aheneus ordo
Armorum, circùmque oram testudinis errat.
Hìc exercituum terror, qui vulneris ictu
Vno eodemque virum mille agmina dissipat, ensis.
Hìc clypei immanis fatalia pondera pendent;
Scutaque perpetuas vmbone tegentia terras,
Fulminibus factura moram: nec fulmina desunt,
Quae freta, quae terras, quae fundamenta domorum
Peruellunt, quatiuntque imis è sedibus orbem.
Hìc saeuae bolides, flammaeque tricuspidis ignes,
Qui, cùm fortè comam pandunt & in aëra purgant;
Accendunt toties minitantem dira Cometen.
Haec belli domus, & telorum dira supellex
Accipit alatum Iuuenem: sed copia fingit
Incertum, quid fata velint, quo vulnere pectus
Loyolae feriat, quae tela salubriùs optet.

At

At pendentem animis, oculosque ad cuncta mouentē,
Allicit innocuos fabricatum fulmen in vsus ;
Fulmen, quod dextro vibratum Numine quondàm,
Saulus inexhaustae spirans necis atque minarum,
Sensit apud celsa crescentem mole Damascum,
Cùm, volucri deiectus equo, dediscere noctem
Coepit, & irato metiri è fulgere lucem.
Hoc sibi tùm multis è millibus Aliger vnum
Secernit telum: sed puro nectaris imbre
Aspergit furibundum, & mistas temperat iras;
Neu grauiùs feriant, in cote retundit Amoris.
Vsqueadeò, Ignati, Superos tua vulnera tangunt,
Vt vel saeua tibi mansuescere fulmina possint.
Interea rigidum Pamplonae ad moenia Martem
Intulerat Gallus; sed Vascones arma repellunt,
Et procul ex altis responsant turribus hosti.
Foxius, armato, qui Dux erat agmine Gallos
Finibus è patrijs, & milite maior & ausis;
Moliri iubet, ascensuque inuadere muros,
Gallicaque Hispanis infigere Lilia Castris.
Nec mora, iàm muris scalae pendentibus haerent,
Iàm gradibus nituntur, inobseruatus in arcem
Quà patet introitus: primo fortuna labori
Quae fauet, illa nocet; paucorum vt cognita virtus,
Ascensuque aditus facili iàm visus ad hostem est;
Idem omnes inuitat bonos, idem excitat ardor.
Certatim insiliunt quà semita ducit in vrbem,
Arripiuntque gradus; hos mordicùs ore tuentur,
Exercentque manus, & se statione vicissim
Proturbant, superantque, repercutiuntque, ruuntq;
Obnixique, humeris super & ceruice suorum,
Pectus agunt, tolluntque caput, calcantque relictos.
Et iàm turmatim fastigia summa tenebant,

Cùm

Cùm laudis priuatus amor communia turbat
Commoda, communis ſimul abripit impetus omnes,
Omnes mole ſua & caſu voluuntur eodem.
Quo caſu aſſurgunt animi; pudor, iraque vires
Exſtimulant, vrbem ſubita obſidione coronant:
Nequa vacet bello facies; iam praelia circùm
Mille ferunt diuerſa locis; pars moenia tentat
Scandere, & vlciſci veterem virtute ruinam;
Pars attollit humo denſae teſtudinis arcem
Obiectu clypei & fortis curuamine dorſi;
Pars ignes iaculatur, & ingenioſa furentum
Argumenta facum: celeri volat actus habena
Malleolus, tortisque vibrata phalarica neruis;
Et ſecum, quòcunque volant, incendia portant.
Pars agitat procul, at propiora pericula mittit;
Maioresque tubos, & ahena tonitrua grandi
Explodenda globo ſignatos librat ad ictus.
Vt primùm iniectos ſenſit pila miſſilis ignes;
Quò iaciebatur venit improuiſa, priùſquàm
Admoneant fragor & feralis fulgura lucis.
Ilicet ingenti murorum clade pateſcit
Vrbs, hoſtemque vocat: iàmque indefenſa parabat
Colla iugo, ſeſeque in foedera miles agebat.
Cùm ſubitò facibus miſtaque Ignatius ira
Feruet, inextinctamque gerens in fronte fauillam,
Per medios ruit: &, Quò vos timor abripit, inquit,
O viles animae, & vaenalia pectora paruo?
Siſtite, ſiquis amor patriae, vel ſiqua parentum
Gratia pectus habet. quà nunc contenditis, itur
Ad ferale iugum, deteſtandamque cataſtam.
Nec pudet, ingenuum mala ducere ſub iuga collum?
Vſqueadeòne mori dolor eſt, vt vincula morti
Praetulerim? peream, modò mors liberrima vitam

Finiat,

Finiat, & patria ante cadat, quàm seruiat hosti.
Ite, quibus factum magis est ad verbera dorsum
(Et video & doleo) quàm pulchra ad vulnera pectus;
Quos victoris Heri iuuat exitiale tributum.
Viuite vos, quibus est vitae tàm foeda cupido.
Solus ego, si me solum fortuna pudori
Subtrahet, obiectu capitis certamina posco.
Quod si fortè animam generosa in caede relinquam;
Vos mea degeneres mors arguet: ipse decoro
Sanguine laudabor maculam extinxisse meorum.
Dixit, & in medium sese rapit arduus hostem.
Iàmque propinquantem, murorumque alta prementē
Sepimenta manu, dorso connixus & armis
Reijcit, inque humeros incuruat ab aggere turris.
Nec fraenare potest propiorem in margine cursum,
Quem semel arripuit: propria iàm mole ruebat
Ponè sequuturus, seque insuper ipse daturus;
Cùm subitò accurrit, fugitiuaque terga reportat
In Martem miles, resupinatumque coërcet
Loyolam à lapsu. dein morte ferocior ipsa,
Desperat, speratque: sed arma ministrat vtrunque;
Arma dolor, pudor arma facit: stat longa tueri
Moenia, tormentisque arcere tonantibus hostem;
Aut cadere, et pulchram petere inter vulnera mortē.
Ecce autem, aduerso quà propugnacula cliuo
Sustulerat Gallus, basiliscum tristè minantem
Aere cauo, & ferri pondus fatale vomentem
Hostis ad exitium, suspendit curua rotarum
Libramenta super; dein pulueris ingerit ollas
Sulphurei, duplicatque, & nitra nigrantia densat:
Aeratumque globum, quantum capit ore tremendo
Machina, submittit, certaque attemperat arte:
Hic oculis metitur, & altè consulit ictum,

Sor-

Sortitusque locum caedi funalia longè
Nutrimenta facis, tereti protendit in hasta,
Quà colubri aerato patuere foramina dorso.
Nec mora, subsiliunt obturamenta, propinquo
Igne lacessita, horrendum dant aera fragorem,
Et feriunt aures, feriunt quoque lumina flammae:
Sed, ferit explosò quae turbine, ferrea glandis
Emicat; illa volans hostilia verbere pulsat
Moenia, murorumque suprema è parte reuulsum
Longiùs eiectat valido luctamine saxum.
Hoc tibi nunc venit, Ignati, surasque rigenti
Aere cothurnatas, & crura latentia rumpit,
Prostratumque affligit humo, spemque abijcit vnà
Pugnantum sociorum, & tecum vulnerat omnes.
Extemplò positis turbati Vascones armis
Deseruère aditus: animam cecidisse putares
Militiae, sic friget iners exercitus; hostem
Iàm spontè accipiunt, iàm propugnacula pandunt,
Iàm leges & iura volunt; iàm Gallica turres
Signa gerunt, ventoque volantia Lilia plaudunt.
Vidit anhelantem misera sub caede clientem
Aliger, aetherea qui nuper ab arce vibrandum
Attulerat fulmen; tunc denique tempora nactus
Opportuna sibi, dextro molimine ferrum
Liberat. Illud abit Loyolaeque aurea portat
Vulnera, transadigitque latus cratemque sinistri
Pectoris, infixumque profundo in corde quiescit.
Surge age: posterius medicinam crede prioris
Vulneris, Ignati; quid tela ferocia tractas?
Surge age: non caedem, non vulnus amabile sentis?
Iàm tibi, crede, alius pugnandi nascitur ordo.
Non hominum te bella manent, sed bella Deorum;
Sed scelerum, Stygijque manent certamina Martis.

Aspicis, Oceanus quantum complectitur orbem ?
Illùc immittes iuratam ad bella cohortem ;
Foeda profanatis orbantem altaria sacris,
Impiaque immeritis arcentem numina templis.
Quid referam, Duce te, Stygijs claudenda cauernis
Saeua tyrannorum capita, indocilesque colubros
Orbe procul toto, Phlegetontis in antra fugandos ?
Ante alias, tibi Roma vacat penetrabilis, oras ;
Quam tu saepè vocabis, & ipse vocaberis illi,
Postquàm sidereo transcribes nomina Regno :
Scilicet hinc palma, & spolijs Acherontis onustus
Ad Caeli referes Capitolia celsa triumphum :
Romanosque animos, captiuaque vota Quiritum
Ad currum duces, dominantemque vrbibus Vrbem
Nobilis aurigam tibi nanciscere curulis.
Finge, age, te geminum Saulo, moresque tonantes
Indue, quandoquidem tonitru cecidistis eodem.
I Saulo comes, & generoso munere compar,
I, terris infer, vas nobile, nomen IESV.

VIRGINIS

Nascentis ad vitam

GENETHLIACON

A N. N. SEM. ROM. CONV dictum.

CARMEN VI.

VENERAT in lucem Diui lux filia Solis,
Mox Solem paritura suum; Natique, Patrisque
Iam tum plena, pio dotarat lumine terras.
Cùm manus Aligerum micat obsequiosa, cadentis
In morem nimbi, Dominam nutricis egentem
Exceptura sinu; donec maturior aetas
Exuat imbelles annos, sat conscia vitae.
Dux Procerum Gabriel; qui mox ad Virginis aedem
Maius opus moueat, Diuinae nuncius Aulae.
Ergo agit, & tardos velocior increpat Euros
Mensus iter Gabriel, quà viuo in fonte Voluptas
Nascitur, irriguo dare nomen idonea campo.
Est locus, Eoos vbi sol propè despicit Indos,
Trans marium terraeque vias, & limina mundi,
Trans Libyae sidus, curuantem brachia cancrum,
Hic fortunatae latis in vallibus Heden
Assurgit regio, Caeli latus inter vtrunque,
Nec niuium patiens, nec inertibus horrida flammis.

 In

In medio Euphrates admisto Tigride surgit,
Nilusque, & Ganges; vbi quatuor vna fluentis
Vena tumens, vno se nomine voluit & alueo.
Donec in abscessu ruris, totidem ostia pandit,
Quot mitlis crescebat aquis: tùm redditus amnis
Quisque sibi, refugit, propriasque recolligit vndas.
Haec inter nemora, & viuacis secula Veris
Postquàm primaeui scelus expendere Parentes,
Anguis ob inuidiam, pulsi fatalibus oris;
Attulit artificem locuples Sapientia mentem:
Quaque manu stabiles librauit pondere terras,
Suspenditque polis Caelum; fabricauit eadem
Venturae cunas Dominae; puerile tributum
Colludentis adhùc, sua per cunabula, mundi.
Nàm, quà floriferi medium cor praesidet horti,
Surgit, in inuidiam Caeli, genitabile germen;
Quod cùm felici Deus ipse locaret in aruo;
Tu mea, dixit, eris, Vitaeque vocaberis Arbor:
Ergo, Regali dignas vt Virgine cunas
Fingeret, artificique pares, Diuina Creatrix;
Hinc sibi materiem factis ingentibus aequam,
Exemplum ex sese petijt; ne longior aetas
Vincat opus, serosque intactum sentiat annos.
Quin etiam insculpsit docti miracula caeli,
Atque habili ornatu pretium rude roboris auxit.
Mole super, vario currunt emblemata textu,
Argumentum ingens, & inenarrabilis artem
Caelatura refert, solito maiora parantem.
Illic Isacidum, Vates non inscia rerum,
Incidit sobolem, totamque ex ordine gentem,
Quotquot Idumeos traxerunt sanguine Reges.
Ante alios, teneram Iessea è stirpe Puellam
Attollentem animos, quantùm demittit ocellos,

Vix

Vixdùm purpureas egressam in luminis auras.
Illam docta manus, vero sic veriùs ipso
Expressit, lignoque exstantia reddidit ora;
Vt vagire putes truncum; similisque sonanti
Vox oculos fallat, si cautas falleret aures.
Nec procul hinc eadem traductis firmior annis,
Templa colit; iàmque ad sacrā prece supplicat aram;
Vt muto credas in robore semina mentis,
Vota nec arboreo, sed vero è pectore nasci.
Parte alia niueo per opertos vellere campos,
Facta Parens, antrū & pendentibus horrida tophis
Saxa colit, stratumque seuero in gramine Natum,
Heu pietas! fouet, & lino sub paupere condit.
Vidisses, proprio iumenta carentia sensu
Hic gerere humanū: & quanquàm bis nescia flecti,
Quòd fera sunt, & sunt quoque lignea; nō tamē vrget
Aut ligni rigor, aut genius feritatis abhorret
Obsequio tantùm; quin aestu cordis anhelo
Restaurent Puerum per inhospita tesqua iacentem,
Et Caeli vitam foueant spiramine vitae:
Tàm benè subripiunt vero mendacia famam.
Hinc è quadrifidae funesto robore quercus
Delicias pendere suas videt anxia Mater;
Et pendet simul & pallet tàm proxima vero,
Sic riget attonitae similis, sic arida torpet;
Vt dubites, an, supremum non passa dolorem,
Illo induruerit trunco; truncusnè vicissim,
Vt meliùs Domini miseretur funera, viuat.
Denique quidquid id est, nisi Virgo spirat & ardet;
Non est materiae, mihi credite, culpa; sed artis.
Illic è terris redeuntem in sidera, quinos
Gestantem soles & amica in nube vehentem
Prospicit, & Nato comes ire per aëra vellet.

Parte alia comes it, subuecta sequacibus Euris,
Dilectoque innixa suo, per mille volantum
Agmina Caelituum: toto ruit obuia Caelo
Turba ministrantum, Dominamque in sede locatam
Excipit, & sacro certatim stemmate cingit.
Hoc olim in cunis Sapientia nobile rerum
Incidit monimentum, aeui praesaga futuri;
Atque opere in tanto placuit sibi nobilis auctor
Seque excussit agens, atque arte lacessiit artem;
Vt similis vero non mentiretur imago,
Quaeque incisa notat, quondam ventura doceret.
At manus Aligerum, supremo vt limite mundi
Attigit Euphraten, & Vere tepentia regna;
Excipit artifices, caelestia munera, cunas,
Metiturque viam, quà, colles inter Idume,
Palmiferos iactat vicina ad sidera foetus.
Hic noua progenies Caelo delapsa supremo
Hauserat aethereas Regali è semine luces.
Materno tùm fortè sinu vix orta sedebat
Pupula, deliciae Matris; quantum instar in illa est,
Qui lepor, & facili veniens quae gratia riuo?
Nil gerit humanum, mortali lumine maior
Nescio quid praeter solitum caeleste minatur:
Siqua homines inter Dea nascitur, ò Dea certè!
Scintillant oculi, tenuis duo sidera vultus,
Frons habet imperium, rutilat pro crinibus aurum,
Pro teneris spirant geminata corallia labris,
Floridulo nitet ore color, mistimque resultat
Parthenice velut alba rosas, velut aureus orbis
Cingit ebur, candorque reciprocat arte ruborem.
Dixeris, haud alia caelestem degere vitam
Sede Pudicitiam, superis cùm labitur oris;
Et colit humanos, Caelo tamen aequa, recessus.

Inte-

Interea Dominam famulatrix turba salutat,
Miraturque Auctoris opus; nil tale creantis,
Postquàm res olim confusa excreuit aceruo.
Ergo secuturas operosa in munera dextras
Expedit, exiguumque inuoluit corpus amictu,
Quem Diuina Parens nascentum ab origine rerum,
Neuerat, & magna telam distinxerat arte:
Illic sidereas acies, duodenaque signa
Circumscripsit acu, crescentem in cornua lunam,
Finxit in argento; viridi subtemine terras
Induit, & superos adamante coërcuit orbes:
Vidisses, patrio turmat in cedere Carlo
Desertricem animam, comitumque ad terga sequentũ
Mille globos, turpi squalentia monstra veterno:
Nec procul, aetherei meliorum Ductor in armis
Insequitur victos, quulisque ardentibus ira
Ventilat elatum semper sine vulnere ferrum.
Credas, aethereo pugnam increbrescere campo,
Partitasque in bella acies, tela obuia telis,
Cedentesque loco tenues sine corpore vitas,
Et cadere, & factis aequas persoluere paenas:
Vsqueadeò exsultat mentito in stamine verum.
At chorus in reditu victor pia colla Tonanti
Subijcit, ostentatque fidem, & dicat omina palmae.
Interea tenues Virguncula prodit in auras
Parte alia telae; leuis hic exercitus alis
Vertit adoranti similis, Dominamque salutat
Instauraturam, quas strauerat ipse, ruinas.
Hoc igitur velo, zonaque plicatilis auri,
Virginis innocuae teneros circumligat artus
Obsequiosa manus Superum; leuis ambit amictus
Viuentes candoris opes; ceu signifer ordo
Astrorum incingit, caelestis fascia, Caelum.

Iàm cunas adhibet Gabriel, caelataque cúnis
Argumenta operum, fatalibus edita terris
Hic Diuam locat, & propria inter facta reponit;
Vt neque iàm desit muto sua vita labori.
Denique candidulis super iniicit inuida membris
Lintea. me miserum! mea vix Aurora videri
Coeperat, atque oculis primo velut occidit ortu.
Ne claudat saltem illa faces, si pectora condit;
Neu pereat mihi tota simul; sed & ora quieti
Componit Gabriel, somnumque inuitāt, amantem
Anteuenire preces, ac sponte ad lumina lapsum.
En venit, en geminas operit lux aurea gemmas:
Nunc verè indormit Caeli concentus & ardor;
Nunc consanguineus lethi sopor, assecla vitae est.
Audin, vt innocuo spiratur anhelitus ore?
Hic certè sonitus, tenuisque hic sibilus aurae
Numen habet: iàm Musa leues compesce querelas.
Sic monet alatus Iuuenum chorus. ò age, cantum
Comprime, ne turbet vox importuna soporem.

VIR-

VIRGINIS
Ab Angelo salutatae
EPITHALAMIVM
A N. N. ACAD. PARTH dictum:

CARMEN VII.

VESPER adest, nec sole minor. iàm deserit arcem
Lucis inocciduae, iàm diuitis vmbra diei
Vesper inardescit; superi consurgite Ciues;
Linquere iàm Caelum, iàm diuinos Hymenaeos
Dicere tempus erit. vos, ò quibus aurea fandi
Copia, sidereas in carmina soluite voces.
Iàm Gabriel praeuertit iter, Nuptamque salutat
Castus Hymen, Diuinus Hymen, cui pronubus ardor
Lege maritali succenditur, ardor amantum.
Mox aderit Sponsus, cùm primùm Nupta loquenti
Annuerit Iuueni, nec coniugiale pudico
Flammeolum vultu, taedamque in virgine dextra
Respuerit, Sponsum verbo confessa Tonantem.
Quare agite, ò Superi, dùm tempestiuus inertem
Segnitiem claro castigat noctifer igne;
Ducite vocales in carmina, ducite neruos.
Audior: immensum video discedere Caelum,
Et medium valuis bipatentibns aethera findi,

Palan-

Palantesque errare globos, operique futuro
Succinctas acies caelestem ducere pompam.
Sponsus adest, viden, vt perniciter exiluere
Siderei Proceres, auroque & diuite luxu
Collucent, sertisque comas ardentibus aptant?
Iàm famulatrices laeta in connubia dextras
Expediunt, iàm feruet opus; studiosa vagantur
Agmina Caelituum: nullo duce libera feruent;
Hortator sibi quisque operum; se quisque gubernat;
Nec patiens it legis Amor; studiumque placendi
Non eget imperijs, nisi quae ferat aequa voluptas.
Sic Pubes incerta volat, sed certa laborum,
Nec temerè confusa volat; sine lege resultat
Lex operum tantorum; atque expers ordinis ordo.
Vsqueadeò in medijs erroribus, haud tamen errant.
Qualis apes labor & generandi nectaris ardor
Exercet, cum Vere nouo per olentia prata
Stillatum violis subeunt onus, aut vbi densae
Disponunt flauas texto sub vimine cellas;
Aureus haud aliter supremo exercitus aruo
Itque reditque frequens, Dominoque laborat amãti.
Aliger interea, quem mundi cura fatigat,
Aeternosque rotare globos, malemque sequacem;
Dat signum Caelo: Coniux venit, ò age Pubes,
Excipe, siquis amor, venientem. haud plura loquuto
Annuit, & famulas comitum manus expedit alas.
Ecce autem vehitur per candida compita solis
Rex Superum, thalamoque exsurgit coniugus aureo.
Quantus in augusto lepor, & quae gratia, vultu?
Qui labris afflatur honos; quae pugna colorum,
Aut potiùs quàm certa animat concordia frontem?
Qui soles oculorum ardent? vos ò mihi soles
Este boni, dum tanta audax incendia lustro.

Dici-

Dicite vos vestrasque faces, & luce diserta,
(Nostis enim meliùs) caelestem pingite formam.
Illum currus agit, qualem nec Romula tellus
Orbe triumphato surgentem in moenia vidit:
Nec talem primo de carcere lucis Eoae
Sensit in Occiduas Caelum decurrere metas.
Scilicet, vt fama est, quoties immobile Numen
E Superis molitur iter, terrasque reuisit;
Tranquillae ventorum animae, quibus aurea vultu
Temperies, adsunt; famulataque colla Tonanti
Supponunt faciles, nec agentia fraena recusant.
Nunc quoque conueniunt semoto ab limine mundi
Aligerae certatim aurae; volat Eurus ab Ortu
Mitis, ab Occasu Zephyrus, Mareotida linquit
Auster, & Odrysiam Boreas placidissimus Arcton,
Omnes clementes animae, Zephyritides omnes.
Nàm neque natiuus vultum fragor, aut furor alas
Asperat, aut cogunt equitantem in nubibus imbrem.
Ipsi, quid sit Amor, venti turba aspera discunt.
Nec mora: compositas placido sub pondere pennas
Subyciunt, ijdem currus, ijdemque iugales;
Aequa fronte iugum rapiunt, & passibus aequis;
Nõ vsquàm ignari, tantũ hoc sibi munere plaudũt,
Insideat quantus collo Deus. hos Amor alta
Sede gubernator regit, & dispensat habenas:
Non ille informis, caecoque exemptus aceruo,
Idem caecus Amor, chaos indigesta propago;
Sed, quem Diuinae geminatus spiritus aurae
Vno eodemque tulis partu, fecitque ferendo
Spiranti similem Gnato, Patrique gemellum.
Ille oculatus Amor, currus auriga volantis
Fraena regit, ventosque docet parere lupatis.
At superi Proceres, facto velut agmine, currum
Obnixi

Obnixi ſtipant, Dominumque ſequuntur euntem.
Pars dociles animat lituos, neruosque loquaces
Prouocat ad cantus: eſt, qui vocale canoro
Tangit ebur plectro, digitisque volantibus errat
Auratae per colla lyrae: pars aethere ſummo
Penſilis ad numerum choreas ciet, & pede fidens
Mobile corpus agit, nunc ſeſe verſat in orbem,
Turbinis intorti celeres imitata rotatus;
Nunc placido motu, placidiſſima obambulat arte,
Intexitque vias, curſuque retexit eodem,
Et labyrintheis erroribus aëra ſignat:
Atque aliquis tremulos modulatus corpore ſaltus,
Mille vices iterat, iacit exſultantia membra
In ſublime, teritque pedem pede, crura ſupinus
Implicat in ſeſe, mox dùm redit explicat, idem
Et ſalit & reſilit, corpus vibrat & rotat idem.
Quis neget alatum? quanquàm modò ſubdidit alas
Ingenioſus Amor pedibus, quas daedala quondàm
Remigio volucres humeris natura locarat.
Hos inter plauſus, & amicae munera Pubis,
Nobile par Iuuenum aſſurgit, geniumque laceſſit,
Neſcio quid meditans; quos reſpondere paratos
Ad numerum, & dulci vocum certare duello,
Inſtituit Melopoea, ſui choraliſtria Caeli.
Nunc tamē & cantu aequiparāt & voce Magiſtrā.
Ergo inter ſeſe contendere verſibus ambo
Alternis coepere, decent alterna iugandos.
O ego ſi numeros & mollia verba tenerem?
Aggrediar tamen; &, memori quae condita ſeruo
Mente, ſequar: vos hùc animos date. ſic prior infit,
Inque vicē hic Spōſum, Nuptae canit alter honorem.
Cernitis? è thalamo Sponſus procedit auito.
Hunc Amor extorrem potuit deducere Caelo,

Et

Et Natum chari complexu auellere Patris,
Complexu Patris fugientem auellere Natum
Connubio iungendum, atque optatis Hymenaeis.
Cernitis, ò socij, Nuptam? discedite contrà:
Materno iacet in gremio secura Pudoris.
At cùm flammeolo tanget pede limina Coniux;
Materno fugiet gremio, nec, vt antè solebat,
Auersata faces, Sponso iungetur amanti.
Ille genus summũ trahit alto à sanguine Diuũ,
Vera Dei Soboles, Patrique simillimus idem.
Nobilis est Coniux: quid tantùm Nupta moraris?
Annue; si nescis, erit & te Coniuge dignus.
Isacidum genus, & Iesseo è germine virga,
Virgo nupta viret, proles aequissima Regum.
Nobilis est Sponsa, ò Coniux: audentior ito,
Quid tantùm subsistis? erit te Coniuge digna.
Nondùm confuso discessit ab aëre Caelum,
Nec grauis incubuit librato pondere tellus;
Immortalis erat, fugitiui temporis expers,
Felix sorte sua, felicis terminus aeui.
Vixdùm suppositas montana cacumina valles
Calcabant, terraque eruperat agmen aquarum;
Illa Deo comes immensis in fluctibus ibat,
Et senior iàm tùm, puero ludebat in orbe.
Aureus es Coniux, par est tibi gratia frontis,
Par decor; haud aetas similem tulit vlla priorum.
Tantùm alijs praestat, formae tua gloria; quantùm
Sidereo praestat Titania forma theatro.
Regius est tibi, Nupta, decor, formaque decenti,
Quot sunt quotq. fuere Heroides haud tibi certant.
Quantùm alijs praestat facibus Latonia, tantùm
Virgineo in coetu species tua deprimit omnes.
Splendet ebur, splendet natiuo lumine Titan,

Et

Et ſuus eſt quondàm gemmis honor, & ſuus auro.
At tu ſi formam exponis; tùm cetera ſordent:
Pallet ebur, pallet nigra ferrugine Titan,
Nec ſuus eſt gemmis honor vſquàm, nec ſuus auro.
Candida ſunt primam ſtillantia lilia myrrhã,
Dulcè rubet radijs roſa ſubdita matutinis.
At tu ſi luces aperis; color exſulat omnis:
Lilia nec candent, quàmuis ſtillantia myrrham:
Et radios bibat illa licet; roſa pallida languet.
Aſpicis, vt toto collucent ſidera Caelo?
Vt ſpargunt in nocte diem, plauduntque choreas?
Quo fugitiue ruis? Superum ſi liqueris axem;
Sidera diffugient, ſuccedent nubila Caelo.
Aſpicis, vt maerent hyemali prata veterno?
Vt glacie torpent ſegetes? vt inhorruit orbis?
Heu fuge: ſi maeſtas habitaueris incola terras;
Cedet hyems, vernis ſuccedent floribus arua.
Haec illi. at viden, vt Gabriel diuerberat alas?
Annuit aethereo Regalis nupta Marito:
Annuit. ipſe refert Gabriel. viden, vt celer Euros
Vrget amans Coniux, ſeſeque in limina condit?
Huc licet vſque ſequi: quod erat memorabile, dixi:
Cetera dicet Amor; non omnia poſſumus omnes.
Idque audire ſatis quod poſſit plura docere.
In thalamo Deus eſt; Coniux in Virgine Virgo.
Ipſa ſuo Sponſum veſtit de ſanguine Nupta,
Atque adytis cohibet. latet impenetrabile Numen,
Et fugit ad gremium; nec ſe cupit antè videri,
Quàm tegat humana Diam ſub imagine formam.
Ite igitur teneri, fugit Heſperus, ite Hymenaei.

VIRGINIS
Elisabetham inuisentis
PROPEMPTICON
A HIERONYMO PLENIO
Sem. Rom. Conu. dictum.

CARMEN VIII.

PARCITE, siquis amor, summis in montibus Hebron
Exercere leues opera in fabrilia dextras
Siderei Proceres: aderit iàm Regia Virgo.
En volat, en celeri calcat iuga proxima gressu.
Proÿcite arma manu: satis est voluisse tributum
Moliri Domino, procul, ò procul omina mortis,
Quadrifidasque arcete trabes; neu flebilis arbor,
Ante diem, miserae moueat fastidia Matri.
O ego, cui voces furatur in aëre nimbus!
Illi instant operi, dextrasque licentiùs vrgent,
Nec coepto absistunt; nisi cùm manus vltima poscit.
Scilicet Aligeri, qui nuper ab orbe paterno
Deduxere DEVM castae Genitricis in aluum,
Postquàm, defuncti obsequio coluere Tonantem
Virginis inclusum gremio, ad praeludia vitae;
Ilicet ad Iudae montana virentia tendunt:
Hìc vbi palma frequens, & inumbrans aëra cedrus
Crescit, & in silua nomen Libanitide seruat.

Ergo

Ergo alacris Pubes, & fatis plena futuris
Triste ministerium, & molimina dura laborum
Certatim aggreditur dextris: amor omnibus vnus
Quadrifidam fabricare trabem, monumenta doloris
Tristia; quae Domino nascenti ad luminis oras
Dulcia dona ferant: clauosque vncosque trabales,
Horrentesque rubos, optata crepundia nato.
Instant ardentes Superi; sua quisque tuetur
Munera; sed facili tractant opera omnia motu;
Assueti immensos versare rotatibus orbes.
An graue sit quidquam, quibus est leuis alea, Caelũ?
Nec mora: pars veteres conata bipennibus alnos
Exscindit: truncos, & adhuc rude robur adaequant
Dentati chalybes: argutaque lamina serrae
Quatuor in facies, totidemque in cornua quadrat.
Pars latera aequa dolat, ferroque politius vrget,
Artifici ferro, quod longae carcere buxi
Clauditur; vnde acies mergit, quantùm ima subactã
Materiem morsu allambat: volat illa frequenti
Pulsa ministerio, per & exaequabile dorsum
Itque reditque trabis, dùm laeuia fingat eundo,
Aspera quae subeunt, & quae turgentia, ponat.
Pars hinc inde trabes, & transuersaria subdit
Brachia, & in versum nihil obliquata decussat.
Pars maiora parat, totumque emblemate multo
Caelat opus: sculpit necis instrumenta futurae,
Affigitque cruci tormenta nouissima, quondàm
Affixura DEVM, pretioque rependit eodem.
Hactenùs Aligerum Pubes operosa laborat;
Nec labor ille tamen, nec cura nisi inscia curae;
Caelestesque animas discrimina nulla fatigant.
Interea attollunt aequatis viribus ingens
Argumentum operis: tùm consternata recumbunt

In

Ingenua, & tantae Vexilla ſalutis adorant.
Agnouit longè facinus praeſaga malorum
Virgo, ſuamq. Crucē (quis enim ſua vulnera neſcit?)
Vt vidit tamen, vt periјt! ſuſpiret ab imo
Corde? ſed & gemitus, & inertem diſſipat auram
Clauſus amor gremio; nec habent ſuſpiria vocem.
Funderet ex oculis lacrymas? nec repperit imbrem,
Quem pluat; arcani ſol pectoris horrida pellit
Nubila. quid faciat, cui proxima cauſa doloris,
Sed dolor omnis abeſt? quos nō habet, aduocat aeſtus:
Et miſeram fortuna facit, triſtemque voluptas.
Quod ſi fortè dolet, non eſt dolor: aegra videri,
Sed non eſſe poteſt; cuius de pectore ſurgit
Vena boni, ſemperque ſuo ſe flumine paſcit.
Vt celerat, propiùſque Crucis ſimulacra tuetur;
Subſtitit, &, Cui te, dixit, mea vita reſeruas?
Haec tibi funeſtus parat incunabula mundus?
Quos ego in amplexus caeleſtia pignora geſto?
Cui venit officio ſanguis meus? horrida maeſtae
Vt pingat monumenta necis? Nec pluribus vſa eſt.
Nempe querelarum plura argumenta negabat
Cordis Amor, nec erat maerendi turbidus auctor.
Quidquid id eſt, Nati Patriſque in vota recumbit.
Audiјt Aligerum manus obſequioſa loquentem
Pauca; ſed attonito meditantem plurima vultu.
Et videt, & ſeſe incuſat: iàm paenitet artis,
Et feciſſe dolet quod ſit tibi, Diua, dolori.
Tùm famulatricem deducit ab aëre nubem,
Inuoluitque Crucem nimbo, truncoſque trabales
Eripit ex oculis, miſerae ſpectacula Matri:
Et ſimul ex oculis triſtiſſima ceſſit imago:
Vrget enim ſuus intùs amor, mentemque ſerenat.
At Pubes maeſtum compenſatura laborem,

 Emi-

Emicat ad Dominae castum latus: ambit euntem
Vestigatque frequens; sed, quàmuis vrgeat alas,
Vix tamen assequitur, quam penna vehebat Amoris.
Illi seruitio incumbunt: pars strata viarum
Aspera mollito subigit mitissima cliuo;
Saxaque, surgentesque rubos, & inhospita vellit
Errantum tormenta pedum: pars nectare puro
Spargit humũ anteuolans, & pulueris enecat vndã:
Pars florum nimbos, & olentes ingerit herbas
Dulce leuamentum pedibus. spirabilis imber
Attactu Dominae sibi furaretur odorem,
An daret, ambiguum; certè illo ex tempore creuit
Veri maior honos, & gratia floribus aucta est.
Pars librata super pennas, velut agmine facto,
Desuper incumbunt, seseque in mutua nectunt
Vincula, & ingenti laterum compagine nubem,
Sideream efficiunt nubem; quae solis ab aestu
Vendicat errantem Auroram, placidaque volantum
Alarum vice, pro Zephyris exsuscitat auram.
Sic volat in montes, sine me, mea Dia Viatrix.
Sed quid ego moror? Elisabae iàm proxima sedes
Meta Viatrici patet vltima. quis mea turbat
Gaudia? iàm nitidum caput occultare meus Sol
Incipit: en subit, & mihi iàm tota occidit, & me
Ipsa suo necat occasu. quid cetera dicam?
Nocte premor: taceo. sunt grata silentia nocti.

B.ALOY-

B. ALOYSII GONZAGAE E SOCIET. IESV

cum Deo colloquia

OARISTYS

A PALLANTE GRATIANO
Acad. Parth. dicta.

CARMEN IX.

QVIS tibi tàm faciles caelestis Daedalus alas
Expedit, & mentem format, Gonzaga, volucrem
Aëra per medium? suus illam spiritus vrget,
An Deus? An sua cuique, leuis fit penna, voluptas?
Quidquid id est, magnū est. sic fama pedisequa Veri
Nunciat, aethereas animum volitasse per oras
Saepè tuum, & tenui membrorum carcere lapsum,
Inuenisse vias ad Iudicis ora Tonantis,
Atque orasse suam, se tantùm interprete, causam.
Nox erat, & nigra sopibat imagine terras
Somnus, curarum domitor, pretiumque laborum.
Sed non Caeli oculos clausit sopor: aurea circùm
Astra quiescentem, radÿs vigilantibus, orbem
Seruabant, tacito vix conniuentia motu.
Tu quoque, siderei comes agminis, ora trahebas
Irrequieta Puer; nempè hoc vel nomine sidus

Nobile terrarum es. nec te sopor altus habebat
Qui reliquos sternebat humo; nisi fortè soporem
Dixeris hunc, quem fecit Amor, spirabilis hospes
Pectoris aeterni, Diuinae filius aurae.
Ergo propinquantis violento Numinis *oestro*
Tactus Aloysius, taciturnae noctis in vmbra,
Indulgere DEO *quoniam iuuat, emicat ardens*
In medium conclaue, toro demissus ab alto:
Hic positis terrae genibus, manibusque supinis,
Supplicis os, animumque gerens in vota lacessit
Aurea vota, DEVM. *quae tùm cum* Numine *solo*
Solus agit? tacet os, oculorum labra loquuntur,
Verbaque sunt lacrymae; donec suspiria rumpunt
Cordis iter, ducuntque profundo è carcere voces.
O Pater, aiebat, generique simillimus auctor,
Qui potes aequalem tibi fingere; finge precantem
Hanc animam, si parua tuae sum linea vitae.
Sum tuus, ô Genitor, neque me mea debita torquent,
Quandoquidem debere iuuat. cùm foenore soluit,
Qui, cùm debet, amat; nec amat qui munera differt.
En erit illa dies, quae me tibi reddat amantem?
Nec pudet alterius dici. debere puderet
Hoc quantum est animae, nisi tu mihi creditor esses.
O vtinam te, magne, fruar: patrioque receptus
In gremio, claudam momenta nouissima vitae,
Quae plus mortis habet! Quid adhùc spē tēpore pascis?
Hanc vitam libare sat est: nocet hausta voluptas,
Quae labris admota iuuat. Iam desipit humor,
Qui placuit. viden', vt discrimina mille malorum
Circumstant? hinc luxus opum mihi vincula nectit
Aurea, sed ferro grauiora: hinc dulce venenum,
Aula, sitim facit: hinc genitrix foecunda nocentum
Hydra voluptatum, saeuaque nocentior hydra.

Ipse

Ipse ego, me sequor, ipse mihi metuendus, & idem
Me metuens, idem patior quae vulnera feci:
Quantò proximior, tantò violentior hostis.
Quid faciam? qua vi fugiam me me ipse sequentem?
Plura locuturum prohibet dolor, vltima luctus
Exprimit, & meliùs lacrymae, quàm verba perorāt.
Audijt è Caeli secreta parte gementem
Diuus Amor; doluitque, dolor si tangit Amorem.
Labitur extemplò, qualis sine nube videri
Caelicolis quantusque solet: sed frontis honorem
Deposuit, neque enim iubar impenetrabile ferrent
Mortales oculi; visumque retunderet ardor.
Sensit Aloysius properantem, & laeta ferentem
Argumenta voluptatis; nec maluit vnquàm
Posse loqui, quàm cùm melior sententia vocem
Poscit; & exstimulat sua se per gaudia pectus.
Dicere conantem DEVS occupat: Hoc satis, inquit,
Desine plura Puer: satis est voluisse fateri
Quidquid id est, quod pectus habet: nec numina pectus
Nostra latet; Nunc tu, quoniam libet, vtere votis.
Vix ea, cùm liquidum Diuini roris odorem
Fundit in obstantes operosa aspergine vultus:
Inque oculos & in ora liquat; dein' ventilat alis
Inspiratque auram, leuiorum obliuia rerum
Aspergentem animo, melioraque sensa mouentem.
Nec mora, iàm tenuis membrorum obstacula rūpit
Spiritus; & molem, qua tardiùs ire solebat,
Linquit humi simplex, & iàm sine corpore vita;
Ipse suas illi pennas Amor, ipse volatum
Expedit, ipse pari moderamine librat euntem,
Expenditque fugam, ne parte laboret iniqua:
Mox propria grauitate leuis sine remige penna
Carpit iter mentemque tuam, Gonzaga, volantem

Ducit inaspecti secreta per atria Caeli.
Ille quidem superas securus inambulat oras:
At corpus sine mente iacet, non labra gubernat
Halitus ad vocem, iam torpet anhelitus oris,
In venis iam sanguis hebet, non palpitat imum
Pectus, & in media, cor, pectoris arce quiescit.
Lumina fixa patent, stant tegmina nescia flecti,
Immotumque supercilium. ferale cadauer
Dixisses, nisi quòd vitam sapit oris honestas.
Nescio quid spirat, vitae sine munere, vultus.
Aut si non spirat; sperat tamen, aestuat, ardet,
Sollicitatur, amat, gaudet, dolet; omnis in vno
Statque, caditque color, seseque reciprocat aestus.
Vsqueadeò vultum, quàmuis sit dissita longè,
Mens animat; nec in ore negat, quid tractet in astris.
Cetera quid memorem? non est mortale, quod optas
Musa redordiri; prohibent adamantina Caeli
Vela, Tonantis opes, Superumque arcana videri.
Sic sumus infelix hominum genus! astra tuemur
A tergo, faciemque negat mortalibus ardor:
Extimus inuitat visum decor, intimus arcet:
Multa licet sint astra, inopes nos copia fingit;
Nec faciunt homines, vel sidera mille, beatos.
Ergo, sidereis quid mens agitarit in oris,
Explorare nefas. Amor illi in sidera Ductor.
Hoc audire satis; tu cetera conijce ab vno.
Aut, si tanta sitis rerum cognoscere causas;
Consule caelestem, si nosti, consule Amorem.

B. ALOY-

B. ALOYSII GONZAGAE E SOCIET. IESV

Voluntaria pro CHRISTI amore supplicia

SOTERIA

A BALTHASSARE CITTADELLIO Sem. Rom. Conu. dicta.

CARMEN X.

O Amor, ò viuax hominum, diuumque voluptas,
Quis te carnificem meliorum fecit amantum?
Sensit Aloysius tua vulnera, Diue repertor
Paenarum, tenerique satellitis aurea tela
Sentit adhuc antiqua, infixaque pectore seruat.
Tu mihi, seu faciles, Diuine sagittifer, arcus
In Caelum exerces, seu vibras spicula terris;
O ades, ò bonus, & vultu ne despice vatem
Facta renarrantem tua, sed non versibus aequis.
En signum, quò tela vibres. mihi denique centum
Grandia nunc vellem, totidem cum vocibus, ora:
Sed vellem, quae tu feriendo feceris, ora:
Et linguae centum non sint nisi vulnera centum.
Vix benè traductis ratione carentibus annis,
Coepit Aloysius viuendo agnoscere vitam:
Cùm medias pius inter opes, interque frequentum

Ducit inaſpecti ſecreta per atria Caeli.
Ille quidem ſuperas ſecurus inambulat oras:
At corpus ſine mente iacet, non labra gubernat
Halitus ad vocem, iàm torpet anhelitus oris,
In venis iàm ſanguis hebet, non palpitat imum
Pectus, & in media, cor, pectoris arce quieſcit.
Lumina fixa patent, ſtant tegmina neſcia flecti,
Immotumque ſupercilium. ferale cadauer
Dixiſſes, niſi quòd vitam ſapit oris honeſtas.
Neſcio quid ſpirat, vitae ſine munere, vultus.
Aut ſi non ſpirat; ſperat tamen, aeſtuat, ardet,
Sollicitatur, amat, gaudet, dolet; omnis in vno
Statque, caditque color, ſeſeque reciprocat aeſtus.
Vſqueadeò vultum, quàmuis ſit diſſita longè,
Mens animat; nec in ore negat, quid tractet in aſtris.
Cetera quid memorem? non eſt mortale, quod optas
Muſa redordiri; prohibent adamantina Caeli
Vela, Tonantis opes, Superumque arcana videri.
Sic ſumus infelix hominum genus! aſtra tuemur
A tergo; faciemque negat mortalibus ardor:
Extimus inuitat viſum decor, intimus arcet:
Multa licet ſint aſtra, inopes nos copia fingit;
Nec faciunt homines, vel ſidera mille, beatos.
Ergo, ſidereis quid mens agitarit in oris,
Explorare nefas. Amor illi in ſidera Ductor.
Hoc audire ſatis; tu cetera conijce ab vno.
Aut, ſi tanta ſitis rerum cognoſcere cauſas;
Conſule caeleſtem, ſi noſti, conſule Amorem.

B. ALOY-

B. ALOYSII GONZAGAE E SOCIET. IESV

Voluntaria pro CHRISTI amore supplicia

SOTERIA

A BALTHASSARE CITTADELLIO Sem. Rom. Conu. dicta.

CARMEN X.

O Amor, ò viuax hominum, diuumque voluptas,
Quis te carnificem meliorum fecit amantum?
Sensit Aloysius tua vulnera, Diue repertor
Paenarum, tenerique satellitis aurea tela
Sentit adhuc antiqua, infixaque pectore seruat.
Tu mihi, seu faciles, Diuine sagittifer, arcus
In Caelum exerces, seu vibras spicula terris;
O ades, ò bonus, & vultu ne despice vatem
Facta renarrantem tua, sed non versibus aequis.
En signum, quò tela vibres. mihi denique centum
Grandia nunc vellem, totidem cum vocibus, ora:
Sed vellem, quae tu feriendo feceris, ora;
Et linguae centum non sint nisi vulnera centum.
Vix bene traductis ratione carentibus annis,
Coepit Aloysius viuendo agnoscere vitam:
Cùm medias pius inter opes, interque frequentum

Blandimenta voluptatum, castissima dixit
Vota DEO, mẽtemque animumque dicauit Amori.
Vidit Amor, risitque: & praeda diuite laetus,
Accipio te, Nate, inquit; tu foedera faxis
Intemerata sient: meus es, Puer optime; neu te
Subtrahat aut aetas aut mens incerta futuri,
Mox adero defensor. at haec tibi nuncia mitto
Dona priùs. dixit, subitòque volubile telum
Intorsit pius. it cuspis potura cruorem
Ad Pueri venas, & vulnere pectus acerbat.
Fortè soporis inops taciturna per otia noctis
Stabat Aloysius, Numenque in vota vocabat,
Tendebatque manus, infringebatque ferendo,
Nuda nudus humo, brumae intractabilis iras.
Cùm subitò aeterni iubar insuperabile Solis
In media fert nocte diem; procul alite penna
It nigror, & liquido conclaue rubescit in auro.
Sensit Aloysius venientem: nàm quis Amorem
Dissimulet, tanti nec sentiat hospitis ignes?
Quisquis is est, sine sensu, & vix spirabile saxũ est.
Venit Amor: sed proh! quantum mutatus ab illo,
Plurima cui teneram tranquillat gratia frontem;
Qui Superos nutu beat, impenetrabile Numen!
Regia non illum vndanti chlamys ambit amictu,
Non aurum, non gemma notat; non sutile Caelum
Intextusque aër, & vela thalassina condunt.
Sed toga, quam liquidus cinis olim pinxerat, at nunc
Ipse etiam sese cinis hic extinxit, & anceps
Pro fuco rigor, incertusque subalbicat horror.
Quid referam incomptos, per liuida tempora, crines?
Quid faciem incultam? quid nuda coloribus ora,
Tabentesque oculos, & lumina nescia lucis,
Neglectumque supercilium? quis credat Amorem?

Et

Et tamen est Amor, & lacera sub veste triumphat.
Ille quidem posuit, quem dudùm gesserat, arcum;
Sed fecit noua tela, nouas se vertit in artes.
Texuit artifici primùm discrimine telas,
Horrentes telas, & equinis aspera setis
Cingula, Cyniphÿsque attonsa cilicia villis.
Praeterea quinos nodo sociauit eodem
Funiculos, iunctisque caput dedit omnibus vnum.
A capite absoluit nexum; iussitque vagari
Proniùs, & sparsim liberrima serpere fila.
At fibrarum oras, supremaeque agmina caudae
Implicuit nodis, & textu duplice sepsit;
Nobile supplicium, tempestatemque nocentum
Terga flagellantem, scelerumque vltricia tela.
Nec satis: alipedes laxantia lora Molossos
Attulit expedienda; catenatisque rigentem
Orbiculis chalybem, ferrique plicatile pondus,
Heu quàm diuersos quaesitum pondus in vsus!
Quin etiam aeràtis calcaria sentibus aspra
Subdidit, & Puero tulit irritamen equorum.
Circulus est, ferro media plùs parte, politus.
At, qua parte chalybs defecit, habenula ferro
Lorea succedit, complexaque perficit orbem.
Ferreus hinc stimulus, stimulique minutula cuspis
Plurima se prodit, formatque volubile sidus
Circuitu radiorum, & acuminat ictibus oras,
Clauiculisque armat, tormentum immane ferarum.
Haec Amor, abiectis, fera ferramenta, sagittis,
Durus Amor tulit, & Puero tractanda reliquit
Saeua ministeria, & rigidi compendia fati.
Tùm sic aggreditur, verbisque inspirat Amorem.
O Puer, ò generis iustissima gloria nostri,
Quem mihi purpureas nascentem ad luminis auras

Mil-

Millibus è multis colui, propriumque dicaui;
Indue magnanimum, sanguis meus, indue pectus.
Non te pigra quies, & desidis otia vitae,
Crede, iuuant; duras labor impendendus in artes.
En ego durus Amor, sed pluma laeuior idem:
Cum rigidis idem mollis, cum mollibus asper.
Si meus esse velis; ne te blandissima Syren,
Saga tyrannorum, regali excantet in ostro.
Quid tibi cum luxu, quem diues inaurat Idaspes?
Ne gemmis inhia, nisi quas de sanguine pinges
Ipse tuo; fode membra, feri praecordia ferro;
Hic gemmas scrutare, fluent è pectore gemmae.
Non alio seu vendit Amor seu venditur auro.
Quare age: quae cernis rigidae saeuissima caedis
Instrumenta, tui veniunt sitibunda liquoris.
Pasce sitim; flagris discerpe frequentibus artus,
Te pete, rumpe sinum, lacera latus, vtere dextra:
O quem te memorem, si tinctum sanguine cernam
Aequantem paruis, ingentia vulnera, membris!
Durus eris, cùm blandus eris: tu funde cruorem
Si sapis; irriguo placet empta cruore voluptas.
Aspice me similem quem tu tibi fingis: & esses
O vtinam! viden' hanc pallentem funere frontem,
Hos oculos, haec ora rigentibus horrida malis,
Aspersasque cicatrices? DEVS ille leporum;
Ille DEVS, Superumq. hominumq. aeterna potestas,
Os habitumque reo similis vagor: & tua tanti
Sit tibi forma, Puer, tua viscera sint tibi cordi?
Exemplo te finge meo. quae vulnera fecit,
Haec curabit Amor: nam quae ferit hasta, medetur.
O ego cùm teneri sistam tibi sanguinis vndam:
Cùm manus haec ingens, animorum Dia creatrix
Immemori lympha, Caelique potentibus herbis

Leniet

Leniet infractos artus, laceratáque ferro
Ossa super, liquidum Ambrosiae diffundet odorem;
Quàm tibi tùm velles ingentia crescere membra
Vulneribus; tàm dulcis erit medicina dolori.
Ergo age, macte animis Puer, & virtute recenti:
Innocui quantum per dira flagella cruoris
Persolues, tantum tibi Numinis ipse rependam.
O felix mercator, emas si sanguine Numen!
En ego sum, mihi crede. Ea verba nouissima dixit:
Cùm se, qualis erat, facie confessus; inertes
Protinùs exuuias, & non sua subtrahit ora,
Aspectuque patet Diuum genus. aurea frontis
Gratia, tranquilli species argentea vultus,
Gemmeus ex oculis lepor emicat: est coma solis.
O ego sum caecus, qui pingere conor Amorem!
Idque audire satis, Amor est; nàm cetera sordent.
Ille vbi complexus Puerum DEVS, oscula centum
Liquit Aloysio, seque inspirauit abundè;
In Caelum paribus se sustulit impiger alis.
Quae tibi nunc vires, quae ventilat aura serenum
Pectus, magne Puer? sentis placidissime, sentis,
Quantus in amplexu steterit DEVS? otia rampit
Flamma, penetrales animi populata medullas;
Ardentesque micant voces in verba, priusquàm
Exsiliant in facta manus. Quid in aethera, dixit,
Hoc quoque crudelis, vix cognita subripis ora,
O Amor? ò redeas! aut te mihi redde volentem,
Aut tibi me: viuam modò tecum, praestat vtrunque.
Interea ingentem solabor caede dolorem,
Dùm rediturus abes: scribam tibi pectoris ignes
Saepè mei, lacrymasque, & vota vicaria cordis:
Sed tibi quae veniet, scribetur epistola ductu
Sanguinis; ille notas liquor exprimit vnus Amoris.

En

En stylus: ò fortis generosa crepundia dextrae!
Quae mihi fecit Amor puero, puerilia dona,
Instrumenta voluptatis, non arma furoris;
Accipite hos, si casta rogo, si digna rependo.
Sanguineos latices; aut, si fortuna iuuabit;
Accipite hãc animam, Dominoque adducite vestro.
Dixit, & ad pectus ter flagra minacia duxit,
Aurea ter rigidis admouit labra catenis,
Osculaque impressit; quibus emollita, rigorem
Vis chalybum posuisset, inexhaustamque futurae
Caedis auaritiem: Sed inexorabile finxit,
Finxit Amor tùm forte, ad sensa tenerrima, ferrum.
Nec mora: iàm surgit penetrabile pectus in iras,
Iàm nouus ardor agit; libet attentare doloris
Prima rudimenta, & facili proludere pugna.
Iàm ferrum, iàm lora manu trepidantia tractat,
Iàm dextram attollit, iàm fulminat impiger ictus.
Nox, quae caeruleo complecteris omnia gyro;
Sola theatralis spectatrix liuida facti;
Tu tenebris permitte tuis accedere lucem,
Siquam caeca valent accendere carmina lucem,
Quae rapiat rigidae nigris è faucibus vmbrae
Tantum opus, & tenues ad luminis euehat oras.
Nitebatur humi Gonzaga, & poplite flexo
Supplicis in morem, medium conclaue tenebat.
Hic ergo tenebris, & munere noctis opacae
Vtitur, vt caecos in sese exerceat ictus.
Non sic praecipitant immista grandine nimbi
Aggeribus super Alpinis, cùm plumbeus Auster
Excutit vndanti glomeratas turbine nubes;
Vt fera tempestas flagrorum, vt ferreus imber
Verberat ingenuos repetitis ictibus artus.
Ille quidem Puer est; sed non pueriliter audet.

Si negat indocilis rerum & certaminis aetas,
Suppeditat contrà iuuenilia pondera Virtus.
Membra vides Pueri, sed verbera crede Gigantis.
Est pietas, non esse pium; sine fulmine nullum
Crebrescit tonitru, nullum sine caede flagellum,
Ingeminat crebros ictus, duplicataque densat
Vulnera vulneribus, ferit acriter, arduus instat,
Attollitque animos, dùm pronā ad verbera dextram
Deprimit; incendunt, sed non sua, crimina vires:
Ipsa etiam, quae semper iners, quae candida semper
Erubuit nunquàm, rigidamque exarsit in iram,
Virginitas nunc saeua furit; nunc arma ministrat,
Hortaturque manum verset, figatque, refigatque,
Et premat, vt cupido vindemia crescat Amori.
Tantanè tàm paruum cohibent incendia pectus,
Vt tot in exiguis quaerant spiracula membris?
Nec subitus cruor effosso se corpore prodit;
Nempè diù dubitat, quo primùm è vulnere currat;
Tot videt, vnde fluat, spirabilis ostia sanguis.
It roseus tamen, & totis se denique venis
Vndique, qua data porta, ruit, puroque colorum
Lumine pingit humū, corpusque exsāgue relinquit.
Iàm similis lapsanti, animamque in fata trahenti
Nutat Aloysius, colloque recumbit in armos
Semianimis, proprioq. in sanguine membra volutat.
Fugissetque omnis laceratos spiritus artus;
Sed prohibet Diuinus Amor; seramque reseruat
Ad noua bella, nouas paenas, noua vulnera, uitam.
O Amor! & quis carnificem te fecit Amantum?

B.ALOY-

B. ALOYSIVS GONZAGA

A Parente ingressum in Societ. IESV impetrat

PROSEVTICON

A CHRISTOPHORO FERRETTO Sem. Rom. Conu. dictum.

CARMEN XI.

SISTE, quid immeritos in tantum percutis artus,
Et tecum me, Diue, feris? ah: si qua tuorum
Cura subit (neque enim tua te solatia tangunt)
Proÿce flagra manu, Regum genus, exue dextram
Fulmine, quae Pïetas, in membra tenerrima ferrum
Vertere, & innocuo bellum importare cruori?
Candidus est tuus iste cruor, neque nigra meretur
Supplicia: argento niuibusque simillimus albet,
Et plus lactis habet, quàm sanguinis, aureus humor:
Dure nimis Puer, ah tantum ne crede colori:
Irriguus liquor, immiti quem vulnere poscis;
Sit roseus licet, & rubicundo purpuret ostro;
Non est ille cruor, sed copia virginis vndae;
Sed Caeli liquor, & stillati succus Amoris:
Aut si fortè cruor: cruor est, quem Lilia sudant.
O ego, qui surdas cassa prece demoror aures!
Ille catenato furit in sua terga flagello

Cre-

Crebriùs, & strepitu repetiti fulminis vmbrat
Non exauditas, per saeua tonitrua, voces,
Seque simul lacerat, simul & mea vota cruentat.
Iàm Puer indociles Gonzaga peregerat annos,
Vestibulum aetatis: propiùsque euaserat aeui
Prima rudimenta, & tenerae confinia vitae:
Cùm patrias exosus opes, & nomina Regum,
Impleuit Caelum votis, seque obtulit vltrò
Deserturum artes, & luxum mobilis Aulae,
Spemq. metumq. omnẽ, nisi Numinis; impiger ex quo
Concepit sensus in IESV nomen ituros,
Diuite contentus Caelo, sub paupere tecto.
Sed prohibet Genitoris amor, nil tale ferentis,
Et precibus claudentis iter, ne pectoris arcem
Expugnent, cedatque pio victoria Nato.
Saepè rogaturum durus Pater arcet Ephebum,
Auersoque inhibet vultu, nec, vt antè solebat,
Excipit amplexu venientem, & multa precantem;
Sed magis increpitat: naturae viscera seruat;
Artis habet frontem: quam non gerit, euocat iram
Nube supercilij; labor est, simulare nocentem
In causa pietatis; Amor, nisi durus acescat
Inque odia, inque ignes, & Amoris nomina perdat;
Donec Amor dicetur, erit; phalerasque furoris
Si fortè induerit, potiùs formabit amantem
Ipse iram, quàm saeua ipsum probet ira furentem.
Non aliter, cùm tranquillae fera nubila fronti
Induit, & Nato Pater implacabilis ardet;
Non est ira sui iuris, sed seruit Amori.
In Genitore furor; vultumque precarius implet,
Immiscetque minas: quo non magis acre venenum,
Vt desiderijs vellat puerilibus alas:
Saepè etiam se prodit Amor, nec abutitur ira;

Sed

Sed ſine nube tonat, proprio ſe Marte fatetur;
Delicias, ſua tela, rotat, Natoque Parentem,
Nobile par pugilum committit, & aurea promit
Spicula verborum, lacrymasque, & mollia frontis
Blandimenta mouet, vel & oſcula ſaeuus obarmat;
Nempè quibus Genitor pugnat, miſcetque ſeueris
Dulcia, promiſſisque minas; modò grandia Nati
Vota in ſtirpe necet, nè Caelo proxima creſcant.
Nec Puer expauit patrias variabilis artes,
Aut emota loco ceſſit ſententia mentis:
Perſtat adhùc meliore gradu; ceu filia Ponti
Rupes fixa mari, quae, vultu ſemper eodem,
Oceani Patris aut furiales ſuſtinet vndas,
Aut arridentes pellaci aſpergine plauſus.
Sed, ſua non patitur differri gaudia pectus;
Et malè nutritur, qui tempore paſcitur, ardor;
Seque abſumit Amor, niſi quam petit inuenit eſcam.
Ecquando, aiebat, ſit meta nouiſſima votis?
Semper inhaerendum ſalebris? via libera nunquàm
Memet aberrantem terreſtribus inuehat aſtris?
O vitam, ò rerum illecebras, ò prodiga Regni
Sidera, fallacemque meis natalibus Aulam!
Ergonè, quòd viuo genitalibus editus auris
Primitiae generis, fraternaque tempora vitae
Naſcendi auſpicio praeuerti & praecoce partu;
Idcircò leuiora mihi patrimonia cedant?
Si ſcelus eſt, vixiſſe priùs; non metiar annos
In vitae cenſu, qui me fecere nocentem.
Sin culpa natale vacat, quo crimine plector;
Dùm, praeiudicio vitae, mihi vita negatur?
At me ſceptra manent: eſto, neque Regna, ſed vmbrã
Odi Regnorum: Caelo mea iura locantur,
Quid mihi terra datur? non eſt aequabile pondus,

Et

Et cinere exiguo malè compensatur Olympus.
Haec mea pars: si lege feror primarius heres;
Cur non heredi datur optio prima bonorum?
At mihi iàm fixum menti sedet, ire per omnes
Artis opes, felix modò rideat alea coeptis;
Et, terrae iactu, cadat in mea commoda Caelum.
Vincere si nequeo Genitorem; sidera flectam:
Et sortem, qua pellor, emam; nisi debita cedat.
Est hic, est animae plenus liquor; & mihi venas
Sanguis habet, nec amore minùs quã feruidus annis.
Hunc ego profundam, & Patri sua munera reddam.
Quandoquidem, sint dona licet, stant chariùs aequo;
Forsitan & patrius rigor emollescere possit,
Si calido tantùm soluat mihi sanguine paenas.
Patrem saepè pium facit inclementia nati:
Nec meliore adamas emitur seu frangitur astu.
Vix ea, cùm saltu micat in conclaue reductum
Arduus, arcanaeque domus adyta vltima lustrat.
Hic procul à turba, strepituque volubilis aulae,
Solus, & in solis penetralibus, armat inertem,
In sua damna, manum: libet indulgere feroci
Paenarum genio, clausasque in pectore curas
Demere supplicijs: neque enim meliora doloris
Lenimenta videt, quam quae dolor ipse ministrat.
Nec mora, felicem tanto sub pondere terram
Apprimit & genuum subnixus mole recumbit.
Inde leues humeros, & terga niualia nudat,
Dulcè ferox, chlamydemque, et futile cycladis aurum
Dùm rapit; Ite procul; quid spes inuoluitis? inquit,
Tristes exuuiae, victique miserrima luxus
Ite procul spolia; ipse mihi viuacia texam
Velamenta, meoque tegam me sanguinis ostro.
Dixit, & attollit furibundam fulmine dextram.

 Ful-

Fulmen erat, rigidi chalybes, & flexile ferrum
In gyros, tenuesque implexis orbibus orbes;
Vnde aperit se cuspis atrox, & aheneus vncus
Multiplici praefixus acu; ferale flagellum
Pectoris humani, sed opus fabricantis Amoris;
Seque operi, liquefactaque gaudia miscuit auctor.
Exoritur bellum, cui Mars non viderit aequum.
Ipse sibi mouet arma pugil, sibi detonat idem:
Qui petit hic petitur, nec ab hoste reciprocus hostis
Discrepat: est idem dator acceptorque malorum;
Idem se cruciat, nec abest victoria victo:
Atque inferre necem, capere est; & vincere, vinci.
Quid memorem crebros ictus, replicataque dorso
Verbera? quid sparsos miseris vibicibus artus?
Inflictasque cicatrices? iàm corporis vnum
Vulnus erat, coepitque neci decrescere dorsum.
At paenis Gonzaga inbians, magis inde resurgit,
Vnde perit, viresque animi dùm dissipat, auget:
Et quoniam, cui vibret adhùc noua fulmina, corpus
Non habet; ipsa graui iàm vulnera caede flagellat.
It roseus latè sanguis, pingitque decoro
Imbre pauimentum, rubefactaque membra colorat.
Fugit ab innocuo natiuus corpore candor,
Purpura sola viget; credo, ad spectacula caedis,
Erubuere niues, & ebur quoque sanguine plorat.
Denique non alio meliora rosaria campo
Diuinus sibi quaerat Amor: nàm sidera cedunt.
Vidit ab aethereo spectatrix turba theatro
Sanguinis irrigui fluuios, doluitque, pyropos
Ire liquescentes, & hiantibus vndique venis,
Defluere ad terram, stillata corallia Caelo.
Hùc volat, & sparsos, diuortia chara, liquores
Hinc atque inde legit: laceros pars recreat artus,

Oraque

Oraque vulneribus, patefactaque labra reducit:
Pars liquidos densat latices fusumque cruorem
Congelat; vtque liquor rutilũ concrescat in aurum;
Aurorae succos, & viua coagula Solis
Infundit, roseumque gelu inter sidera portat.
Astra dedere locum, puduitque à sanguine vinci.
Ast alÿ partem liquefacti roris in vrnam
Corripiunt, rigidique volant ante ora Parentis.
Fortè soporato ducebat pectore somnos
Arcana procul aede Parens; quem sedulus Ales
Protinus aggreditur; media inter viscera dextram
Conÿcit, eductumque ima cor ab arce profundi
Pectoris, immergit calido ter sanguine Nati,
Mollitumque diù, propria in statione reponit.
Excussit somnos Patri liquor. ilicet ardet,
Exercetque pios in Nati commoda sensus;
Quem subitò votis, & nomine donat IESV.

B. ALOYSIVS GONZAGA
E SOCIET. IESV

Victor incendiorum, & fluminum, Denique in obeundis Chriſtianae Charitatis officijs à Morte ſuperatur.

EPICEDIVM
A HIERONYMO VEROSPIO dictum.

CARMEN XII.

NON ego, mortales traducere temporis annos,
Crediderim, aut veterum communi lege parentum,
Viuere Aloyſium: Puero nam vita ſuperſtes
Saepè reluctantis per mille pericula lethi,
Oſtendit, ſaeuis imperuia pectora fatis
Geſtare, & patrio maiores funere vires.
Immortalis erat; niſi tempeſtiuus honorem
Inuidiſſet Amor, qui, non temerata trahentem
Secula, furtiuae voluit ſuccumbere Morti.
Nec ſe praeterea iactabit vulnere quiſquam,
Diue, tuo; quanquàm tibi Mulciber ignea geſſit
Praelia, & iratas armarunt flumina lymphas.
Fortè vehebatur patrijs peregrinus ab oris

Qua-

Quadriiugo Puer in curru; iàm iàmque citato
Longiùs à tergo fugientia liquerat arua.
Ecce tibi, ante alias, Insubribus orbita campis
Intulit errantem, quà formosissimus vndas
Eridano Ticinus alit, Regique superbo
Nobile currentum ducit vectigal aquarum.
Imbre graues humeros, & non tractabile dorsum
Extulerat fluuius, solitoque tumentior aestu
Alta coërcebat spumantibus agmina labris,
Montanae niuis, & liquefactam velleris vdi
Canitiem, tenerasque, gelu soluente, ruinas.
Has inter tumidi stagnantes fluminis iras,
Lora gubernator subter laxata iugales
Exhortatur equos; illi, velut obiice rupto,
In medias rapiuntur aquas; tùm naufragus axis
Scinditur, & tota luxatus mole fatiscit.
Proram, quae vinclis implexa tenacibus haeret,
Quadrupedum rapit amne fides, & littore donat.
At viduum latus, & tenuis sine remige puppis
Voluitur inpraeceps, & flumine ducta secundo,
Vorticibus fertur rapidis, simul ipsa morantem
Gonzagam (heu pietas!) in fata miserrima portat.
Iàmque propinquabat letho; cùm fraxinus ingens
Praecipiti delapsa vado, super astitit vndas.
Illam vel siluis populator abegerit imber,
Vel Superum pietas; incerta est gratia facti:
Ceu Puerum amplexura sinu, frondentia pandit
Brachia, ramorumque moras, vncosque virentes,
Et centum veluti manibus tenet obuia currum.
Dixeris, aut sensu truncum placidoque potentem
Ingenio; aut sensum obsequio vitamque mereri.
Vsque adeò, Gonzaga, necem & mortalia ludis
Spicula, sic Superis tua stat custodia curae.

Nec minùs interea crudeli ex igne triumphum
Egit Aloysius, quàm saeuas vicerit vndas.
Integer ardentis per iniqua volumina flammae
Constitit, & caecum densa sub nube vaporem
Intrepidus, latèque vndantia fata repressit.
Nox erat, & media plùs parte peregerat orbem,
Instratoque Puer pia membra locauerat auro.
Olli cùm subit, immunem, oblitumque precandi
Numinis effluxisse diem, nec ritè solutum
Vectigal Domino, cui se deuouerat olim.
Ilicet excußit somnum dolor: Ipsa reponant,
Quae meruere, inquit, iustas obliuia paenas:
Vix ea, cùm lychnos, alimentaque candida lucis
Exposcit, reddique diem qui debita soluat.
Iàmque DEO pius indulget, iàm mente tributum
Exequitur, quod voce praeit; cùm rursùs inundat
Lenè quiescentes sopor irreuocabilis artus,
Perque oculos impunè vagus, per & ora iacentis
Spargitur, atque animi iàm victor obambulat arcē.
Interea liquidae nutrimina lactea flammae
Deficiunt, iàm cera teres decrescit ab aestu,
Tabescuntque niues Apium, & sua viscera pastus
Ardor, in externam furit insatiabilis escam.
Nec mora, corripiunt subiecta cubilia pestem:
Atque vbi teda fuit, iàm nunc incendia surgunt;
Quòque magis victor vestigia promouet ignis,
Auget opes magis inde suas, & crescit eundo.
Iàmque adeò Pueri latus insuperabile turbo
Flammeus aggreditur, iàm pectora proximus audet
Lambere; cùm subitis perculsa timoribus horret
Flamma vorax, reprimitq. gradum, valloq. vaporū
Sese arcet vapor, & Puerum rogus ipse tuetur,
Qui petit: obsequio permutat vota nocendi,

Fitque

Fitque pius: sacris iàm vellet inurere plantis
Oscula; sed culpam nimiae feritatis, & irae,
Ipsa luit pietas; vt ferre nec oscula pòssit,
Vulnera qui voluit; nàm sponte retorquet inultam
In sese rabiem vis ignea, seque resorbet,
Et, medio quàmuis in fomite, deficit aestus.
Tantùm adeò niuibus cessit puerilibus ardor,
Et nudum, rigidoque grauatum lumina somno
Fugit Aloysium; quid, si vigilemque, suisque
Armatum telis, in feruida bella vocasset?
Hanc ego, quae votis ardentibus, ante Sepulcrum,
Diue, tibi semper famularis flamma perennat;
Crediderim aeternum, deuicto ex igne, trophaeum.
Viderat intrepidum per tanta pericula pectus
Inuida mors; & nacta metendi staminis horam,
Extimuit, ne frustrà auidum distringeret ensem,
Et sibi vel nigrae, foret irrita pugna pudori.
Inueniam secura mihi certamina, dixit:
Et, quoniam in terris nihil est, quo vincere possim;
Infera si nequeo, caelestia tela mouebo.
Haec simul inquit, opem simul implorauit Amoris.
Annuit oranti, promissisque addidit omen,
Vltorem se fassus Amor; nec plura moratus
(Sensit enim victricem animam, maioraque fatis
Pectora, & inuidit, ne quis se fortior auras
Carperet, vtque necis, sic & sua frangeret arma)
Artibus vtendum est (inquit) quis in hoste requirat
Aut in Amore, dolus vincat nè an praelia virtus?
Vix ea, cùm volacres è Caelo liberat alas,
Secum multa mouens, & plenus sorte futura,
Occupat Ausonios lepidissimus incola colles.
Tempore fortè illo trepidos miseranda Quirites
Fata cruentabant, & nullo fine laborum

Per campos grassata lues, Cererisque malignae
Turpis auaritia, & segetum decocta supellex
Multa Latinorum sternebant corpora letho.
Vidisses, hominum viua sub imagine, Mortem
Vmbrasque, & tenues, vix vllo corpore, vitas
Ire per attonitam, miseris pro ciuibus, Vrbem.
Publica quin etiam longo conclauia tecto
Foeta malis, Roma iàm deficiente labori
Curantum vitia, & turpi sub Morte cadentum.
Hoc delegit Amor bello fraudique theatrum.
Nec mora, Aloysium stimulis ardentibus vrget
Triste ministerium moliri atque aegra leuare
Corpora, praesentique iacentibus arte mederi.
Ipse adeò illustres oculos, & nobile frontis
Imperium obnubit; caecum quis nescit Amorem?
Non illi ambrosijs coma mollis odoribus halat,
Non rubor in vultu candorque reciprocus errat,
Non labris sua forma, neque est sua gratia formae:
Fit miser, inque aegrum mutato vertitur ore,
Omnia languenti similis, faciemque, coloremque,
Atque oculos, sensim vicina in morte natantes.
Squalida pannoso malè pectora condit amictu,
Nudus, inops, lacerique cadaueris argumentum.
Et tamen haec subter spolia, & miserabile corpus,
Exsultat (quis credat?) Amor: tegit aureus ora
Indeprensa alijs, seque inter nubila condit
Lurida, Sol hominum; sed & inter nubila lucet:
Sordibus horrescit; sed habent sua praemia sordes:
Est pallor, qui membra notat; sed pallor Amoris.
Ergo agit, & coetus miserorum, horrentiaque inter
Agmina quaerit opem, simulatque in pectore cladē.
Incidit huc (vt fortè per atria Mortis oberrans
Feruet Aloysius) pretiosaque praeda paratos

Inci-

Incidit in casses. vt primùm pallida membra,
Et dubium caput, & vergentem in funere vitam
Prospicit; Hùc, inquit, me me bonus allicit horror.
Ah pereat, quisquis fatum timet; vna, salutem
Desperare, salus; Mors euitata fugaci,
Poplitibus gaudet timidoque insistere tergo.
Quanquàm ò si reditum caelestis in atria Regis,
Pestis atrox, sed chara meo medicina dolori,
Acceleret; liceatque tamen, nil tale merenti,
Pulchram venari, per foeda cadauera, Mortem!
O mihi felices, si quos ea cura labores
Afferat! ò sordes, quibus insudare decorum est!
Haec ait, & dicto citiùs languentia condit
Membra sinu, laturus opem, & solatia vitae;
Nec, cui tanta ferat vitae solatia, nouit.
Si tamen exploret sua gaudia, noscere possit:
Sic animus sese intùs agit; sentitque, medullis
Nescio quas praeter solitum dulcescere flammas.
Dũque hominẽ putat, amplexu quẽ stringit; Amorem
Sentit ab insidijs fatalia tela parantem.
Scilicet obsequio mentitos dùm fouet artus,
Dùm moderator adest, lymphisque fidelibus omnem
Solatur maciem, castigatorque malorum
Sedulus, afflictis quaerit medicamina rebus;
Labitur infelix, inque ipsum saeua medentem
Erumpit clades, & inundat corde venenum.
Hìc Amor occultis Gonzagam sauciat armis
Hìc flammas hìc tela rotat, dùm proximus haeret.
Quòque magis Iuuenem geminato fulminat ictu;
Allicit hoc magis: &, sua vulnera rursùs amantem,
Dulci clade petit, cui nulla medebitur aetas:
Non, qui vulnus Amor fecit, ferat ille salutem,
Nec finem videat, vel in ipso funere, caedis.

Inte-

Interea teneros clades depascitur artus,
Languet Aloysius; sed in aegro corpore fulsit
Aurea vis animi, & clarae placidissima frontis
Maiestas, risusque sereno fulgure maior.
Haesit, ad hanc speciẽ, comitum praesaga mali mens:
Et mirata nouam languenti in sidere lucem,
O quoties timuit, ne forma nitentior oris,
Insuetumque iubar, fati praecurreret index.
Non aliter, quàm vicinae praenuncia mortis
Esse sibi fax viua solet, cùm clarius ardet,
Et praeter solitum, moriturò fulgurat igne.
Quin & Aloysius tenerae compendia vitae,
Supremasque vices, & proxima fata canebat,
Laetitià minor ipse sua; maestosque sodales
Admonuit, venisse diem meliora vehentem
Secula, quem facilis sibi praemonstrauerat olim
Omnipotens, terris agitanti Insubribus aeuum.
O ego, si qualem Caeli scena ampla videndam
Olli se dedit, & quae rerum arcana reclusit,
Expediam, & prima causas ab origine ducam!
Sunt geminae Caeli portae; quarum altera Solem
Vergit ad Eoum, semperque patentia tendit
Ostia; quà viuax animarum exercitus exit
In terras, cùm sese humano carcere claudit,
Primaque corporeae venit ad commercia lucis.
Altera, quae spectat morientem ianua Phoebum,
Rarior est aditu, centumque implexa catenis,
Aeternoque adamante riget: nec aperta remoto
Poste patet: nisi cùm Caeli sacra limina poscunt
Felices animae, quas nulla piacula terrent,
Iàmque adeò humanae fugiunt hyberna paludis.
Pro foribus, tota ex auro micat interrasò
Bractea, litterulasque super sine lege vagantes

Plu-

Plurima gemma facit: sed non distinguitur ordo,
Nec certi quidquam socialia grammata formant,
Nec coëunt in verba notae, sensumque colorant,
Confusique characteres lectoribus obstant.
Nec sperare licet, nisi Dia Pronoea figuras
Componat, relegatque typos, dispersaque cogat
Symbola, & in versum, quae sit sententia, monstret.
Sic manus artificis solers, quem plurima, secto
Tesserulis pluteo, circumstat littera, certis
Sparsa locis elementa legit, commissaque conflat
Nomina, perpetuum victuris nomina chartis.
At Mortem perhibent ad laeua haec ostia Caeli,
Aduentare semel terrarum ex orbe quotannis;
Vt discat, qua sorte metat, quos inferat astris,
Quas Superi repetant abituras corpore vitas.
Fortè per aethereum cupidus Gonzaga theatrum
Mente vagabatur, quem formosissimus Ales
Deuotusque comes lateri, non nota praeibat
In spatia, & Superum spectacula summa docebat.
Ventum erat ad postes, & non superabile vallum
Liminis aeterni; vaga cùm vestigia sistit,
Atque oculis seruire gradum iubet aequa voluptas.
Haeret Aloysius tantae ad miracula Molis,
Et totum miratur opus; iuuat ire per omnes
Gemmarum textus, & lambere singula visu.
Sed captu nihil inscriptis è ductibus haurit;
Tantùm apices summos, elementaque prima tuetur:
Omnes quanquàm aditus iungendi symbola tentat;
Nil agit, & caeco non adsunt vota labori.
Interea, obtutu placidè defixus ab vno
Dùm pendet Iuuenis, comitemque immobilis audit
Certa renarrantem superi discrimina textus;
Protinùs exclamat Ductor, Viden' eminùs Vmbram

A tergo ingentem, falcatoque ense minantem?
Illam vos vmbram, mortales, nomine Mortem
Dicitis; at nobis vitae melioris origo est.
En volat hùc, celerique petit nota ostia gressu.
Statque procul; neque enim fas est accedere Caelo.
Vix ea fatus erat, cùm portae prouida Custos
Affuit, artificique manu dispersa notarum
Schemata committens, atque in diuersa trahentum
Gemmarum ductus, simulacraque nescia sensus
Nexu animans, ceu vermiculata emblemata formet
Tesserulis; facili paucorum nomina tractu
Exarat, è multis quos millibus aequus amauit
Omnipotens, viridisque reposcit ad Aethera virtus.
Ergo, dùm titulos, alienaque fata sequutus
Mente legit, dùm nosse cupit, quibus alea felix
Imminet; his tacitè gratatur, & inuidet illis:
Atque ità, diuerso curarum fluctuat aestu.
Se quoque fatali descriptum vidit in auro
Gonzaga, & charum, cùm vix sibi crederet, omen
Saepè legit relegitque, nec vnquam nomina fallunt.
Tùm verò comitem placidè complexus, An, inquit,
Haec me gemmarum series notat? annuit ille,
Et Superis, ait, hic reducem te proferet annus.
Risit Aloysius, figensque in imagine vultum,
O vtinam, dixit, non vana oracula reddat
Vitae summa meae. nec plura exinde loquutum
Deseruit species, tenuemque effluxit in auram.
At non haec Iuueni spes excidit: haeret in imo
Pectore fixa diù. quin, illo è tempore, fidens,
Affore supremam signati funeris horam;
Arsit adhùc meliore rogo, Caelique fauorem
Excoluit meritis, & non sua dona tueri
Sollicitus, tanto dignum se munere finxit.

Ergo

Ergo, vbi iàm, morbo moritura in viſcera lapſo,
Sentit adeſſe diem, nec falſo illudere mentem
Deſcriptum Caeli monſtrata per oſtia nomen;
Exſilyt gaudens; ac plenus morte futura,
Ardenti ſocios abiturus voce ſalutat,
Expedit amplexus, dicitque nouiſſima verba;
Ac ſolus, tot maeſta inter ſuſpiria, ridet.
In Caelum donec ter lumina ſuſtulit, ac ter
Demiſit, terque ora ſuo morientia Regi,
Pendenti admouit Regi, perque oſcula vitam
Reddidit, ac dulcè inflexa ceruice quieuit.
Denique frontis honor, placidique modeſtia lethi,
Et lepor, & charites, & gaudia miſta fatentur,
Non illum Mortis, ſed Amoris vulnere raptum.
Tu tamen aeternos ducis placidiſſimus annos,
Securus, Gonzaga, necis, ſecurus Amoris:
Nec te praeterea rerum contagia terrent;
At nobis metuenda lues, annuſque minatur
Noxius; id nuper grauis inclementia Veris
Praemonuit, monuere graues è nubibus imbres,
Et Tybris vndanti motu tumefactus aquarum,
Iunctaque belligero Saturnia ſidera Marti.
Tu, precor, infauſtos aliò depelle timores;
Siſtere vim lethi quondàm, Romaque vagantem
Maeſtitiam, atque auidam ſolitus compeſcere cladē.
Hae tibi ſint artes, Zephyros orare ſecundos;
Et laetas ſegetes, & amoenos aëris hauſtus,
Aſtraque tranquillo certatim innoxia Caelo.

POE-

POESIS ELEGIACA

CHRISTI DOMINI
Nascentis ad vitam

N E N I A
A HIERONYMO LOMELLINO
Sem. Ro. Conu. dicta.

E L E G I A I.

NENIOLAM canimus: procul, ò procul este loquaces;
Ad Domini cunas, Neniolam canimus.
Ite leues elegi, quò vos Amor imperat, & quò
Iret Amor; stabulo sed procul esse nequit.
Scilicet extinctos hic demùm accendit ocellos:
Credite nunc Argum, qui modò caecus erat.
Ergo, soluturus tanto pro munere grates,
Duritiem Pueri coepit amare Puer:

In stipula iacet, & stipula dùm pungitur artus,
Se putat in tenera corpus habere rosa.
Ite leues; vt eatis, Amor accommodat alas:
Ipse in delicijs nunc iacet, ite leues.
Trans pelagi terraeque vias, & limina mundi,
Trans Libyae sidus molle patebit iter.
Quà primi primum Ver vitae hausere Parentes
Quod tamen, heu, mortis saeua momordit hyems!
Hic virides inter lucos, & amoena vireta,
Innocuos annos Nenia mitis agit:
Nenia, quae, mundi nascentis origine, somnos
Dicitur ipsa hominum conciliasse Patri:
Officioque assueta pio meruisse perennes,
Quos nunquàm inficeret foeda senecta, dies.
Nunc etiam placido portat sua munera vultu,
Fert teneras, veluti nuper oborta, genas.
Nec senio violata, nec attenuantibus annis:
Et tamen est mundo paenè gemella seni.
Hanc elegi, precor, Eöis in vallibus Eden
Quaerite, nec merces vana laboris erit.
Inuentae postquàm licuit perferre salutem,
Dicite, Bethlemios laeta frequentet agros:
Dicite, veloces certa ad miracula pennas
Excitet; bis oris esse quod inuideat.
Dicite, Bethlemijs Caelum ipsum viuere terris,
Et medium in media nocte latere diem.
At tu, magne Puer, magni Patris aequa propago,
Maior Matre Puer, nec Genitore minor:
Interea, dùm tranquillo tibi Nenia cantu
Ducitur, inuigila; mox propè somnus erit.
Inuigila: viden', vt tecum sub arundine saeua,
Et duro iacet in vimine durus Amor?
Ne te crede inopi, quàmuis colludat, Amori.

Calli-

Callidus est, artes dissimulatque suas.
Fortior est, cùm pressus humi iacet: acriùs idem,
Parcentis specie cùm iacit arma, ferit.
At venit, en placidò venit excita Nenia vultu;
Excipe Neniolam, quae tibi, Pupe, venit.
Tantùm elegi potuere, vt per spatia ampla viarum
Tàm subitò aduehèrent hanc tibi Neniolam?
Mirarer, pennis nisi vecta volasset Amoris:
Et quem gestat Amor, quàm leuis ille volat?
En venit, aureolo tibi poma gerens calathisco
Nenia; brachiolis excipe poma, Puer.
Sed caue, ne teneris caue sint tibi morsa labellis:
Aurea quin potiùs proÿce poma, Puer.
Haec eadem primos, heu! decepere Parentes:
Quàm vereor, ne tu quod meruere luas:
In te ne recidat Patrum malesana voluptas
Quàm metuo; nàm cor tetra venena petunt;
Tuque cor es, mi Pupe, hominum. caue, poma capessas
Aurea, ne pestis te petat ante diem.
Quin age, Neniolam quando deduximus, audi:
Iàm tandem ad voces ora diserta mouet.
Vagitus compesce leues, cantuque vocatus
Iungat ocellorum gemmea labra sopor.
I procul, aura loquax; non hic locus: i procul, aura:
Et, si cui fas est parcere; parce DEO.
Magne Puer, dormi; viden', vt sub nocte silenti
Oppressus somno mundus vterque iacet?
At tu, mundi Oculus, vigilantes pandis ocellos:
Claude tuas, mundi pulcher Ocelle, faces.
Somnus adest: viden', vt teneras diuerberat alas?
Hac solet accendi, si riget, arte quies.
Non hic errantes per iniqua silentia laruae:
Dormi, funereo nullus ab hoste timor.

Magne

Magne Puer, claudit geminus sua lumina mundus:
Claude tuas, mundi pulcher Ocelle, faces.
Diue, quis hic tecum puer accubat? ò age, dormi:
Certè Amor est, dormi: ne videare, caue.
Quos puer hic pueros vigilantes occupat, illos
Non euitato vulnere durus agit.
Pupule, vae misero! nimiùm vicinus Amori es:
Heu quantum parua haec dextera fulmen habet!
Nescio quid mihi triste canit praesaga mali mens:
Quàm timeo capiti, Die Puelle, tuo.
Quandò igitur claudit geminus sua lumina mūdus:
Claude tuas, mundi pulcher Ocelle, faces.
Sed timeo tamen: hausisti, mihi crede, venenum:
Consule cor, fati cor tibi testis erit.
Hausisti pestem, lateat quae tempore longo;
Sed tamen est pestis, sera sit illa licet.
Erumpent olim medicati vulnera cordis:
Quodque diù latuit, crescet in ora malum.
O quoties dixi, Caue, mi Puer, omnia, neu' te
Nascentem excipiat, qui nece gaudet, Amor.
Sagus Amor malus est; nudus, sine voce, sine armis:
Excantat solis nutibus, & perimit.
Cresce, Puer, crescent saeui argumenta doloris:
Crescet in exiguo maxima corde lues.
Nunc geminis sopor ex oculis tibi defluit; at tunc
Mille oculis poterit clausus abire cruor:
Nūc lacrymis ploras; lacrymabere sanguinis imbre;
Nunc gemmas, at tunc flumina rubra dabis.
Siccine diffuso liuescent horrida tabo,
Quae nunc innocuum membra colorat ebur?
Sic erit. Heu pronos, licet ad sua funera amantes!
Tanti est nimirùm, discere quid sit Amor?
Sed quid ego haec? vidē, vt mūdus sua lumina claudit?

Claude tuas, mundi pulcher Ocelle, faces.
Claude oculos:quando haec tempus portëta mouebit;
Tunc illi poterunt aduigilare satis.
Nunc dormi, Puer: insomnes traducere noctes
Tunc liceat, cum te fecerit hora virum.
Dormi; neu' timeas tua credere membra sopori;
Candidus est, placido quem trahis ore, sopor:
In stipula somnus bonus est, similisque Puello,
Qui dormit: niuei pectora lactis habet.
At quem, Diue, trahes somnum trabe fixus ab alta?
Quam niger, & nigrae concolor ille necis!
Sed nigri tandem post ferrea munera somni,
Aurea tranquilli luminis aura fluet:
Non erit illa diù tibi pompa nigerrima; cedent
Somnia; nocti aderit, nec mora longa, dies.
Sole nouo surges, solique simillimus idem,
Pulchrior hac specie, qua mihi, Diue, places.
Forsan & in tantum nigra dormitasse iuuabit
Somnia; si nigra sunt, candide, quae tua sunt.
Quin etiam in temet somnus niger albicat; & mors
In temet puras discit amare niues.
O age, quid cessas componere pectus Amori?
Est bonus ille puer, ventilet arma licet.
Quin bonus est, certo cùm vulnere ventilat arma:
Idem, cùm venas inficit, & bonus est.
Pande iterùm cordis penetralia, pungere ferro;
Non satis est vitae spicula ferre semel.
Neu' caue complexusque leues, ictusque seueros;
Melleus amplexus, mellea sunt iacula.
Oscula si dare plura velit; ne plura recuses:
Vulnera si velit; & vulnera plura roges.
Sic Amor est: mortem siquando immisit in hostem;
Vita fuit, licet hic crederet esse necem.

Nil

Nil ab Amore malum, libra pensantur eadem
Quae mala non doctum, quae bona, vulgus habet.
Magne Puer, geminus claudit sua lumina mundus;
Claude tuas, mundi pulcher Ocelle, faces.
Sed dormit mea Vita; monet me somnus ad aurem:
Et video, & visu gratulor ipse meo.
O quae de Puero praebet spectacula somnus!
Certè homines inter viuere coepit Honor.
Aspice, purpurei quàm candida gratia vultus!
Quàm sese placido iactat in ore decor!
Maiestas in sede sua est, lepor omnis ocellos
Obsidet, aethereae sunt duo labra rosae.
Vt ridet, risuque beatiùs ora serenat!
Ipsae, sunt Caeli flumina, lacrymulae.
Ipse Amor in stipula, obtutu defixus ab vno,
Miratur Pueri nobilis ingenium:
Dulce decus frontis, capitis crinale flagellum,
Et violam in molli parthenicemque gena;
Liliaque, & teneris innata corallia malis,
Atque implexa suis pectora brachiolis.
Et videt. & sese miratus denique vinci,
In Puero discit formae elementa suae.
Sic dormit vultu, vigilat sed corde Puellus.
Quantus at es; totus, maxime Pupe, cor es.

SANCTI IGNATII LOYOLAE

Noctu sidera meditantis

PROSOPOPOEIA

A N. N. DICTA.

ELEGIA II.

NVNC age, sidereos inter non vltimus ignes,
Ignati, Superos & tua Regna vides:
Optatas iàm cernis opes securus Amorum,
Iàm sine sippario Scena beata patet.
Extima rimaris nitidae spectacula pompae,
Has tamen excubias intimus hospes agis.
Cùm tuus humanos animaret spiritus artus;
Caelo aderas oculis, corpore fixus humo:
Astrorum spectator eras, spectabilis idem,
Excibas facibus ad pia bella faces.
Credo equidem victor; licuit tibi nempè superbos
Caeli oculos oculis paenè hebetare tuis.
Nec tantùm ardebas Caeli tu sidera, quantùm
In tua se Caelum sidera condiderat.
Nondùm nocturnis defessa laboribus astra,
Non desiderio languida solis erant.
Integer errabat caelesti exercitus aruo

Cin-

Cinctus inexhaustae cyclade lucis adhùc.
Caelo erat, vt nunquàm, facies sua. nulla vaporum
Inuidia aethereas nube tegebat opes.
At Loyola animum somno sopitus Amoris;
Hoc vnum excipias, cetera membra vigil:
Emicat, & gelidis sua gaudia ventilat auris;
Quanquàm auras aestu pectoris ipse fouet.
Gaudet in occursum puri procedere Caeli,
Gaudet inaspectus nocte silente frui.
Et fruitur, tacitusque diù tacita astra tuetur;
Quaeque trahit tellus otia mutus amat.
Sed quoniam plaudunt elementa tacentia votis,
Atque etiam venti, turba molesta, silent:
Nec tamen vsque silet Caeli concentus; ab vno
Quippè meus vocis pondera ducit Olor.
Hinc cantum explorat, faciles sic erudit aures;
Vt doceant ipsae mox quoque corda loqui.
Haec equidem, si tanta meis audacia coeptis;
Eruere ex vmbrae faucibus orsa velim.
Filia tu noctis, cui dicta tenerrima quondàm
Obseruare datum est auribus, Aura veni:
Te siquidem perhibent, ne candida sensa perirent,
Inter thesauros seposuisse niuis:
Illa, precor, mihi sensa refer, vocemque diserto
Imple animo; ex humili surgere verba decet.
Ergo flammigeros Ignatius haesit in orbes,
Suspexitque vagas, sed sine voce, faces:
Donec abundauit liquido de pectore sensus;
Et verba ipsius viscera cordis erant.
O nullo superanda malo tentoria solis,
Et formosa oculis castra beata meis!
Cur ego non mereor vestrae stipendia lucis?
Bella tamen gessi saepè, nec vsque moror.

O si tela mihi, si spicula nulla fuissent;
Quàm quibus è Caelo vincis, amica phalanx!
Sed cur ascribi superis stationibus opto?
Non est conueniens sordibus ille locus.
Sors mea quàm dispar vestrae? quàm ferrea torpet
Vita mihi, quàmuis aurea vota feram?
Aurea sunt, fateor; sed habent à fine colorem,
Et pretium votis meta petita facit:
Nàm de fonte trahunt momenta simillima fonti;
Et cor, votorum est vena, sed aere fluit.
At vestrae lucis eadem, quae solis, origo;
Nec procul ex oculis huius abire licet.
Nascimini aspectu solis, spiratis eodem;
Atque haec est vobis vita, videre patrem.
Scilicet ille idem, qui vos generauit & auget,
Sol genuit, sol & lacte nitoris alit.
Me procul à Patria, Genitoris ab vbere raptum,
Expositum tristes ad Babylonis aquas:
Nũquàm oculos, nũquàm chari Patris ora videntẽ,
Damnatum exilio barbarus orbis habet.
Et merui; neque enim paenae nunc deprecor omen,
Sed mea prae vestro munere damna queror.
Hei mihi, quàm longè video mea gaudia! quantùm
Distat ab ingrato carcere summa salus!
Non possum haec inter terrarum hyberna morari,
Quin flammam à vestro saepiùs igne petam.
Hic semper Stygijs Aquilonibus edita, semper
Dura, vel in medijs aestibus, horret hyems.
Hic glaciem malèsuada creant incendia; quanquàm,
Quae possit glaciem soluere, flamma deest.
Hic dolor assiduus, semperque reciproca flendi
Officia; & nulla sorte quietus Amor.
Hic hostis telo furibundus & arte nocendi,

Si

Si caueo, insidias; si moror, arma mouet.
Nec mihi perfugium, nisi castra nitentia lucis:
Hoc etiam timidae mentis asylon abes.
Sic ait, & tacuit: nàm verba occidit amaror;
Et de caede velut sanguis eunt lacrymae.
Vellet plura loqui; successu sed caret vsus:
Credebat voces fundere; luctus erat.
At soli fletus, quanquam sine mente queruntur;
Viua tamen tacitae munera mentis habent:
Iàmque oculis lacrymas laxat, suspiria cordi:
Cedit, dùm regnat mentis in arce, dolor.
Ista tamen non sunt suspiria muta; nec illae
Sunt lacrymae, & luces non nisi luce madent.
At, postquàm requies singultibus, & sua voci,
Vita redit, suus & spiritus ora mouet;
Orsa redorditur fixusque in sidera clamat:
Dùm Caelum aspicio, quàm mihi sordet humus!
Maeret opum splendor, verè auri gratia pallet,
Sunt mera iàm gemmae pondera, liuet honor.
Ipsi camporum flores per gramina dicunt:
Nos Caeli florum nec leuis vmbra sumus.
Vnde habet ingenuum Veris Regina ruborem;
Ni, quia prae superis dispudet esse Rosam?
Vos immortales campis stellantibus horti,
Ah precor, in vestrum me sinite ire nemus.
Hic, vbi perpetuos nitidae facis vbere foetus
Educat orta diù, nec moritura dies.
Nec florū haec soboles, quāquàm latet, occidit vnquā:
Hoc vno excepto, cetera Veris habet.
Chara seges, Domini pretiosa rosaria vestri,
Captantisque auram rura beata Dei:
Et flores Diuini inscriptos nomina Solis
Solus habet, vitae lucis alumnus, ager.

Numina quid magni solis loquor? ora volebam
Dicere; sideribus scilicet auctor inest.
Estis, io, luces supremae lucis imago:
In vobis quaedam Numinis aura micat.
Et quisquam mihi terrestres obtrudat amores,
Dùm meus in Caelo splendet & ardet Amor?
Ergo meam retinent lucis praetoria Vitam;
Ferreus est humili quisquis in orbe manet.
Surge anime: ah valeant luces, quae sidera non sunt:
Odi ego sub Caelo lumina siqua nitent.
Quanquàm & vos odi, soboles ò candida solis;
Parcite, quandoquidem nec meus estis Amor.
Quidquid Amor non est meus, & meus Arbiter; odi.
Huius stillae estis, non tamen Ipse, faces.
Est aliquid vestra niue purius, & face maius;
Praetereo riuos, si modò vena fluat.
At mihi vos Superum vigiles, ne scena patescat
Intima, sipparium ducitis ante oculos.
Et Caeli chorus inuideat, mea ne bona norim?
Aurea vela mihi sunt, sed auara tamen.
Cur regio astrorum cum sit nitidissima, Caelum
Dicitur? annè meas quòd mihi celat opes?
Tot tamen ipsa oculos aperit, quot sidera pandit:
Sic oculata sibi, sit mihi caeca domus.
Pande, precor, nitidi stellantia carbasa mundi,
O Superum Regis dulce satellitium.
Meme istis admitte adytis: aut ne mihi parce;
Atque illo certum fulmen ab igne vibra.
Haec ait, vtque aderat fixus sic constitit astris:
At sensu pectus, labra sonore carent.
Viuendi iàm solus erat, qui non erat, index:
Et signum vitae, vita negata, fuit.
Vsqueadeò immotus, motum tamen ore fatetur:

Ipsi

Ipsi oculi extincti, viuere corda docent.
Quin etiam color,& rubicundae gratia frontis
Nominis alterius quàm necis omen erat.
Sic stetit attonito similis, vitaque carenti;
Nunquàm adeò vitam visus habere magis.
Tantum etenim aspectu lucis de luce trahebat;
Vt vel sideribus concolor ipse foret.
Denique, cùm stellas veniens Aurora fugaret;
Quòd iàm sidus eras, tu quoque, Diue, lates.

MARGARITAE HISPANIARVM REGINAE è vita abeuntis EPITAPHIVM

A FR. ALEXANDRO COSTA Equite Hierosolymitano dictum.

ELEGIA III.

SCILICET ad tumidae ius intractabile mortis
Haec etiam deerant irrita vota diù:
Non satis huic fuerat resecare in stirpe triumphos,
Et superinductis vertere funeribus:
Non satis, audacem moliri in sceptra bipennem,
Non,

Non, regnatrices sternere falce domos.
Maius in hoc vno meditatur funere funus,
Hoc amat, haec Mortem palma suprema facit.
Nàm bona, quae ferro sparsim violenta metebat,
Heu! didicit tandem cuncta secare simul.
Hoc erat in votis, cùm se truculentior olim
Sueuerat in Regum ludificare caput:
Verterat hùc animos: haec, dùm surgebat in ictum,
Meta secuturi vulneris vna fuit.
Euenere: Iaces, heu, quondàm Margaris! at nunc
Pectore de tanto nil nisi parua cinis.
Margaris, heu, magni felix modò nominis heres!
Nunc tamen, heu facinus! nominis vmbra tui.
Margaris, Heroum fortunatissima quondàm
Cura, sed heu! posthàc cura futura magis.
Quae superest morti pugnacis gloria dextrae?
Certius hoc nullum vulnere vulnus erit.
Nil habuit quondàm, quod posset visere maius;
Nil modò, quod possit vincere, maius habet:
Dissipat hic vno splendorem nominis ictu,
Quem sera antiquos suxerat inter Auos:
Hic rapit Eoas, quas congerit India, gemmas,
Maioresque animi depopulatur opes:
Annorum florem violento demetit vngue,
Nec tenera in fructus crescere vota sinit:
Hic ruit aethereo finita potentia Regno,
Et grauis imperij conscia summa cadit:
Ingenij vis illa cadit, Regum illa potentum
Apta ministerijs mens operosa fugit:
Haec simul interitu Mors effera dissipat vno;
Sola ità multorum Margaris instar erat:
Vsque adeò vnius speciem natura probauit,
Atque opere in tanto gestijt vna legi.

Non

Non tamen hinc caecũ reuocat Mors improba ferrũ,
Sed magnũ hoc, quantũ est, Margaris ense metit.
Et quisquam leges dabit & fomenta dolori,
Et liquidis oculos ire negabit aquis?
Ite, leues Elegi, terrarum dicite fletus;
Dùm vobis flendi maxima causa silet:
Dùm vox Hesperiae tacet, aeternùmque tacebit,
Interea liquidi non taceant oculi:
Ni tamen, vt vocem, lacrymas ità congelat intùs
Actus in angusti pectoris ima, dolor.
O dolor, o luctus magna argumenta futuri,
Dùm vehet Austriacas diues Iberus opes!
Quid iuuat, ingentes in pocula cudere gemmas?
Quid iuuat, aurata condere lance dapes?
Quid iuuat, exesae penetrare in viscera terrae;
Et bona rimari, quae fouet illa sinu?
Quin etiam gressu infernas tentare latebras,
Et nulli tritam paenè aperire viam?
Vtque renidescat digitis ardentibus aurum,
Tanto operi assuetas attenuare manus?
Quid iuuat, extremos trahere in sua iura Triones,
Et premere Eoas, Occiduasque plagas?
Et graue cum Phoebo diuisum munus habere:
Aspicere hunc terras, te regere imperio?
Non haec sunt volucris fati mora: missile telum
Mortis signa libens nobiliora ferit:
Haec petit, haec valido sunt praeda celerrima ferro,
Excelsa hic Morti qui sedet arce, placet.
Non illam croceo concharum tincta veneno
Vestis ab augusta dimouet vsque domo:
Non equitũ, peditumue phalanx, aut fulminis instar
Quae venit aerato glandis ahena tubo:
Regia non facies, non copia diuitis auri,
Quae-

Quaeque animo ingentes accumulantur opes.
Dissipat haec vrbes, & ducta palatia Caelo,
Vt facili angustos diruit arte lares:
Diffluit è fragili sceptrum violabile dextra,
Et cadit ex alto vertice summus apex:
Vos Regna Hesperio latè diffusa theatro
Testis, & Oceani littus Atlantiaci.
Testis, in angusto vix tota inclusa feretro
Margaris, & paruo condita sub tumulo:
Quae quondàm è solio claris lucente pyropis
Candida subiectis iura dabat populis:
Quam super Oebalio splendebat dente lacunar,
Atque pedes subter plurimus ibat onyx:
Curia quam circùm nutu pendebat ab vno,
Cingebatque cohors obsequiosa latus:
Qua sine nil aderat, dici quod amabile posset,
Qua sine non poterat candidus ire dies.
Nunc tamen, occiduo dùm condit lumina somno;
Non condit luces sola, nec vna perit:
Accedunt pariter geminatae foedera mortis,
Inque vno extinctos accipit vrna duos:
Accipit Heroëm mors haec communis vtrumque,
Inque sua rapiunt Coniuge fata Virum.
Et quisquam speret Libitinae illudere? quisquam
Speret inexhaustam fallere posse necem?
Quis non funestae dabit obtruncanda securi
Colla? quis hoc censu praetereundus erit?
Si Regum augustas petit imperterrita turres;
Annè reformidet Mors violenta casas?
Sic solet aequoreae scrutator conscius vndae,
Quà natat Eoo plurima concha mari.
Nempè, serenato dùm ponunt flamina ponto,
Multa fluentisonas cochlea verrit aquas:

Cochlea

Cochlea diues opum, qua non praestantior vlla
Attrahere ignotas ad sua furta manus :
Imbricis intorti scatebroso tegmine viuit,
Diuitis & paruo turbinis orbe latet:
Cui stria crispato percurrit plurima dorso,
Atque iterùm in sese reticulata redit:
In caput exiguus spirarum circuit ordo,
Tortilis & summo in vertice crescit apex:
Sese in mucronem conchylis cauda supinat,
Intùs in oblongam conduplicata tubam .
Non tamen his animis species est corporis vna;
Est, formae precium quae praeeuntis habet.
Pulchrior haec conchas facie supereminet omnes,
Praestat vt astrorum regia Luna choro;
Concha praeit princeps, & cursu tendit in altum,
Et praeit & sequitur cetera turba Ducem:
Velificant pelago celeres, seseque carinant,
Opponuntque vagis concaua membra notis.
Si fortè in casses veniat Regina natantum;
In toto casses aequore nulla fugit.
En rapidae laqueo Mortis captiua tenetùr
Margaris, augustum cui stetit imperium.
Et quisquam caueat venantis retia Lethi?
O age, funestas, Mors fera, pande plagas.
Ergo, quandoquidem magnis vita excidit ausis;
Huic famula, Heröum more, parentet humus.
Instrue tu maestam, viuax Elegëia pompam,
Affer inextinctas ad pia busta faces:
Suggere tu lacrymas lacrymosa ad iusta petenti,
Erige funeream flebilis ipsa pyram.
I, pete gemmato productum vertice templum,
Quà celebri cultus mole superbit honor:
Extinctae modò cultus honor, quem saepè solebat

Per

Per mille exceptum fortia facta sequi.
Hic placet illustrem singultibus Heröinam
Plangere, dùm cineri redditur illa suo:
Quare age, funesto cingantur moenia luctu,
Candidus ex illa defluat arce color:
Surgat in augusta lacrymabilis aede cupressus,
Omnia luctifico sint operata rogo:
Explicet accensum maestis funalibus agmen
Plurima lugubri tibia rauca sono.
Hic Procerum trabeata manus, grauiorq. Senatus,
Longa phalanx Equitum, densa corona Ducum.
Nec Matrona procul, luctus imitata Virorum;
Quae maius tanto in funere nomen habet.
Occupet hic agmen Natorum regius ordo,
Qui magni posthàc agminis instar erunt:
Non minùs Infantes annis, quàm nomine, ducunt
Principium vitae, sed documenta necis:
Vix Matrem nouere priùs, quàm funera Matris,
Denata, natos se, Genitrice vocant.
Quorũaliquẽ vt peperitGenitrix; vitã ipsa reliquit:
Sic tota in nato maluit esse Parens.
Indolis ò quantae stirpem! quae germine paruo
Nunc viret: at decorum tollet in astra nemus:
Pectoris immensi soboles, & pectoris heres;
Cui licuit caro delituisse sinu:
Et dare materno regalia brachia collo,
Atque inter risus dicere, Mater aue.
Nunc in Matre cadunt, sed viuit Mater in illis:
Horum mors, dolor; & vita Parentis, amor.
Aspicis, vt tenero procul errat ab ore Voluptas,
Maeror & in tenera fronte virilis agit?
Sponte suæ lacrymae, nullo poscente liquescunt,
Non intùs maerent corda, sed ora tument.

Natu-

Naturae, non mentis opus sunt denique fletus :
Ignorant, quae sit causa, sed vsque dolent.
Immò nec aduertũt, quid sit dolor, & tamen horrẽt:
Dùmque dolent, iusti forma doloris abest.
Denique non adeò, quid sit lacrimabile norunt,
In quibus est aetas ad sua damna rudis.
Horum igitur famulo subeant vestigia gressu
Regna, nec ad maestam taedeat ire pyram,
Regna, quibus magno cum Coniuge Regia Coniux
Margaris imperij iura verenda dabat.
Suspensas quodcunque altis bastilibus vrbes,
Oppidaque ad titulos conspicienda trabat.
Cantabria ante omnes sese vehat ardua vultu,
Cui teretes tollant moenia multa sudes.
Explicet inde gradus genitrix Aragonia Regum,
Et stipata suis vrbibus agmen agat.
Caesaris Augusti tellus flauescat in auro,
Oscaque, Sertorij caede cruentus ager.
Nec procul ingentes augustae Bilbilis arces,
Quas Salo mentitis cingat ahenus aquis.
Inde secuturos glomeret Catalaunia gressus,
Et pullo maestam syrmate verrat humum:
Quam circùm auratas sustollat in aëre turres
Barcino, & irriguis diues Ilerda vadis.
Ficta sit, at veros imitetur Tarraco muros,
Tarraco, Scipiadae quam coluere Duces.
Augeat incessu celebrem Gallaecia pompam,
Quaeque suum niueis nomen inussit equis.
Hic celsam attollat formosa Valentia frontem,
Murciaque, & pingui sparsa Granata solo.
Nec procul abstineat longos Bethuria tractus,
Nec Tartessiacus quae loca Baetis arat.
Quidquid Atlantea protenditur Amphitrite,

Et

Et Lusitano regna superba Salo.
Regna, quibus pluuio collapsa Ceraunia Caelo
Imperat, innocuas fulminis esse faces.
Abditaque extremo tellus Malabarica mundo,
Consitaque in medio Goa vetusta mari.
Tu quoque gemmatis Peruuia diues arenis
Hìc eris, atque auro sculpta ferere tuo.
Vtque adsit, posita feritate, Brasilia viuo
Corpora caesorum linquet in igne virum.
Non desit, medio quae torrida subiacet axi,
Sparsa Philippinis Insula multa plagis.
Nec procul, innati dederunt cui nomina flores,
Funere ab Augusto terra Quitensis erit.
Tyrrhenique maris Regina Neapolis adsit,
Syrenasque suas ad pia busta vehat.
Linquat inexhaustos opulenta Insubria campos,
Et pelagi claustrum, Trinacris ora, Pharon.
Singula quid memorem? reliquis iàm rebus abũdat,
Austriacum numerò sed caret imperium.
Summa sequar. Castella suas ferat vtraque sedes,
Vltima, censendi lege: dolore prior.
Hic placidi colles, & Oleti moenia Vallis.
Regum erat: at Veris Regia semper erit.
Seu tu grande forum Sophiae Salmantica, seu tu
Complutum, simili merce beata domus.
Et Toletano Romana Colonia cliuo,
Quam suus aurato circuit amne Tagus.
Carpetana mihi claudat iàm Mantua pompam,
Ceteraque hic supra fercula crescat apex.
Quandoquidẽ reliquas tantùm supereminet vrbes,
Quantum alias vicit Margaris ipsa Nurus.
Margaris hoc vrbi pretium dedit, ipsa trahendo
Vitales auras, nomina clara tulit:

Sci-

Scilicet hoc caelo felix ea vita vigebat,
Inde fouebatur ſpiritus ille vigil.
Ecqua ſit haec tellus, quae tanti in pectoris vſum
Viuaces Zephyros gignere digna fuit?
Atque vtinā hanc nunquā foedaſſet funere famam;
Cuique dabat vitam, non quoque fata daret.
Et tamen Vrbs puros inſtillas aëris hauſtus,
Viuendique diù ſemen ab axe trahis;
Aucta ſecundantum ventorum mitibus auris,
Et fortunatis ſubdita ſideribus.
Auſtriaci quondàm imperij Germanicus ardor
Carolus, extinctis viribus, aeger erat:
Vtque tuas venit ſpe tantùm firmus in oras;
Auſpice te, ſubijt Regia membra ſalus.
Idem vtinam tua veniſſet in moenia rursùm,
Imperij poſtquàm grande reliquit onus:
Forſitan aegra tuo ſub caelo membra leuaſſet,
Nec caſum Heſperij fleſſet Atlantis, humus.
Nunc in te moritur Princeps tua. Tenè ſalubri
Siſtere conſilio non potuiſſe necem?
Quare age, Regificum comitare, ſed aurea, funus,
Tuque in te vera fictilis eſſe velis.
Haec meritis inflicta venit tibi paena, quòd in te
Reginam extingui ſiueris ipſa tuam:
Eius vt ad pompam, licet in te pompa feratur;
Non te fama, tui ſed ſimulacra ferat.
Denique ſuccedant maiorum inſignia Regum,
Margaris vnde trahit nobilitatis opes.
Longa retrò ſeries, & cenſu copia maior,
Fumoſis funus ſplendet imaginibus.
Ergo, antiqua licet, ſpiret fulgore recenti
Virtus, Rodulphum quae dedit imperio:
Qui, quoniam Domino ſe praebuit ipſe minorem;

H *Idcir-*

Idcircò meruit, Maximus esse Ducum:
Ordine mox ineat propior, vt sanguine, Victor
Albertus, nàmque hoc nominis omen habet:
Qui Marte exarsit bisseno in praelia, palmam
In sua bisseno moenia Marte tulit.
Inde procuratis acer Leopoldus in armis,
Inque hostes veniat sanguinolentus Otho.
Nec tu praetereas plenus, Friderice, triumphis;
Cui tua venturos facta tulere dies.
Hic adsit, qui bacchantes in sceptra colonos
Reppulit in patrios Maximianus agros.
Carolus hic, tumidum qui cùm traiecerit Albim,
Saxonis inuicta contudit arte minas:
Ceteraque Heroum series numerantibus impar,
Ad quorum titulos Austria tonsa iacet.
Sed quis in hac pompa locus, & quae iura Philippo?
Nunc ego te chara in Coniuge destituo:
Hanc tibi iàm dederat sedem Dolor: immò age, sedem
Hanc tibi iàm dederat causa Doloris Amor.
Frustrà opus aggreditur qui te quaesiuerit extrà:
Hic age cognati funeris exsequias.
Et, quamuis maesto dicaris in agmine visus;
Si nescis, animus exsulat inde tuus.
Exsulat, & media viuax in Morte quiescit,
Nàm, quòd amas, licet in funere, viuis adhùc.
Seu potiùs moreris, vitamque hac lege tueris,
Viuere si fortè hanc possit adempta Nurus.
Sed tamen, heu duri genus insuperabile fati!
Falsa sibi verus somnia fingit Amor.
Somnia sunt: prima sed reddita somnia nocte
Qualia de niueo limine mittit ebur.
Scilicet in rigidam pressisti lumina mortem,
Margaris excelsae constituenda pyrae.

Hic,

Hic, vbi ſublimi iaceas reſupina feretro,
Regiaque accerſus exuat ora cinis:
Sed procul ex altis Fama huc accita cauernis
Eripiet cupido fortia facta rogo:
Et, poſtquàm fuerint depaſtae viſcera flammae,
Seliget ambuſto è corpore relliquias:
Membraque candentes dudum cinefacta per ignes
Conteget auguſti marmoris in gremio:
Artificique addet viuacia carmina dextra,
Carmina mortali non abolenda die.
Quę premis, haud tumulũ, ſed conchã crede, Viator:
Abdita, ſi quaeras, Margaris intùs agit.

P. CAESARI LAVRENTIO E SOCIET. IESV

Dùm in Rhetorica docenda Collegam ageret, diem vltimum obeunti

THRENODIA AB AVCTORE DICTA.

ELEGIA IV.

EN iterùm in lacrymas . ò multiplicata dolorum
Ilias ! ò nullo sors inhibenda malo !
Credo, vides sterilem ingenij mihi currere venam ;
Argumenta ideò fertiliora paras .
Norma querelarum, praeceptrix horrida luctus ,
Et non discendae saeua magistra necis ,
Sors, fuga fatorum, Sors voce simillima Morti ;
Quae ne Mors esses, littera sola facit .
Debueras vna saturari caede: quid auges
Materiem, toties in mea damna ferax ?
Fleuimus extinctum, Mutinensem nuper ad vrbem,
Stephonium, nec adhuc lumina rore carent :
En iterùm in lacrymas . flemus tua funera, Caesar,
Par, qui, Stephonio progrederere comes :
Sed vitae comes . alterutrum facit alter acerbum ,

Viuere longaeuos dignus vterque dies:
Intereà grati dùm soluit amoris amaror
Nescio quod maesti pectoris officium;
Hùc ades, ò Caesar: sint haec maestissima quàmuis,
Accipe, vox etenim corda loquentis habet.
Non amat ingenium mihi Maeror, abominor artem
Veriùs ille dolet, qui sine lege dolet.
Moerentem confusa decent: sunt verba Dolori,
Sed quae percipiat verba nec ipse Dolor.
Hunc sequor: hic meus est, anni fatalis, Apollo:
Et mihi iàm Parca est, Musa quod antè fuit.
Lux aderat, quae Palladio visenda theatro,
Magna Subalpini Principis ora dedit:
Cùm festo paries modulari carmina vultu
Visus, & ad laudes pectus habere lapis:
Has inter charites, & amabilis otia pacis,
Quis credat rigidis febribus esse locum?
Et tamen, heu facinus! Morbi Mortisque satelles,
Ignea vis, tacitos hùc tulit vsque pedes.
Ipsa quoque hoc voluit, mala Ludia, ludere circo;
O mala, si benè vis ludere, quaere parem.
Non tibi conueniunt viuacia robora, non te
Caesaris ille decet, Caesare dignùs, honor.
Ille color vultus, oris vigor ille, latentis
Ille animi, foris in fronte notatus, apex:
Non tua sunt Mortis, sed Vitae culta supellex;
Inter inaequales lusus, honore caret.
Tàm decori macies, quàm ferro discrepat aurum:
I, confer rigidis arma cadaueribus.
Illa tamen mala Saga, volatilis vmbra malorum,
Ridet, & obducta respuit aure preces.
Quin potiùs gaudet meliori insistere tergo,
Et cum praestanti corpore lucta placet.

Si plus humani, Caesar, tua vita tulisset,
Letho arrisisset forsitan illa minùs,
Sed te conspicuum reliquis ex omnibus vnum,
Viribus & firmis perfida vidit anus:
Vidit, & inuidit; validosque amplexa lacertos,
Eluctaturas expedit arte manus:
Et licet exsanguis vix ossibus haereat, astum
Quis neget, & benè pro viribus esse dolos?
Vtitur his, quibus illa valet. nil tale verentem
Vno supplantat sat pede nixa, virum.
Affligitque, ictusque repercutit; ille, priusquàm
Se pugnasse putet, iàm cecidisse videt.
Scilicet, affixus languentia membra cubili,
Tam citò fit caesus, qui modò Caesar erat?
Ventum est ad dubiae suprema crepuscula vitae,
Aureaque in mortem coepit abire dies.
Hìc malè crudescit malè confirmata cicatrix,
Et retractati vulneris ora patent.
Quis mihi tunc fuit extincto sub pectore sensus?
Siquis tùm sensus visus adesse mihi est:
Ars cùm victa manus dedit, & spem lusit amãtum,
Et ferre vlteriùs posse negauit opem.
Testabar vultu, premerem quem corde dolorem;
Inque leues mea iàm vita fluebat aquas.
Quid facerem, si me raperet sua pignora secum
Altera pars animi dimidiumque mei?
Flere licebat, opem quia non afferre licebat:
Dextra opes, sed lacrymis non caruere genae.
Quòd si vnquã caruere; fuit, quia quos Dolor imbres
Fuderat, hos ipso in fonte gelabat Amor.
Nec tacitos oculos fecit penuria flendi,
Credite, sed luctus maestitiaeque gelu.
Tranquillos vultus & lumina sicca gerebat

Solus

Solus qui nostri causa doloris erat.
Ille quidem posuit peracerbo in funere vitam:
Sed docuit, fortes qua decet arte mori.
O quoties pia vicini solatia lethi
Optauit, longae praesidiumque viae?
Iàmque auido non tàm vultus, quàm pectoris ore
Libauit niueae frugis in orbe DEVM:
Quas animi flammas, & amantibus edita flammis
Caesar ab innocuo pectore vota dedit?
Quàm teneras fudit, per sensa nouissima, voces,
Vltima quae nostro verba reposta sinu?
O ego, sensa velut memini, sic verba tenerem!
O mea quanti esses lingua ministra boni!
Nondùm plenus erat languentis imagine fati,
Coeperat aut vocem destituisse vigor;
Cùm stetit, & charos supremùm affatus amicos;
Qui fuerat vitae, fit quoque mortis Olor:
Atque ait. En morior. cui nunquàm anteacta pudori
Vita fuit, neque mors huic metuenda venit.
Quanquàm nec morior; quid enim sit viuere, si quod
Intereà experior, dicitis esse mori?
Nunquàm ego sic vixi, melior dùm vita maneret;
Dùmque dies agerem, sic periisse velim.
In vita mortem toleraui, in funere vitam:
Viuere nàm semel hoc: illud obire diù est.
Quòd si fortè iuuat, quam nunc fero, dicere Mortem;
Viue diù felix, vt moriare semel.
Mergor inassueta liquidae dulcedine mentis,
Nec sese magni pectoris vrna capit.
Esse quid hoc dicam? video mihi surgere funus,
Sed maesti pompam funeris esse procul.
Non mouet antiquos animus sibi conscius annos,
Nec fingit, quod non fecerit antè, nefas.

Siqua recordanti malèfacta priora vetustas
Obijciat, Dolor haec esse sepulta monet.
Assidet ille comes morienti, hoc munere tantùm;
Vt sit gaudendi causa, vel ipse Dolor.
Quin neque me rerum euentus, metuensque futuri
Cura, propinquantis nec mouet ira mali.
Quidquid id est, Iudex meus est Amor: ille tribunal
Iudicis, ille rei pectus amantis habet.
Ille gerit fulmen, qui fulmine vulnera placat;
Non timeo, nisi quis crimen amasse putet.
O vigor, ò DEVS, ò animi liquidissimus ardor,
Et potui hoc mortis promeruisse genus?
Credo equidem sese postrema in fata reseruat,
Atque in delicias vsque trucidat Amor.
At vos, ò chari, mea maxima cura, sodales,
Desinite in lacrymis quaerere velle fidem.
Viuite vos, quibus est viuendi gratia, Virtus:
Viuite, sed memores, tempora longa, mei.
Quòd si nulla tenent Superos obliuia rerum;
Semper inexhausta vos ego mente geram.
Vix ea, cùm dulci recreatus munere vocis,
Plus coepit vitae, mortis habere minus.
Tempore iàm ex illo Superi meliora ferebant;
Velle videbatur vertere terga malum.
Iàm voci sua vita, vigor suus additus ori est,
Sopibatque oculos semper amoena quies.
Credula res Amor est, & ego quoque credulus illi:
Quàm citò compressit spes rediuiua metum?
Laetitiae quae signa dedi, quae gaudia finxi?
Dicebam, Caesar fit benè, sospes eris.
Sospes eris, laeta repetebant voce sodales:
Tanti constabas omnibus vna salus.
Non secùs antiquam tenuit fiducia Romam,
Caesa-

Caesaris alterius cùm lacrymata necem est.
Et liceat paruis componere magna; sed ingens
Haec iactura boni, non mihi parua venit.
Iàm procul occiderat domito Germanicus Istro,
Fatorumque reus, victor vbi antè, fuit.
Delicias tùm Roma breues, & Principis vmbram,
Facta, querebatur, Principis vmbra sui.
Vrbs gemit, & pullo mutatur purpura panno,
Iura silent, sordet Curia, Templa vacant.
Ecce tibi medio veniens in funere, factum
Fama renarrabat, viuere falsa Ducem:
Auspicijs pia Roma fidem melioribus implet;
Quodque magis vellet, verius esse putat.
Laetitiae dat signa nouae, gaudetque recepto
Principe; laetitiae sed breuis aura nouae est.
Sponte sua rursus spes occidit orta salutis:
Et qui plùs gaudet, non dolet ille minùs.
Nos quoque vitali pro Caesare duximus omen,
Et fore sperabat vel Timor ipse bonum.
Non Spes illa fuit, sed, quae sperantibus obstat,
Mors nigra, Mors placidae Virginis ora tulit.
Spem simulauit atrox, subijt faciemque coloremque:
Abijcitur Mortis forma; sed arma manent.
Scilicet, vt nobis duplex dolor esset: at illi,
Bis velut erepto Caesare, palma duplex.
Iàmque adeò confessa minas, tractabile ferrum
Expedit, & rigido spem priùs ense necat:
Illa fuit pugnae prolusio. deinde iacentem
Insilit, & caeco vulnere Caesar biat:
Vulnere, quo Caesar. satis est. ne cetera dicam,
Furatur tacitus verba sequuta Dolor.
Et tamen, aeternùm voluit te viuere Virtus;
Cùm tibi, quod vitae defuit, illa dedit.

Caesar

Caesar eras: fatum potuisses vincere; nec tu
Debueras caedi fulmine; laurus eras.
Vt mihi tristè iaces! multis tu flebile nomen,
Nulli flebilius quàm mihi nomen habes.
Multos illa tuae rapuit clementia formae,
Et non turbati pectoris ille nitor:
Comis amabilitas, facilis reuerentia vultus,
Semper & in placida fronte modestus honor:
Eloquij grauitas in tempore: gratia linguae
Multa, ioci faciles, ingenuique sales:
Ille iuuandi ardor, studium sine fraude merendi.
Et sibi, quàm reliquis, mens nocitura priùs.
Consilio deuota manus; prudentia falli
Nescia, nec docilis fallere simplicitas:
Relligio, Pietas, recti tenor, ardor honesti,
Cura loquuturi pectoris ante DEVM.
Hic animi vigor, haec caelestis filia fontis
Quot tibi molliuit pectora, vena boni?
Adde, quòd ingenij virtus non moribus impar
In te communis semen amoris erat.
Audierat te Roma diù, mirata loquentem;
Nec paruum, Romae quod placet, esse solet.
Seu tu Gregorium raperes è faucibus aeui,
Et faceres Magni viuere facta Senis:
Palladis aut inter praeludia prima, doceres,
Quanta sit à Graecis fama paranda notis.
In noua seu caneres mutatas corpora formas,
Corpora, quae sacrum versa volumen habet.
Quòd nisi te rursùs tua viuere fata negarent,
Tu tibi materies carminis aequa fores.
Versa tibi facies: quantùm mutatus ab illo
Caesare! quàm varias induis ore vices!
Tàm citò robustum decus irreparabile sordet?

Et

Et fieri informis tàm citò forma potest?
Mutatas nunquàm meminisses voce figuras:
Effera, si nescis, Mors quoque carmen arat.
Ipsa quoque inuersos inimica Poëtria vultus
Et canit, & vertens, ora canenda facit.
A te materiem didicit modò carminis, à te
Carminis exemplum coepit habere sui.
Mors fera, cui carmen funus, cui perfida praebet
Atramenta cruor, cui stylus ensis adest:
Caesare si tantùm delectabare, gemellus
Caesaris, & dempto nomine Caesar eram.
In vitae campo gradibus properauimus aequis,
In Caelum cur me praeuolet ille prior?
Foedus amicitiae duo pectora fecerat vnum:
Quin & Relligio fecerat vna pares:
Pallas & vna pares voluit, par denique vita;
Par, nisi quòd, vita dignior ille fuit.
Qui te dixerunt oculis & lumine captam:
Certè dixerunt quod tua facta probant.
Et tenebris gaudes, oculorum & munera caelas;
Caeca videris anus, sed nihil ipsa vides.
Caeca oculos, & caeca animã, leuis vmbra nocentũ,
Caeca profanatas & sine mente, manus.
Mors fera, crede mihi, nisi tu modò caeca fuisses;
Nunc equidem tibi pro Caesare praeda forem
Et poteras contenta meo, licet impare, fato,
Tàm mala, tàm multis parcere Parca bonis.
Et nostra poteras laudem pro morte mereri:
Nunc verò scelus est, mortuus ille, tuum.
Iàmque ego, pectus iners, et inutile pondus, habebam
Nomina vix vitae, cetera Mortis erant.
En vocat haec vultus messis iàm pallida falcem,
Hic in fronte cinis quid nisi funus olet?

Nonnè

Nonnè vides medium vitaeque necisque cadauer?
Membraque pars animi quantulacunque regit?
Scilicet huius erat iactura facillima vitae:
Quae, sit vita licet; plus habet vsque necis.
Iàm mihi Persephone nigram descripserat horam;
Impendebat enim parua ruina domus.
Parua: minutatim nàm longo ex tempore coepit,
Quaeque diù venit, non venit ante diem:
Ergonè, sit quàmuis mea forma simillima Morti,
Non placuit? Morti displicuisse pudet.
Caesaris ingenium placuit, satiauit amantem
Caesar, & in tumulo corpus inane iacet.
Audeat & quisquam leges mihi ponere flendi?
Me lugere vetat quisquis, amare vetat.
Et quoties mihi sollicito dixistis amici?
Fac procul à querulo pectore Maeror eat.
Si nescis, animi Magus est Dolor: ille dolentes
Si velit, in totidem vertere saxa potest:
Sat lacrymis gemituq. datum: iàm desine questus,
Ne trahat haec Mortis vna rapina duos.
Dixistis, fateor: sed non mihi dicta sedebant,
Nec vobis voluit Maeror habere fidem.
Ite, meae lacrymae, cineres aspergite lymphis:
I Dolor, in tumulum pectoris ossa refer:
Sis tumuli custos, tumuli fabricator & idem,
O Dolor; an solem vesper, an ortus agat.
Tu mihi Phoebus eris; semperque remetiar ex te
Siue oriente meum siue cadente diem.
Quid faciam? Caesar tumulo iacet, ipse resurgam?
Nox illum obruerit, lux mihi solis erit?
Maesta illum, me laeta probent? lacrymabile corpus
Ille sit, & lacrymis nulla tributa feram?
Quas ego nũc lacrymas memoro? quae funera tracto?

Aut

Aut quibus errorum ludor imaginibus?
O Dolor, ò animi nigror importunus amantis,
Quàm procul à sese pectus abesse facis?
Carnificem mentis siquis te dixerit vnquàm;
Dictum equidem vero verius esse reor.
Scilicet, vt crucies animos, & somnia fingas;
Sis natura licet, plus tamen artis habes.
Errabam; viuit Caesar meus. ille dolorem
Ridet, & ex lacrymis nil nisi causa placet.
Viuit, & ad vitae fontem rigat aurea vitae
Semina: quàm cupio par mihi vena fluat?
Viuis: at hic moritur Castor tuus, ò bone Pollux.
Tu bello victor: ast ego miles adhuc.
Te Caelum, me terra tenet: quàm dispare campo
Par fratrum quondàm nobile castra locat?
O age, meque tuo siquid iuuat, accipe Caelo,
Nec sit ab alterius mutua morte salus.
Sospes eram; fruerer cùm lucis munere tecum:
Rursùs ero sospes; cùm tuus hospes ero.

IN

IN FINEM STVDIORVM

Ad emeritos Auditores

APOLYSIS AB AVCTORE DICTA.

ELEGIA V.

DICAMVS bona verba bonis. labor vltimus anni,
Rursùs ad integrum nōn rediturus; adest.
O labor, expulsor veterum supreme laborum,
Quàm mihi iàmdudùm conspiciende venis!
Quàm cupida te parte mei meliore sequutus;
Optaui amplexus; otia chara, tuos.
Euenere. dies, felix Regina dierum,
Supplicis expleuit vota precantis opem:
Expleuit mea vota dies, expleuit Apollo,
Et posito tandem pectine dixit, Abi.
Iàm rude donatus, quanquàm rudis vsque canendi,
Ad sacrum statuo garrula plectra tholum.
Garrula sunt, fateor; vellit mihi Cynthius aurem,
Huius & admonuit criminis esse reum.
Ex illo placui nunquàm mihi tempore: durum est,
[illegible]ede, Poetarum cedere nolle Patri.
Patri Vatum, qui saepè procacibus olim
[illegible]icitur ex animis elicuisse fidem.
[illegible]e quid[illegible] pius est; sed, si furialiter odit;
Fer[illegible] Aetneo reddita flamma iugo:

Depo-

Depositaque chely, furibundum temperat arcum,
Temperat, & tenui pro fide, tela mouet.
Tela mouet, populis subeundae nuncia pestis,
Nuncia venturi funeris arma quatit.
Sic, vbi concreta nimborum in nocte cadentum
Igneus inuadit nubila densa vapor;
Fulgura dissiliunt, tonitru Caelum omne cietur,
Et ferit aut Rhodopen, aut graue fulmen Athon.
Testis erit, Graias inter grassata cohortes,
Grande sagittiferi dedecus vlta lues:
Postquàm res Cilicum, Thebanaque fregit Atrides
Moenia, & Andromaches patria fumat humo:
Fit gradus alterius furor alter; iàmque phalanges
Ad vicina ferus pergama victor agit.
Magnanimos tàm sternit equos, spolia ampla ferētes,
Atque triumphatis signa petita plagis.
Astinome haec inter, Chrysae subrepta Parenti,
Ibat inhumano praeda futura Duci;
Astinome, ante alias Domino gratissima Phoebo,
Cui Genitor mistum farre ferebat ador.
Mactabatque sacros ad sacra altaria tauros,
Et super infuso ter sale vota dabat.
Vt satis indulsit lacrymis, Chryseide rapta,
Praedatorem adijt, post fera bella, Pater:
Qualis ad accensam Thebani Smintheos aram
Stare solet, turbam dùm iubet esse procul.
Vitta coërcebat tenues, de more, capillos,
Pendulaque hauribat taenia longa notos:
Infulaque ad Phrygium praetexebatur amictum
Lanea, purpureo sed medicata croco.
Vestis inaequali lambebat margine talos,
Ad summos vnà parte reducta sinus.
Olli candor erat, qualem componere pòsset,

Siquis

IN FINEM STVDIORVM

Ad emeritos Auditores

APOLYSIS AB AVCTORE DICTA.

ELEGIA V.

DICAMVS bona verba bonis. labor vltimus anni,
Rursùs ad integrum nön rediturus; adest.
O labor, expulsor veterum supreme laborum,
Quàm mihi iàmdudùm conspiciende venis!
Quàm cupida te parte mei meliore sequutus;
Optaui amplexus, otia chara, tuos.
Euenere. dies, felix Regina dierum,
Supplicis expleuit vota precantis opem:
Expleuit mea vota dies, expleuit Apollo,
Et posito tandem pectine dixit, Abi.
Iàm rude donatus, quanquàm rudis vsque canendi,
Ad sacrum statuo garrula plectra tholum.
Garrula sunt, fateor; vellit mihi Cynthius aurem,
Huius & admonuit criminis esse reum.
Ex illo placui nunquàm mihi tempore: durum est,
Crede, Poetarum cedere nolle Patri.
Cede Patri Vatum, qui saepè procacibus olim
Dicitur ex animis elicuisse fidem.
Ille quidem pius est; sed, si furialiter odit;
Feruet, vt Aetneo reddita flamma iugo:

Depo-

Depositaque ebely, furibundum temperat arcum,
Temperat, & tenui pro fide, tela mouet.
Tela mouet, populis subeundae nuncia pestis,
Nuncia venturi funeris arma quatit.
Sic, vbi concreta nimborum in nocte cadentum
Igneus inuadit nubila densa vapor;
Fulgura dissiliunt, tonitru Caelum omne cietur,
Et ferit aut Rhodopen, aut graue fulmen Athon.
Testis erit, Graias inter grassata cohortes,
Grande sagittiferi dedecus vlta lues:
Postquàm res Cilicum, Thebanaque fregit Atrides
Moenia, & Andromaches patria fumat humo:
Fit gradus alterius furor alter; iàmque phalanges
Ad vicina ferus pergama victor agit.
Magnanimos iàm sternit equos, spolia ampla ferẽtes,
Atque triumphatis signa petita plagis.
Astinome haec inter, Chrysae subrepta Parenti,
Ibat inhumano praeda futura Duci;
Astinome, ante alias Domino gratissima Phoebo,
Cui Genitor mistum farre ferebat ador.
Mactabatque sacros ad sacra altaria tauros,
Et super infuso ter sale vota dabat.
Vt satis indulsit lacrymis, Chryseide rapta,
Praedatorem adijt, post fera bella, Pater:
Qualis ad accensam Thebani Smintheos aram
Stare solet, turbam dùm iubet esse procul.
Vitta coërcebat tenues, de more, capillos,
Pendulaque hauribat taenia longa notos:
Infulaque ad Phrygium praetexebatur amictum
Lanea, purpureo sed medicata croco.
Vestis inaequali lambebat margine talos,
Ad summos vna parte reducta sinus.
Olli candor erat, qualem componere posset,

Siquis

Siquis Arachnaea texeret arte niues.
Veste super formas, varioque emblemata filo
Docta Mineruali dextera pinxit acu.
Vera putes, quae picta vides; animata recursant
Pensa, nec à muto stamine sensus abest.
Haec chlamys antiquas Phoebi descripta figuras,
Artifici textu facta cruenta docet.
In medio Python spiris ingentibus orbes
Voluit, & explicitus in sua membra redit;
Et graue secreto deducit pectore virus,
Et vomit in Caelum, quas creat ore faces.
Iàmque solum latè subiectis ossibus albet,
Prata latent fusis mersa cadaueribus:
Ecce tibi, extento Latonae filius arcu,
Vlturus charae damna Parentis, adest.
Sortitusque oculis ictum, Pythona sagittis
Appetit, exsuperat squamea terga chalybs.
Parte alia intextae surgunt in stamina Musae,
Atque ora ad cantum vix taciturna mouent:
Mentitasque fides digiti, pulsuque lacessunt
Non responsuram serica plectra lyram.
Haec vestem simulacra notant: nec dicere possis,
An subsistat iners, an moueatur opus.
Interea Chryses vittas, & serta gerebat,
Sanctaque Apollineo sceptra reuulsa tholo.
At non sceptra senem, sed iuuit Apollinis arcus;
Hic potuit, quidquid non potuere preces.
Scilicet irato Chryses Agamemnone pulsus,
Ad tua securus limina, Phoebe, venit;
Imploratque fidem, per siquos impulit vnquàm
Stare coronatos ad tua Sacra, boues.
Audijt Arcitenens è Caeli parte precantem;
Quamque recollegit, non tulit ira modum.

Et

Et iàm telæ rotat nimiùm ſitibunda cruoris,
Tela Agamemnonios depopulata Duces.
Vt primùm Zephyros hauſit lethalis arundo;
Intulit in tauros ſanguinolenta necem:
Mox etiam latas animalia fuſa per herbas,
Strauit anhelanti ſaucia facta lue:
Vltima peſtifero tabes inimica veneno,
Fortia Graiugenum pectora fudit humo.
Omnis ad interitum ſine lege relabitur aetas;
Saeuà rapit iuuenes, & rapit aurà ſenes:
Iàmque ſepulcrales tellus negat oſſibus vrnas,
Et negat arſuros caedua ſilua rogos:
Nil niſi congeſtum ſpectatur funere funus,
Nil niſi combuſtae, lata per arua, pyrae:
Nec priùs eſt numero caedes ſatiata cadentum,
Quàm dederit Phoebo Graecia victa manus:
Victa manus dedit, & Chryſeis reddita Patri,
Dura Mycenaeo reppulit arma ſolo;
Reppulit, & facies riſit mitiſſima Caeli,
Deſeruit ſegetes & ſata maeſta lues.
Talia neglectus dedit omnia Phoebus Achiuis;
Et multo paenam foenore culpa tulit.
Ah procul hinc lethale malum: tua, Phoebe, veremur
Tela, procul noſtro de grege peſtis eat.
Quandoquidem tumet pecori, pecoriſque magiſtro
Paſcua, deſcripto limite, plena locas.
Sunt tua, felici compoſita noualia campo,
Et tibi perpetuis meſſibus albet ager:
Hic tibi naſcuntur ſcripti tua nomina flores,
Et Domini ingenium fertile, fundus habet.
Quòd ſi par coleret ſola fortunata colonus;
Cyrrhaeis fierent inuidioſa iugis.
Nunc tamen, vt vitium fateor, ſic deprecor omen,

Cultorem accusat, si bona peccat humus.
Iàm quater aestiuas numerauit messor aristas,
Pressaq quater pleno ferbuit vua lacu:
Cùm mihi seruitium sensi, Dominumque paratum,
Et dedi Apollineo libera colla iugo:
Nunc optata ferar quàmuis in pascua liber,
Vix benè libertas illa reperta placet.
Sic tener, ex vsu, patiens fit taurus aratri,
Et grauis ille licet, fit leuis arte labor.
Quid facerem? si me nascentem amplexus Apollo,
Fac, ait, in primo carmina lacte bibas.
Quin etiã, vt perhibent, nostra incunabula circùm,
Dicitur Ascraeus peruolitasse chorus:
Doctaque veridicos animasse in carmina neruos,
Carmina, perfidiae non subitura notam.
Haec ego non memini; sed facti conscia nutrix
Rettulit; astarem cùm puer ante focum.
Ante focum nutrix operoso intenta labori,
Aptabat laeua garrula parte colum:
Inque apicem glomerabat opes, mollissima lini
Pensa, leues nebulas, & sine luce niues.
Pendula mox tereti ducebat stamina fuso,
Et saepè apposito dente domabat opus.
Et pensi vitia allambens haerentia labris,
Mordebat, siquam lina tulere notam.
Fila coaequabat digitis formata supinis,
Pollicis & proni turbine torta dabat.
Hic adeò intendebat, iners ad cetera, mentem;
Tàmque operi vigiles iussit adesse manus;
Vt non liciolum telae, sed stamina vitae
Nere videretur addita Parca tribus.
Tunc mihi fabellis mulcebat anilibus aures,
Quas sibi narrasset Picus ad Exquilias.

Aptus

Aptus ab emerita pendebam voce loquentis,
Haec in me solùm ad carmina, sensus erat.
Solùm index vitae fuit aura reciproca cordis;
Haec quoque per mutas ibat ab ore vices.
Ergo semel, praeter solitum, blandissima risu,
In me conuersa lumina fronte tulit;
Et, velut acta nouo violentae Phoebados oestro,
Defixis oculis haesit in ora diù:
Donec abundantem rupit de pectore sensum,
Et tales placida miscuit arte modos.
Quid teris ad cinerem, cura ò mea maxima, vitam?
Non benè conueniunt otia rebus, ait.
Sume pares animos: cùm mox adoleuerit aetas;
Te, Puer, exspectat non puerilis honor.
O mihi vel referat veteres rota temporis annos,
Vel sistat celerem tarda senecta gradum.
Inque meum quandoque oriens tuus incidat aeuum,
Et capiant oculi gaudia tanta senes.
Accipe, quae nuper rerum miracula vidi,
Vidi ego, sic Titan crastinus illa probet.
Iàm tibi sidereus spirantis anhelitus oris
Vitales dederat ducere posse vices:
In primo vitae ingressu mihi creditus infans
Lallasti denos, sub mea iura, dies.
Nocte super media, cùm iàm tibi somnus ocellos
Clauserat, & tenuis presserat ora quies:
Adfuit ad teneras antehàc incognita cunas
Turba, nec ingressis perstrepuere fores.
Tu sopita quidem laxabas lumina somno,
Sed tua, te propter, aduigilabat anus.
Emicui ingressus, oculisque atque auribus haesi,
Excantatrices docta timere manus.
Dicebam; viden', vt cunas mala Saga frequentat?

Quis scit, an & puero sit nocitura meo?
Vt tamen inspexi propiore pericula vultu;
Non video laruas, quas putat esse timor.
Non species, qualis Sagas decet: illa rigebat,
Non inerat vetulis pallida ruga genis:
Non emissitijs oculis, faciliue rotatu,
Aut niue dilutis candidiore magis:
Fronte nec obducta, furibundae nubis amictu,
Atque supercilio paenè loquente dolos.
Quin color ingenij viridis, quin mentis honestas,
Et placido in vultu totus agebat honor:
Qui lepor ex oculis, nitidis quae gratia labris?
Dulce verecundi qui modus oris erat?
Neglecti crines, sed neglexisse decebat;
Artis habent pretium, sed tamen arte carent.
Clara Minerualis praecingit tempora laurus;
Vnus hic in nitido vertice cultus inest.
Non ego bis quinis, quae viuens lustra peregi,
Par opus huic vidi, progeniemque parem,
E quarum numero cytharam tulit vna Sororum,
Et vocem ad tenues est modulata fides.
Auditos olim numeros, & verba tenebam;
Nunc vereor fragili lapsa cadant animo.
Scilicet est impar factis iuuenilibus aeuum;
Cui memor in sterili pectore sensus hebet:
Et senium expungit simulacra veterrima rerum,
Quae steterant alta mente reposta diu.
Incipiam tamen, &, quàmuis non omnia tangam;
Dicere, quae memini, sit mihi pauca satis.
Ergo loquuturas facundo pollice chordas
Postquàm consuluit, praecinuitque lyra;
Denique conuerso, puer, in tua lumina vultu,
Plectra tulit tales inter eburna modos.

Dormi, noster Amor: sic te tua prouehat aetas,
Alma quies puerum sopiat, alma senem.
Non tu, cùm teneros aetas grauis excuet annos,
Castalij viues vltima cura chori.
Saepè triumphales lauros, hederasque disertas
Mordebis, docto pabula nota gregi:
Saepè sitim pellet tibi fertilis Hippocrene,
Et fluet è vena liberiore liquor.
Forsitan haud tenui libratus in aëra penna,
Maior humo, superas inter agere plagas.
Feruida seu mauis moliri fulmina linguae,
Arcere & trepidos ad tua verba reos;
Siue per vmbrosas libeat deuoluere ripas
Eloquium; puro purius amne fluet:
Et cadet excusso celeris sententia torno,
Quam grauis excipiet siue iocosa charis:
Seu iuuat in numerum volucres astringere voces,
Et trahere Aonio carmen ab vsque iugo;
Par erit ingenium cunctis: sed & omnibus impar;
Si mala desidies fascinet ingenium.
Desidies, mihi crede, magis quàm Saga nocebit:
Haec totidem in truncos vertere membra solet.
Ne palpere, puer, caue formidabile monstrum;
Frangit adulando pectora, melle necat.
Te tamen auspicijs melioribus astra reseruant,
Fac age torpescant otia tarda procul.
Tempus erit, cum clara tui concordia cantus
Vsque Cytheronis lapsa sonabit aquis.
Caelestes humano animas tùm carmine tolles,
Vna quibus superas scandere cura domos.
Ante alios Solymae nascentem in valle Puellam,
Quae Dium casto ventre recondat onus:
Lugebis Vitae artificem, Regemque dolorum,

Quem dedit Isacidum turba cruenta neci:
Lugebit pullum, gemitus te dante, Lyceum,
Et paries doctas effluet in lacrymas.
Mox personatas versu insectabere laruas,
Quae faciem, forma dissimulante, negant.
Vendentesque humilem, per comica pulpita, vocem;
Et qui sidereum fune tuentur iter.
Et turpes scurras, & odorisequos parasitos,
Et siquae Dominus monstra Lyaeus habet.
Te dicente, super numerabitur Heroïnas,
Margaris Hesperij maximus orbis amor:
Margaris, Austriadum non vltima gloria regum,
Fati immatura diripienda manu.
Quin etiam audebis grandes vestire cothurnos,
Et Tragico implebis docta Theatra sono.
Plorabis Ionatam crudeli morte peremptum,
Et malè conquestos foedera rupta Duces:
Spesque patris geminas, & dulcia pignora natos,
Patre cruentari prospiciente, duos.
Membraque nolentem temerasse innoxia Mortem,
Corporeque in paruo vix habuisse locum.
Qui tibi tùm sensus, cùm respondente Theatro,
Aspicies plausus, sed sine voce, dari.
Solùm oculi plaudent sua luctu sensa fatentes,
Magnus erit, lacrymas continuisse, pudor.
Tu quoque Threicias agitabis carmine classes,
Et disces patriae consulere historiae;
Et coniuratas triplicato foedere gentes,
Et data narrabis terga inimica fugae.
Mortiferasque pilas, tempestatemque cadentem,
Et benè vibratos aere tonante globos:
Disiectasque rates, interque natantia fluctus
Corpora, & irato vela refusa mari.

Cresce

Cresce age, noster Amor; non hic tibi meta canendi
Crede, erit haec aetas ad meliora gradus.
Sic ait, & vocem subito Cytharistria pressit,
Plura licet dictis addere vellet adhuc.
At tibi parua, puer, reserauit lumina somnus,
Coepisti ad dulces ora mouere modos.
Tùm vero (infelix) velut indignata videri,
Deseruit maestam turba diserta domum:
Deseruit, secumque tulit fugitiua meum cor,
Ah! tua cur soluit tàm citò membra sopor?
Nuper ego haec vidi: quae sint ea visa volebam
Scire, nec inuenit spes malè cauta fidem:
Esse puellarum genus acre, & nobile cantu,
Narrare antiquus saepè solebat auus:
Illas diuino censeri nomine Musas,
Et colere Aonias, rura beata, plagas.
Forsitan hae cunas circùm duxere choreas,
Et tibi venturos praecinuere dies.
Quidquid id est, audita olim meminisse iuuabit
Verba, Sybillino carmine vera magis:
Concipe magnanimas puerili pectore vires,
Est hoc ingenij magna minantis opus.
Spero equidem, nec vana fides mea gaudia turbat,
Sic tua tùm Virtus spes velit esse ratas.
Haec ad me nutrix. sed non ego credulus illi;
Saepè sibi fingunt somnia vana senes:
Cùmque aetas properat bissenum claudere lustrum;
Delirat veteres vt sub aratra boues.
Vera tamen quis multa neget? spectacula multa,
Pluraque, quàm nutrix est meditata, dedi.
Vos ego nunc testor solitos audire canentem,
Atque aliquid nugas esse putare meas.
Cernitis, vt superant nostri vestigia cantus,

Constantemque facit pendula charta fidem.
Exitus hic rerum, cantandi hic terminus esto,
Sit posthàc vltrà praeteriisse, nefas.
Nos aliò mentes, aliò conuertimus annos,
Interdùm satiant quae placuere diù.
Semper ego humanae consistam in margine ripae?
I demùm, in Superos tende biformis iter.
Ibo libens, vos charà olim mihi rura valete,
Celsior humano vertice in astra feror.
Hic mihi Diuinos libeat perdiscere mores,
Quis certa mundum temperet arte DEVS:
Vt sit idem triplex quod Numen dicitur vnum:
Vt benè conueniens forma sit vna tribus.
Vixerit aeterno proles aequaeua Parenti,
Spirarit gemino è Numine Numen Amor.
Spiret Amor Patri, Natoque simillimus idem,
Aequarit sese par in vtroque Pater.
Quis triplici è nexu patriis descenderit astris;
Et se Virgineo clauserit in gremio:
Et Puer, & Deus, humani sub imagine vultus,
Soluerit antiquos nomine fontis Auos.
Siderei Proceres fuerint quo tempore creti,
Cui statuant superos agmina mille choros:
Concreto ducant immittam corpore vitam,
An sine mole animas spiritus auctor alat:
Vis eadem sociis, natura sit omnibus vna,
Inspecto videant tempora nostra DEO.
Quae desertricem violarit culpa cohortem,
Et luere aeterno iusserit igne malum.
Haec mihi sunt ascenda, nouas dùm mutuor alas,
Et volucri Caelum metior ingenio.
Interea vos, ò quibus insudauimus annum,
Viuite, sed memores, secula longa, mei.

Hacte-

Hactenus indulsi vobis, mea cura, laborem;
Quamquàm in vestra labor commoda, ludus erat.
Nec placui, fateor; quid enim mea damna recusem?
Non est aegroto dissimulanda lues.
Multa quidem de me nutrix oracula finxit;
Multa etiam tempus vera fuisse probat:
Sed, quod erat demum memorabile, callida pressit.
An quia, quisquis amat, sponte timenda tegit?
Debuit hoc dictis attexere; me fore quondam,
Dicere qui possem multa, placere parum.
Verùm ego ni placui, satis est meruisse volendo;
Parcite, quod debet parcere quisque sibi.
Solabor proprium communi sorte dolorem;
Publica neo memet fata subire pudet.
Extremum hunc, Elegia, mihi concede furorem;
Vt facili aspergam seria dicta ioco:
Et, quàmuis non sat dicaris idonea ludo;
Te semel arbitrio ludicra finge meo:
Accipite haec animis, quoniam vacat; & sua discat
Somnia, siquis amat omnibus esse satis.
Fortè parens gnato comitatus agebat asellum;
Hic puer inualidis viribus, ille senex:
Risit, vt aspexit vicini ruris arator,
Carpere dorso animal liberiore viam.
Cùm tamen, immodicos agitator vterque per aestus,
Vix traheret crebro corpora fessa gradu:
Gnatus aratori morem gerit; emicat vltro;
Iumentique sui terga subacta premit.
Alter adest, iuuenemque vehi miratur, & odit,
Ire gradu miserum languidiore Patrem:
Audijt haec genitor, dictisque assensus amicis,
In dorsum; nato desiliente, micat.
En alius; Puerumne tuum laniena moratur?

Sic-

Siccine vaenalem mi vetus, inquit, habes?
Annuit ille, iubetque vnà conscendere natum;
Iàmque grauat mitem pondus vtrumque feram.
Obuius hanc alius miseratur: & , O pudor, inquit:
Bellua, nonnè vides, vt vehit vna duas?
Quid faciat genitor? partes se versat in omnes,
Si queat errantum comprimere ora virum.
Desilit, & vectorem ipsum resupinat arena,
Induit & iunctos in bona vincla pedes:
Et, quoniam toto passim obiurgante Senatu,
Vix vllum potuit ferre; feratur, ait.
Nec mora; transuerso per dura ligamina conto,
Insolitum iuuenis cum sene portat onus.
Scilicet exsultant tanta ad spectacula ciues,
Vndique conueniunt, ore vomente iocos;
Vrbanosque sales, opprobria rustica miscent,
Excordem puerum cum seniore vocant.
Inde redardescit patri furor; & mihi paenas
Intereà, dixit, bellua vincta dabis.
Semper ero pro te populari obnoxius irae?
Pondere te nostro: nos, age, solue tuo.
Dixit, & intrepidum de culmine montis asellum
In propè labentes praecipitauit aquas.
Hic finis asini fatorum, hic exitus illum,
Qui sperat multis posse placere, manet.
Fabula narratur, sed non & nomina de me:
Nec sumus his titulis turba minuta pares.
Nempè probaturos alijs quam gessimus artem
Egit inexhaustus semper, agetque labor.
Vicini laudator agri quàm rarus? honorem,
Quem tribuit, credit quisque perire sibi.
Tantùm aliena suo metitur commoda sensu,
In quibus ipse etiam liuet & odit honor.

Quot

Quot chartae nigra signa gerũt? quodcũque volumẽ
Attritas facies vngue legentis habet.
Mancipium ceu turpe, notas & stigmata praefert,
Nescio quid serui, Diua Poësis olet.
Musarum census nunquàm censore vacabit,
Doctrinaeque penus, paena sit acris hero.
Hic amat eloquium facili reuolubile cursu,
Huic tenuem in nodum verba coacta placent:
Quot voces alij, totidem mysteria poscunt,
Atque etiam punctis numen inesse volunt:
Simplicitas alios delectat candida linguae,
Nec mendicatis culta Minerua bonis.
Rarò conspirant animi. cui sensa palato
Dulcia respondent; rursus amara nocent.
Oderunt melimela alacres, quibus aspera cordi;
Et quae nouit acu pungere, lingua sapit.
Abruptus sermo propriam si vendicat artem,
Defensore suo; non tamen hoste caret.
Sunt, quibus è Caelo deducta tonitrua vocum
Detineant aures; quas leuis aura fugat.
Nemo vnus punctum omne tulit, licet vtile dulci
Misceat, & tria sub pectore corda gerat.
At quodcunque animo plebs improbat, ore lacessit,
Nec facilè arbitrij sensa reposta premit.
Nos, quorum commenta leui ludibria vulgo,
Et turbata notis carmina saepè volant;
Non vltrà populare malum patiemur inulti,
Cedimus, & gratis iam pudet esse ioco.
Ars mea, si me audis, exemplo mitis aselli,
Tu quoque lethaeo praecipitere vado.
Sic vulgi posthàc clamore carebimus ambo;
In medio ranas mitiùs amne feres.

POE-

POESIS LYRICA

NASCENTI IESV MONODIA

ODE I.

COLLIS ò *Amor aurei*
Cultor, aethereum genus,
Hùc ades bonus, & bonam
O age facem;
O age fidem.
Facem, quâ tenebras moues
Vltra Cimmerias plagas,
Et Solis profugum iubar,
Si nocte vocas;
Et nocte redit.
Fidem, quâ Superos cies,
Et Caeli volucres fugas
Cantu sistis amabili:
Numenque feris,
Si fortè furit.
Hùc ades, bonus Aliger,
Fronte, quâ nitidum soles
Serenare meridiem.

Sic DEVS iubet,
Sic Puer iubet.
Puer sidere pulcrior,
Et pellucidior vitro,
Dia cui nota Numinis,
Paternus apex
In fronte sedet.
Ille, dùm placido imperat
Nox facunda silentio;
Exspectata diutiùs
Tollit lumina
Materno sinu.
Sic nocturna latet rosa;
Matutina recluditur:
Sic concha maris Indici
Inclusa diù
Mox bacca fluit.
Sic Sol manè renascitur,
Deque alti gremio maris
Exit purpureus puer,
Inuectus equis,
Et lotus aquis.
Viden' Nazareo in solo,
Inter prata comantia,
Inter saxa rigentia,
Vt saeua feras
Spelunca fouet?
Hìc amoena crepuscula,
Viui semina luminis;
Hìc amabilior latet
In nocte dies,
In die DEVS.
Infans Regius hìc latet,

Sum-

Summi progenies Patris,
Matris delicium integrae,
Pura brachia,
Nuda pectora
Horrenti in stipula locat.
Hic natalitio in thoro,
Par solis thalamo incubat,
Foenumque leue,
Coenumque graue,
Et tristes hyemis vices
Per nostrum patitur scelus.
O beata necessitas!
O caecus Amor,
Quàm dulcè vides!
Infami tegitur specu,
Paruo in gramine conditur:
Sed vides, vt inardeat
Duro in gramine,
Turpi in carcere?
Sic nigro solet in luto
Saepè luxurians onyx,
Aut carbunculus occuli;
Pressusque licet,
Mersusque licet,
Lucet ambitiosiùs.
Sic praenuncia fulminis
Flamma inclusa valentiùs
E nube micat,
E nube tonat.
Qui vultu lepor innatat?
Quae genis Charites sedent?
Quàm micantia sidera?
Quàm chara omnia?

Quàm

Quàm pulchra omnia?
Intactis viden' in genis
Mistas parthenice rosas?
Viden labra corallina,
Niuesque pedum,
Eburque manum?
Nàm fidos quid ocellulos,
Quid supercilium loquor;
Quo Caelum graue sustinet
Imumque solum,
Vdumque salum?
Vide candidulos sinus,
Vitae perfugium meae,
Cordis hospitium sui.
Vide tempora,
Vide pectora.
Nihil, crede mihi, vides:
Sunt pulcherrima quae latent.
O si rimula pectoris
Cor exprimeret,
Cor tenerrimum!
Quae spectacula cerneres!
O cor, semen amantium!
O punctum orbe capacius!
O nidum meum!
O nodum meum!
Sed haec scena reconditur:
Sunt nobis adyta inuia,
Quae soli Puero patent.
Sat corda videt
Qui corde gemit.
Tu redi ad Pueri latus,
Aulae sipparium intimae,

Ad

Ad dulces animi fores.
Hic fige gradus,
Hic vota praei.
En, vt brachiolis micat,
Atque eburneolas manus
Ad Matrem bonus explicat;
Ridetque pius,
Ploratque pius.
Intercede licentiùs:
Et parui oscula Numinis,
Quae Matrem cupidam appetunt,
Chara vulnera
Laetus excipe.
Aude, mi cor, & ictibus
Oris pungere viuidi,
Puris stringere brachijs:
Et luminibus,
Et fluminibus
Irrorare liquentibus.
O quae gaudia concipit
Despumata doloribus!
Quae dona capit,
Cui vita sapit!
At iàm delicias suas
Deponit gremio Parens:
At iàm fasciolis tegit.
Heu! Solis opes
In nube latent.
Tenerescite gramina
Attactu teneri DEI;
Cui Caelum in lacrymas abit:
Et lacte pluit,
Et melle fluit.

Par-

Parce flatibus Aeole,
Ventorum leuis arbiter,
Cadentum sator imbrium,
Antrisque cauis,
Caecisque iugis.
Immites animas preme.
Bono neu' Puero noce:
Si nescis, Puer est DEVS,
Matre senior,
Nec Patre minor.
Heu! venti lacerant preces
Per surdas precibus plagas.
Castigatur inertia,
Caurusque volat,
Eurusque volat:
Et, facto velut agmine,
Infantis teneri sinum
Duro frigore sauciant.
Ah furor, furor!
O dolor dolor!
At ille in niuibus iacet,
Prima candidior niue,
Dùm saeuis Aquilonibus
Prata frigida,
Stagna rigida
Presso conglaciant gelu.
Rides, Diue, flagrantibus
Recreatus amoribus,
Cordisque face,
Orisque vice:
Et spirantis anhelitus
Dulci flamine temperas
Inclementia frigora.

O suspiria
Eloquentia!
Inflammas hyemem asperam,
Atque ardere gelu doces.
Aurae, dùm tibi saeuiunt,
Rigendo calent,
Calendo rigent.
Nàm tu saeuitiam imperas
Imbribusque cadentibus,
Procellisque minantibus:
Has flare iubes;
Te flere iuuat.
Nàm fletus dolor elicit,
Quos venti quoque congelant.
Amant sugere gaudia
Liquidissima
Rigidissimi.
Sed quae somnia conqueror?
Dolor ludus amantium est.
Nec expers emitur benè
Doloris Amor,
Amoris Dolor.
Sic est. cùm dolet hic Puer,
Amat, credite posteri.
Ipse carnificem prior
Inuenit Amor,
Idemque tulit.
Ergo tristis hyems age,
Adfutura suauior;
Si crudelior inferes
Dura spicula,
Saeua vulnera.
Hùc crudas animas Noti,

Vos

Vos ſpirate furentiùs;
Hic dolebit amantiùs:
Sic Dolor iubet,
Sic Amor iubet.

VIRTVTES
VRBANI VIII. PONT. MAX
AD MODOS DICTAE
inter Philoſophicas
MARCHION. SFORTIAE PALLAVICINI
concertationes
In Colleg. Rom. Societatis IESV.

FELICITAS
Druſi Imperatoris, Apum augurio victoriam diuinantis, pari omine repetita, rursùmque ſperata.

ODE II.

DRVSE, vincendum. viden' arma circùm
Stare feſtiuas APIVM cohortes?
Surge, quid ceſſas dare militari
Praelia dextrae?
Agmen è Caelo venit auſpicatum,

Prosperum pugnae redeuntis omen;
Alitem pasto Ioue decidentem
Excipe Caesar.
Ille Romanam vehit ore laurum
Ales & pugna bonus, & triumpho;
Pacis inuictae, mediusque belli,
Aptus vtroque.
Siue sit vitae sapor eliquandus,
Roris & puri fabricanda merces:
Mole membrorum minor, arte maior
Daedalon aequat.
Primus in campo labor: hic minuto
Consulit rostro genus omne florum:
Hic leues succos, animamque libat
Virginis aurae.
Inde messorum vice functus Ales
Conuehit viuax onus ad paternas
Aluei sedes, vbi regna seruant
Mellea plebem.
Artis hic mirae faber officinam
Roris exercet, reficitque cellas;
Hic pauimentum locat, imprimendis
Otia ceris.
Tùm fauos succo grauat, & fluentem
Stillat Auroram, liquidumque Caelum:
Mel vocant vulgò; tamen est liquentis
Lacryma Solis.
Roris at puri pretiosus auctor,
Melle pacato fera bella miscet,
Nectar in pratis legit, & venenum
Nobilis irae.
Nescias, vtro magis expeditus
Regnet in campo; necis, an rosarum:

Mar-

Martis, an Florae melior labori:
Mollis, an asper.
Ore quo pacem gerit, arma tractat:
Vulnerat telis, quibus osculatur:
Aptat ad flores hebetatque fulmen,
Promit & abdit.
Mitis in ciues, ferus in rebelles,
Pellit ignauum pecus; acre pascit s
Cùm vacat, miles catus; & senator,
Cùm vocat vsus.
Caesar, hic faustum tibi portat omen
Alitum nimbus. meditare praesens
Martis exemplum, simul & futurae
Omina pugnae.
Non tibi solùm fauet haec volantum
Turba, fortunae melioris index.
Me quoque in partem vocat augurandi
Regius Ales.
Qui solum Solis colit, astra libat,
Semper ardentis populator horti;
Vnde mel vitae trahit, & colorem
Diuitis auri.
Nàm mihi Caelum quoque BARBERINVM
Promit VRBANAS APIVM *cateruas,*
Maius Hyblaeis genus, & vireto
Caelite pastum.

SANCTIMONIA PRINCIPIS NOSTRI

Apibus Ambroſio mellificantibus explicata.

ODE III.

AT tu, ſupremi Filia Pectoris
Virgo, minorũ maxima Virginum.
O mentis heres ſempiternae
Relligio, pia mater aequi.
Foecunda nutrix ritè colentium,
Pacata vindex crimen amantium,
Menſura ſancti, meta recti;
Supplicij mora, lex ſacrorum,
Matrona Virgo, blanda ferociter,
Mitis ſeuerè, laeta viriliter:
O fortis expultrix Deorum
Foeda ſibi ſacra vindicantum.
Accede laetis, & pede proſpero
Inſanientem ſubde proteruiam
Orci minantis, cui paternus
Vana ſuperſtitio eſt triumphus.
Malè ominatis parce negotijs;
Vides, vt Ales nectaris artifex,
Interpres aſtrorum fidelis,
Melle ſuo tua Regna format?
Saepè & futuri praeuius impetus
Latet, nec ardet: vidi ego conditum
In rebus anguſtis, & oeſtro
Exiguas animas agentem.

Sed

Sed lingua peccat: quippè negauerim
Angusta rerum pectora, moenibus
Inclusa membrorum minutis;
Verùm animis habitata magnis.
Et parua quàmuis Ales Hymettius
In membra crescat; credite longiùs
Ventura tangentem sagaci
Mentis acu, tenuique sensu.
Testis Latinae filius Albulae
Proles Quiritum, sed Pater Insubrum
Antistes, & custos sacrorum
Ambrosius, domitorque Regum.
Centum futurus mox Puer artium
Cunis agebat tùm leuioribus
Vitae rudimentum recentis,
Et placido dabat ore somnos.
Apum propinquus fortè manipulus
Adest, vt alta fronde pependerat:
Vuamque ramo conglobatam
Agmine liberiore soluit.
Mox ad iacentis parua cubilia
Vel altor errat nobilis ingeni;
Praetorianus siue miles
Dulce latus Pueri coronat.
Errore circùm ludit amabili:
Ad labra donec conuolat; ambigas
An turma decerptura rorem,
An potiùs positura currat.
In ora demùm simplicis Ambrosi
Se condit, hic mel fabricat, hic fauos.
Quis posse misceri per artem
Nectar in Ambrosiam negabit?
Nec tàm beatis ora liquoribus

 Aspersit

Asperſit Ales, quam iuuenilium
Signauit annorum tenorem
In Puero, geniumque mentis
Emancipatae relligionibus
Intaminatis, & pia fulmina
Linguae cruentantis rebelles
Romuleae Pietatis hoſtes.
O cenſor ingens orbis, & ô Pater;
Viuax colentum norma Quiritium,
VRBANE, ſacrorumque Princeps;
Cui Pietas dedit ipſa regnum!
Signauit olim ſtemma domeſticum,
Gentilis Ales, conditionibus
In anteceſſum deſtinatis,
Te fore, qui graue pondus Orbis,
Et Vaticani ſidera verticis,
Celſa leuares mole ſupercili;
Caelumque Virtutum moueres
Conſilio, regeresque nutu.
Venere: iàm te Relligio premit
Impoſta dorſo, iàm tibi Romulus
Incumbit axis: diſce Mundum
Ferre nouum Latialis *Atlas.*

SAPIEN-

SAPIENTIA PRINCIPIS NOSTRI

Apibus Platonis altricibus exaequata.

ODE IV.

O Praeiudicio nota Platonico,
Ales, Cecropij nectaris artifex;
O florum populatrix,
Quantò nunc sapis ampliùs:
Cũ Romae Dominũ pectus amabili
Permulces animae dulcis anhelitu,
Atque in mella liquatum
Stillas cor Sapientiae!
Sic olim Puero, cui genus Atticum,
Sed Virtus patria diuite ditior:
Succum mobilis aurae
Inter labra refuderas.
Quà consanguineus veris Hymettius
Halat perpetuis hortus honoribus,
Nato diues Ariston
Musis thura parauerat:
Et Nutrix aderat, Mysta litantium,
Aspersura sacris frugibus hostiam:
Infantemque Platonem
Depulsum tenero sinu,
Et pondus gremij dulce, locauerat
Inter Cyprigenae brachia Virginis:
Quà sub cespite Myrtus
Incunabula praebuit.

Maio-

Maiorem meritis, nec ſibi debitum
In Myrto tenui viuere floſculum,
Admirata volantum
Senſit progenies Apum.
Senſit, nec tenerum curat amaracum,
Non calthas nemorum, non thyma collium;
Regnum dulce roſarum,
Vnum ſat Puerum putat.
Hùc ergo cupidis lapſa volatibus
Praedatrix nitidae Chloridos emicat,
Deſpectiſque viretis,
Viuam parthenicen colit.
Hìc flatus animi dulcè reciprocos,
Spirantis zephyros adbibit hortuli,
Hìc molles hyacinthos,
Hìc dulces violas legit.
Huius labra petit plena coralliјs,
Atque os, veſtibulum pectoris obſidet.
Inſtillatque liquores
Ad cor vſque volubiles.
Hìnc illud Puero mel Sapientiae,
Et praeſtans animae diuitis impetus;
Cui Natura gemellam
Nunquàm viderit indolem.
Tantum fatidici Numinis inſidet
VRBANIS APIBVS: tàm benè digerunt
Puri pabula Caeli,
Et commercia ſiderum.
At tu Romulidum maxime Principum,
Cui gentilitiae mellificant APES;
Cui cor nectare complent,
Et vena grauis ingeni:
Me patrocinio pectoris excipe,

Et

Et permitte APIBVS, me quoque melleo
Spargant rore, tuique
Succo nectaris allinant.

ELOQVENTIA PRINCIPIS NOSTRI

Pindarum melle pastum assecuta.

ODE V.

DVLCIS ardor, aura mollis,
O suaue cordis oestrum,
Otium negotiosum,
Somniumque, noctis expers,
Vena cursitantis vndae
Ad fluenta pectorum!
Virgo, montis hospitatrix,
Inquilina Virgo fontis,
Sed frequentiùs relicto
Fontis imbre, montis vmbra,
Gaudet esse doctiorum
Inquilina mentium.
Laureata Virgo crines,
Et manum canora plectro;
Quo rebellis ira ponit,
Mitiorque surgit ardor,
Cuius arte belluinus
Mansuescit impetus:
O medulla Gratiarum,
Multiforme cor Suadae,

Mite

Mite robur, acre pectus,
Vox catenulis sonora,
Lingua diues, imperatrix
Eloquentis ingeni.
Cerne melleas Volucres,
Quà serenus ore Puber
Pressat arua, captat auram;
Perque viua regna florum,
Flos amoenior beatum
Spirat, haurit otium.
Pindarus lyrae tyrannus,
Atticaeque cycnus vndae,
Puber inuidendus hic est:
Sole qui meridiano
Sola per vireta gressus
Explicabat alites:
Sed flagrantis igne caeli
Vulneratus, & laborum
Mole pressus insolentum;
Delicata membra ponit,
Quà superbientis ingens
Vmbra surgit ilicis.
Hùc ab intimis rosetis,
Mellis Ales vrget alas,
Et iacentis ora nati
Dulce recreat susurro,
Blanduloque pennularum
Frigerat flabellulo.
Mox reciproci beato
Halitus odore captus,
Hic habere credit Hyblam,
Regna Veris hic salutat:
Spernit arua, seque condit.

In

In labella puberis:
Spiritumque cordis haurit,
Vnde nectar allaboret;
Mella fundit, ora sugit;
Foenorique ponit artem:
Tela condit, abdit iras,
Sola promit oscula.
Hinc perennis ille torrens,
Illa vena iugis auri;
Ille fons suauitatis;
Eloquentis imber amnis,
Corde ductus, aegra doctus
Recreare pectora.
Hinc sonora vocis aura,
Spirituque plenus ardor:
Hinc volatus ille mentis,
Maior arte Daedalea;
Inde robur, inde pondus;
Totus inde Pindarus.
Surge diues ore Virgo,
Verba funde, prome laudes,
Plectra tange, pande cantus:
Poscit hoc suaue pectus,
Pindarique mente maior,
Mens diserta Principis.
Scis & ipsa, quid meretur
Vocis aura BARBERINAE;
Quando tu cor occupasti,
Nidulumque, labra, cordis:
Hic foueris, hic triumphas
Hac in arce Palladis.
Hac in arce castra ponit
Administra mellis Ales:

Hic

Hic beata corda meßem
Semper educant odorum:
Mentis huc perenne Caelum
Rore semper influit.

PRVDENTIA PRINCIPIS NOSTRI

Cum Hierone Rege commissa ab Apibus enutrito.

ODE VI.

MAtrona Princeps, cui sceptra dextrā,
Cui serta frontem, cui regna collum
Fastu coërcent, nec mole curuant,
Foetamque mentē, vastūque pectus
Humanus implet, nō aequat orbis;
Diuinus ardor, consultus aeui,
Prudens futuri, praesentis index,
Mens certa rerum, verique custos,
Ignara falli, dedocta fraudes;
Seu campus vrget, seu poscit aula,
Seu cura belli, seu iura pacis:
Prudentissima Virginum Virago,
Strenuissima fortium,
Felicissima Principum,
Magni Filia germinis,
Vsum nacta Patrem, Matre veterrima:
Mnemosynes generata partu,

Lucis

Lucis inocciduae feracem
Prodiga mentem,
Sole tuo recreata semper,
Vectura tecum, quòcunque pergas,
Vel in nocte meridiem.
Age Virgo, prouidentem
Excute frontem:
Oculosque, perspicacis
Sidera mentis
Volue, quà tenellus infans
Solus in solo nemorum theatro
Inter brachia cespitum,
Inter dura crepidinum,
Fortunae tamen in sinu,
Altore Caelo, nutrice Fama,
Proiecto similis iacet.
Inde, si nescis, tua damna pendent;
Rursùs hoc pendent tua Regna filo.
Ille, si tantùm fera fata rumpat,
Indolis magnae Puer, ò tuorum
Germen honorum.
Sed iàm futuri praesagus ardor
Euenta rerum maiora signat;
Erumpet infans angusta vitae,
Fatisque maior, mortisque victor
Euadet euripos malorum,
Expositus meliore campo.
Tunc ora vertet scena serenior
Feliciori sorte volubilem
Mutatura catastrophen.
Sic est. nonnè vides, APVM
Innumeras volitare turmas?
Nimirùm satis est beatitatum.

Iàm puri liquor aetheris,
Et vindemia caeli,
Aurorae pedibus pressa rubentibus
Caelesti procul è lacu,
Exundauit in orbem:
Atque in doliolis recepta florum,
Angustos calices mollis amaraci,
Narcissique comantis,
Hyacinthique rubentis,
Musto siderei nectaris imbuit.
Hùc volat aërij mellis vindemitor Ales,
Et liquidos caeli latices, solisque liquorem
Ore legit, mox antra petit, quibus aureus infans
Incubat; & circumuolitans plaudentibus alis,
Labra petit Pueri *per inhospita rura iacentis,*
Inspiratque animam mellis, pro lacte Parentum.
At ò magne Puer, gemelle Regum,
Infelix, mihi crede, tu fuisses;
Humanus tibi si fuisset altor:
Hinc tibi regnorum creuit adultus honor:
Hinc ille succus prudentis aurae,
Hinc vena recti contenta parto,
Hinc census vrbis virtute mensus,
Aulaeque luxus finitus aequo,
Nomenque magnis aequale factis.
Hinc fama, veri foecunda nutrix,
Et pectus ingens cui paruus orbis,
Et cordis ardor cui meta caelum,
Et mens prouida Pacis *in senatu,*
Et mens feruida Martis in theatro.
Qui velit semel omnia
Complecti bona Principum,
Sat dicet, si dixerit vnum

Hie.

Hieronem, imperij iugis imaginem.
At tu Latinae solamen Vrbis,
VRBANE, rerum communis ardor,
Orbisque Princeps, morumque censor,
Regnante quiddam Hierone maius:
Sic Roma iactat, sic censet Orbis;
(Nec crede paruum, quod Roma iactat,
Quod censet Orbis) cui fama nomen,
Cui facta famam fecere laudum.
Te quoque gentiles APIVM coluere phalanges,
Et tibi solertes animo adleuere liquores,
Prudentesque fauos, & inexpugnabile pectus
Consilijs fecere tuum, celeremque regendis
Imperijs mentem, pronamque ad stemmata frontem,
Atque ad sceptra manum. tunc arbitra mobilis aeui
Iustitiae comes, & domitrix Prudentia fati
Se tibi perpetuos animo informauit ad vsus;
Hic aulam, hic artes, hic dulcia castra locauit.
Sic qui Regna velit sibi mellea fingere, discat
Ex APIBVS VRBANE tuis, & mellea fingat
Corda prius, superamq. in labra recolligat auram.

CANTVS NAIADVM

Telas in Ithacenſi ſpecu texentium, dum Apes mella conficerent.

ALLEGORIA

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM

FRANCISCVM

CARD. BARBERINVM

Ex Homericis Commentis adducta.

Cùm MARCELLVS SAVLIVS Ianuen. ſub eius auſpicijs, Philoſophicas concertationes iniret in Collegio Rom. Soc. IESV

VRANIA

NAIADVM PRIMA

ODE VII.

AGE, paſta melle Virgo,
Ithacenſis hoſpes orae,
Leuis amnium propago,
Age, fila dùm laborant,
Acus ora dùm colorat,
Variantis ora telae:
Modò textilem figurat
Vaga cuſpis arte lanam,
Animatque vulnerando:
Modò vulnerum lacunas,

Vbi

Vbi fecit, implet auro.
Age (quid moraris?) ardor
Mariumque, fluminumque:
Viden', vt ministra textus
Sine voce dextra languet,
Sine voce cuspis baeret?
Age, quod leuet laborem,
Age, quod ferat vigorem,
Alacremque fingat artem.
Labor est rudis magister
Operumque textuumque;
Nisi voce temperatur.
Minor ille fit canendo,
Taciturnitate crescit.
Ego, sideralis orbis
Imitabor arte molem;
Facis arbitrum diurnae,
Niueumque noctis astrum;
Neque siderum minorum
Procul hinc micabit agmen.
Erit ergo tela Caelum,
Erit aula lucis, aurum:
Opus hoc mei laboris.
Mihi gemma finge Solem,
Mihi pinge concha Lunam:
Varioque trama nexu
Pluuiaeque, fulminumque,
Niuiumque finget aulam.
Cadet hinc suaue nectar,
Quod amica mellis Ales
Apis, inter orta flores;
Leget ore, mox salutem
Mihi melleam liquabit.

EPICHTHONIA
NAIADVM SECVNDA.

ODE VIII.

ITE tranquillo vaga fila textu,
Cùm decet puras animare telas:
Ite, quid mutus labor otiosam
Distinet artem?
Hactenùs nullo vitiata fuco
Lina natiuus color occupauit.
Ite, dùm viuax opus implicari
Postulat auro.
Aureos seclo referente mores,
Clarior flaui nitor est metalli.
Mutet aurato niueum veneno
Tela colorem.
Ite, sic Romae noua poscit aetas:
Roma sic poscit, Latiaeque Princeps
Vrbis VRBANVS, sed & Orbe maior,
Nec minor astris.
Ite, sic poscit soboles Parentum
Aequa fortunae, populique votis,
Ceteris maior, tibi, Magne, tantùm
Patrue, dispar.
Ite, longinquos animate campos:
Imprimat telas acus, & iacentum
Ampla terrarum sola Daedaleo
Stamine ducat.
Quidquid effectrix operosa rerum
Docta Naturae manus in reposta
Condidit terrae generantis aluo,

Textus

Textus adumbret.
Ite, ſic mellis fabricator Ales
Nectar inſtillet pretium laboris:
Nectar Heroum cibus inquietam
Recreat artem.
Maior humano ſapor arua neſcit:
Succus eſt purus genitalis aurae.
Nempe de Caelo ſua BARBERINO
Balſama ſudant.

MELISSEA
NAIADVM TERTIA
ODE IX.

O Laboris aequa merces!
Cernis, vt leuis voluptas
Virginumque Fluminumque
Aura mollis, aura vitae,
Cordis eſca, mentis ardor,
Mel ſuaue purpurat.
I labor, miniſter artis,
Eſſe taedet otioſum;
Surge, curre, ſume pennas,
Fila texe, fige telas,
Dùm ministra mellis ales
Dulce nectar eliquat.
Prouocat liquor laborem,
Prouocat labor liquorem;
Vtriuſque meta dulcis,

Dulcis est vicissitudo.
Perge fila textilesque
Implicare gemmulas.
Parua cuspis, i per arua,
Purpurantis arua telae;
Dextra sit colona campi:
Lingua sit ministra cantus.
Punge lina, pinge flores,
Finge mellis Alitem.
Mellis Ales hìc triumphat,
Regnat hìc salutis Ales;
Regiumque pandit agmen,
Regiamque ponit aulam:
Dùm laborat, & colorat,
Imbricatque cerulas.
Libat hìc suauitatem,
Osculatur hìc ligustrum,
Rosmarimque, liliumque:
Deque cespitum rapinis,
Deque rore, deque florum
Flore, mella colligit.
In le pectoris recessum
Florulenta messis implet;
Inque cordis officina
Innocenter eliquatur;
Nectarisque balsamini
Lacrymatur imbribus.
O laboris aequa merces!
I labor, minister artis,
Pinge regiam Volucrem:
Dùm laborat illa nectar,
Pinge praemium laboris,
Alitemque nectaris.

THA-

THALASSIA VLTIMA NAIADVM

ODE X.

VOS quoque facili stamina panno
Maris erectos pingite fluctus.
Vnda reducto spumet in auro,
Serica bombyx exprimat algam,
Gemmea littus bractea fingat,
Fluat intexto leuis argento
Pubes, liquidi filia ponti,
Squamea pubes: ducat in vndis
Festiua gradum, festiua diem.
Age, mentitas plaude choreas,
Gemmea pubes: sic fila iubent,
Sic mitis acus, sic dextra leuis,
Sic artis honor, sic laudis amor.
Quotquot tacito monstra profundo
Creat artifici natura manu:
Quotquot tumido maris in dorso
Humida viuunt secla natantum:
Conchaeque leues albentis opes,
Pontique graues spumantis aquas,
Montesque feros, vallesque cauas;
Et quos pelagi tollit Erinnys,
Et quas pelagi spiritus aequat;
Haec irati portenta maris
Meus est iterùm formare labor.
Placet haec species, sed ficta placet.
Age plaudentum turba Sororum,
Soboles leuium mitis aquarum,

Sunt haec nostri regna theatri;
Maris vndantes pingite fluctus.
Hic docta manus prouocet artem,
Hic fingat acu quae vera putes,
Quae, si videat Neptunus, amet:
Quaeque vndarum sedula nutrix
Fecisse priùs natura velit.
Quis scit, an vndas Regia nostras
Apis inuisat? littora circùm
Exprime flores, finge liquores
Trama salubres: nectare puro
Sidera sudent. liquor astrorum
Idem est Apium liquor errantum.
Cernis, vt Apium color est aurum?
Idem est volucrum color astrorum.
Nempè hoc etiam nomine Caelo
Placet haec Ales, quòd & astra placent.
Caelum, ac terras sidera complent;
Vtrinque micant, vtrinque volant.
Meliore tamen sorte beamur,
Quòd viua volant sidera terris.

VATI-

VATICINIVM
DE TEMPLO
QVOD ILL.MVS CARD. LVDOVISIVS
Romae fundauit
S. IGNATIO LOYOLAE

ODE XI.

ONATA moles sidere prospero,
Futura quondàm tu quoque siderũ
Confinis, ingentemq. summo
Inuidiam positura Caelo!
Non te sinistra luce supercili
Saturnus atrox, non socialium
Connubia astrorum profanis
Ominibus metuenda terrent.
Felicioris lumine dibaphi
Tibi serenam fax genesim creat.
Accede natali benigno:
Nempè tuum LVDOVICVS astrum.
Hac luce faustam ducis originem,
Hac sortieris consimilem exitum.
Tu sperne, quid funesta cornix,
Quid numeri Babylonis edant.
Vides, vt altis fossa recessibus
Pandit subactam gleba voraginem?
Decrescit ad Manes profundos,
Vt faciat tibi terra cunas.
Euisceratur Roma vetustior,

Vt

Vt te capaci parturiat sinu;
Ascendit ad lucem, suisque
E tenebris rediuiua surgit.
Tibi cauatis sub penetralibus
Minerua sedem saxea deserit:
Tibi vetustatis superbas
Exuuias vomit ima tellus.
Quin & Latini filia Tybridis,
Inclusa longi carcere fornicis,
Intra resorbentes cauernas
Vena ferax properantis vndae;
Ne destinatis sit mora molibus,
Arcana terrae viscera liberat:
Abscedit intestina Thetis,
Quam sibi per veteres meatus
Tybris paternum poscit ad alueum.
Sic te fluentum Rex colit amnium,
Sic artis instinctu negatam
Fata viam reperere lymphis.
Fundata tanto Regia Numine
Quem polliceri debeat exitum?
Testis rudimentum laboris,
Qualis erit labor absolutus.
At tu merentem sume superbiam,
Beata moles: cresce, volubilis
Secura fortunae, serenum
Tolle supercilium: quid Auster
Impunè saeuus, quid Borealibus
Te flabra terrent orta Trionibus?
Quam nec relaxatis habenis
Mulciber imperiosus ardor
Incendiorum fluctibus obruat.
Ardebis, at non igne domabilis;

Flam-

Flammaeque mortalis minorem
Igne tuo iugulabis aestum.
Caelo flagrabis proxima, mutuis
Imbuta flammis & face siderum,
Atque aetheri communicato
Tu similem patiere vultum.
Ardebis ipso nomine Vindicis,
Cui dicta crescis: lumine Principis
Ardebis ipso, cujus astro
Nasceris, atque ope nutrieris.
Ardebis auro: iàm tibi gemmeos
Accendit ignes sedulus artifex:
Iàm surgit in flammas pyropus,
Iàm radios amethystus armat,
Onyxque, summos Arabiae impotens
Fouere montes: Cyprus iaspides
Sternit pauimento superbos.
Quae nitidus geret ora fornix?
Cultu calebis denique Numinum,
Sanctisque Caeli Relligionibus:
Quae vota succendent Quirites
In similes abitura flammas?
In te profundis bella Gigantibus
Romanus acri militia inuehet:
Tu campus, in quo saepè Virtus
In Vitium sinuabit arcum.
In te pudicos finget honestior
Palaestra mores: tu Capitolium,
In quo triumphatura sedem
Imperij Pietas locabit.
Ascende Caelum, surge domesticis
Contenta flammis; nascere nubium
Regina, quàmprimum coronet

Ae-

Aërium diadema frontem.
Incumbat alto regia vertici
Testudo, celsis fulta parastatis:
Te patriae fortuna Romae,
Te genius Domini antecedit.
I, perge quò te fausta necessitas
Inuitat, auctor sat praeit omina:
Felicitati iuncta Virtus
Nil probibet superare magnum.
Illo & decori foederis arbitro,
Inusitatam nuper adoream
Germanus armorum redemptor
In patrias reuocauit arces.
Testis reorum turba rebellium,
Potens abenae Dacus arundinis,
Cimberque regnaturus Albin,
Si residem pateretur hostem.
At consueto Marte minacior
Insanientem Tillius impetum
Infregit, vltricemque dextram
Torsit in exitium Tyranni;
Qui fertur acri milite turgidus,
Et supplet astu quod fidei negat:
Causaque tantùndem laborat,
Quantùm animis numeroque gaudet.
Sed, Tillianis tela rotantibus,
Cedit retrorsùm exercitus insolens:
Turbamque sacris infidelem
Turba Deo socialis vrget.
O quàm frequenter, mole cadentium
Pulsata, crimen terra redarguit!
Quàm saepè proculcata densis
Prata cadaueribus queruntur!

Ex-

Extorta Diuis iura Tonantibus
Abrupta Regum foedera, perfido
Dictas sacramento cohortes
Supplicijs fabricare pennas:
Et prauitatis damna luentibus
Aptare paenis pondus, vt ocyùs
Sistant nocentes, & flagello
Promeritos grauiore plectant.
Iàm nota victos tessera deserit,
Iàm signa saeuis tincta cruoribus
Erepta victorem fatentur,
Iàm fidei documenta praebent.
Quae nunc ab Istro missa Alemannico
Vexilla Tybris Romuleus videt,
Et Roma, proles dura Martis,
Sed genitrix generosa Pacis.
Hoc FERDINANDVS nuper honoribus
Ignatianis exuuium addidit:
Vt fraudis bestilis trophaeum
Et propriae Pietatis esset.
Tu cresce Moles; haec tibi gloriam
Vexilla seruant: iàm cupiunt tuo
Pendere Caelo: te morantur,
Donec iners adolescat aetas.
Te Roma dicet cùm benè creueris
Aequatam Olympo, sed Domino imparem.
Quantùmlibet crescas, Patroni
Nunquàm animum meritumque vinces.
Haec te vicissim dextera deprimit,
Quae tollit astris: nàm LVDOVISIO
Auctore magno te minorem
Ipsa facit tua celsitudo.

AMOE-

AMOEBAEVS

Siue, Officiosa Virtutum, sed praesertim Religionis, & Fortitudinis concertatio, Vtra maiorem sibi partem vindicet

IN SER.MO LEOPOLDO AVSTRIACO

ODE XII.

Virt. *PRINCEPS Austriadum gloria Principum,*
Qui, quanquàm nitido sanguine purpuras,
Et gentilitio sole meridiem
Splendoris patrij candidus explicas;
Plùs tamen rutilae mentis honoribus
Fulges, atque animo vel genus anteis;
Audi, quae placidis dulcia vocibus
Exercent sociae praelia Virgines;
Nàm tu materies vna canentibus,
Tu iudex aderis bella parantibus.
Ergo, ne proprij nominis inuidus
Te furare tuis, Maxime, laudibus:
Sed, quanquàm nimium poscimus, admoue
Pectus, ò LEOPOLDE, ad cytharae modos,
Atque audire velis quae fateri haud pudet.

Relig. *Illa ego stabilis forma volentium,*
Magni Relligio Numinis arbitra,
Nunquàm splendidior, quàm mihi debitum

Cùm

Cùm sensi LEOPOLDVM, & mea ceteris
Praeponi meritò iura Sororibus.
Fort. *Illa ego intrepidi nominis & rei*
Virtus, belligerae praeses adoreae,
Dextra Virgo potens, mente potentior,
Tunc verè omnipotens, me quoque fortior,
Cùm tu iure meus diceris Hercules.
Virt. *At nobis dabitur pars quota Principis?*
Et nos tangit amor pectoris aurei.
Princeps viue diù, viue cor omnium,
Vnus quandoquidem par eris omnibus.
Rel. *Ille & sidereis obsequijs pius,*
Multorum capitum contudit Haeresim:
Ac, ne foeda iterùm colla repullulent;
Taeda flammiuomi pectoris imbuit.
Fort. *Ille & belligeros fortis ad impetus,*
Fregit saepè manu tela rebellium,
Nunquàm, ni spolijs obrutas hostium.
Virt. *At tu viue diù, viue cor omnium,*
Vnus quandoquidem par eris omnibus.
Rel. *Plus est, Tartaream sternere belluam.*
Fort. *Rebellis tamen, & bellua idem sonant.*
Rel. *Scelestos domuit, qui domuit scelus.*
Fort. *At tu frange malos, vt mala corruant.*
Rel. *Sacrorum obsequio fit fuga criminis.*
Fort. *Armorum imperio fit mora Numinis.*
Rel. *Nequit stare diù quod stetit impetu.*
Fort. *Nemo blanditijs monstra coërcuit.*
Rel. *Sed cui verba damus? Iudice te, meum*
Cor esto, LEOPOLDE.
Fort. *At potiùs meum.*
Virt. *Et nos tangit amor pectoris aurei.*
Vos consanguineae dicite Virgines;
Viue

Viue cor, LEOPOLDE, omnibus insitum.
Princeps viue diù, viue cor omnium,
Viuax Austriaci gloria sanguinis.

AD LAELIVM GVINISIVM FRATRIS FILIVM PARAENESIS

ODE XIII.

NON tibi mutum sine corde nomen,
Moris aut prisci rude, non supellex
Curta virtutis, neque destitutum
Pectore corpus.
Indoles sat te tua, sat peractum
Prouidè tempus leuioris aeui,
Et vel irato placitura quondàm
Vota Catoni
Admonent, Laeli, meliora vitae
Secla traduci, quibus imperatrix
Praesidet Virtus, & amoena legem
Praebet Honestas.
Aureus recti tenor, & decori
Cura seruati, mediumque rerum
Additum extremis, sed vtrinque certo
Fine reductum
Dicitur Virtus, celebrata multis,
Nota quàm paucis? & in ore pulchrum
Nomen; at rarus, quod honore palpat,
Moribus aequat.

Tu

Tu caue, nequò vaga penna mentis
Erret indulgens sibi, nequid exlex
Peccet affectus; flagret inter aequi
Septa, cupido.
Sit voluptati modus, ara ponat
Terminum votis, libeatque tantùm
Quod licet; nec te patiatur vltrà
Ire voluntas.
Deme personam faciemque rebus.
Damna non rarò phaleris teguntur:
Quae iuuant, sordent; & imago veri
Haeret in imo.
Languet annosis equus aeger armis,
Obsitus turpi macie; nec audit
Dexterae plausus, & abena duri
Classica Martis.
Sed tamen cultu mala diffitetur,
Et superiecto iuuenescit ostro.
Pompa vaenalem facit: at latentem
In cute culpam
Forma non lenit, seniumue mutat;
Quae magis morbum grauat obsidendo
Sarcinis, praeter speciem, daturis
Nil nisi pondus.
Ille, vel multo pretiosus auro,
Deniquc incessu sua damna prodit,
Nec fit ornatu leuis, at ferendo
Ilia ducit.
Fallit emptorem vitiosa merces
Credulum votis, & inaurat aegram
Arte naturam, nisi bracteatum
Syrma reducis.
Calcat Aegeum vaga pinus aequor

M *Peliae*

Peliae proles generosa siluae,
Picta turritum latus, & rubentem
Murice puppim.
Rima sed furtim fugit occupatos
Luce pigmentorum oculos, & imbrem
Accipit nautis inimicum, & vndis
Obruit alnum.
Vrit, heu quantum! sed & ardet ignis,
Splendidè mordax: radiant cometae,
Qui nocent altas sine luce fulmen
Non quatit arces.
Crede fucato minimùm colori.
Ipse sol rarò micat innocenter:
Quidquid aspectum nitet, in recessu
Nubila caelat.
Diues argenti domus, aula circùm
Serico fulgens Phrygioque textu,
Albicans gemmis humus, Indicoque
Dente lacunar
Quale tormentum fouet admouendum
Hospiti magno? quibus aegra curis
Corda habet? quantum latet inuidenda
In nuce duri?
Dat sibi paenas animus profundo
Incubans regno sitientis auri:
Semper est voti rea; semper optat
Caeca libido.
Vita confinis vtriusque sortis
Non egens certa stipe, non abundans,
Laeta iam partis, opulenta quantùm
Exigit vsus,
Mutat haec Caelo meliore terras,
Haec leues aeui breuis auget horas,

Haec

Haec moram letho facit, haec beatos
Porrigit annos.
Qualis est, Laeli, tua nec paterno
Indigens censu, nec onusta luxu:
In diem felix, minimùm futuro
Anxia fructu.
Si tua agnoscis bona; liberalem
Disce fortunam tibi, quòd negauit
Plura quàm ferres, neque te doloso
Obruit auro.
Crede, gaudebis minùs; at dolebis
Altero tanto minus: vtra maius
Commodum iactura feratue damnum,
Consule fastos.
Hoc age, hoc semper meditare tecum.
Sic sui laetam cole iuris Vrbem:
Libero seu tu sedeas daturus
Iura Senatu;
Candidis seu Matrariae viretis
Rura te seruent tua, temperato
Rura sub caelo, quibus aura mitis
Nomina fecit.
Hìc, vbi grato lare tollit altum
Verticem moles operosa saxo,
Et laboratis residens columnis
Porticus haurit
Obuium Phoebi iubar aestuantis;
Cuius aduersum latus ad rigentes
Pertinet Cauros, & inhospitalem
Solibus aulam
Praebet. aestiuo redit apta cultu,
Mollis hyberno domus: hinc subactas
Visus in valles patet, hinc supinae

In iuga siluae,
Quid, quòd aspectus domini feraces
Fertili Baccho locupletat agros,
Villici rastro magis, & virenti
Pallade ditat?
Vt nec Albano generosa regno
Vina decedant, nec amet superbum
Bacca Tyburti nemus, aut opimum
Poma Tarentum.
Ille sit demùm tibi meta fundus,
Ille votorum modus. at supremis
Rebus, & magno iaculare semper
Vota Tonanti.

ROMAE GRATVLATIO

De R. P. Mutio Vitellesco Societ. IESV Praeposito Generali creato.

IAMBVS PVRVS.

ODE XIV.

QVIRINA Pallas, & Quirina
Faustitas.
Beatitatis aeuiterna copia,
Et Vrbis auctor imperantis vrbium
Gemelle Romule, et gemelle Romuli,
Adeste; siquis aureum premit latus
Amor, serenitasque gratulantium
Sibi, suisque, patriaeque ciuium.
Sat orba Patre vixit, orba Praesule

Cohors IESV, & igne inedomabili
Amoris vstulata, vix superstites
Habebat, vnde fleret vda lacrymas.
Inutilesque, quos agebat, arguens
Dies, Patrem secuta, duxit vltimos.
At, vt vetus Parentis edidit cinis
Nouum Parentis omen, & crepundia;
Repullulante viuido cadauere,
Nouo coëgit assonare Praesidi.
Reuixit illa, nobilemque dexteram
Parentis osculata, lacrymabilem
Remolliijt doloris acrimoniam:
Et, exulante mentis aegritudine,
Vicissitudo gratulantis ingeni
In ora risit explicata nubibus.
Gemelle Romule, & gemelle Romuli;
Adeste; vos Amoris ad catastrophen
Quirinus iste principatus euocat.
Quirinus est. Fatetur inde ab alueo
Tybris vetusta doctus ire secula:
Fatetur ipsa Roma, terminalibus
Caput perenne circinata montibus.
Nequè hoc negat negare compitalibus
Vel assueta gentis ora plausibus,
Vel ora gentis apta lectioribus:
Vel amne flumen eloquente callidum
Ab alueis reflexa littoralibus
Noui Parentis excitàre nomina.
Quirinus est, Quirina gratulatio.
Quid euocate, quid moraris? exili,
Gemelle Romule, & gemelle Romuli.
At ò Parens verende, cui sacras comas
Amans tui corona cingit, ambitu

Beatiore, quàm corona Caesarum;
Minor tibi ordo gestit, ordo maximus
Senumque puberumque: Tu cor omnium
Manu geris, regisque: Te lubentium
Patrum Senatus edit & vocat Patrem:
Et, vt Parens vocere, solus abnuis;
Sed, vt Parens vocere, mundus annuit
Supremus inferusque, sideralibus
Vterque recreatus à coloribus.
Tibi rubens Eous axe feruido,
Tibi patrocinatur Orbis Occidens,
Tibi Meridianus, & niualibus
Inhospitalis ora sub Trionibus.
Ego hos sequutus assonante barbito
Poëta factus ad sinistrum Apollinem,
Malè ominante fabricatus Alite,
Tibi tot inter accinentium choros,
Tributa soluo inerudita carminum,
Ineptus anser obstrepens Oloribus.
Gregalis est Iambus; integer tamen,
Amatque purus esse, sit rudis licet:
Tuis gemellus vt sit vsque moribus.
Vt vt tamen Poëta, cordis indices
Recondita orsa, meque dedico tibi:
Sacrosque prouolutus ad pedes precor,
Senem diebus aemulere Nestorem:
Meosque, quando vixeris dies tuos,
Rotantium addat Imperator orbium.
Sat adfuistis: ire per Patrem iuuat,
Gemelle Romule, & gemelle Romuli.

AD

AD SERENISS. PRINCIPEM

MAVRITIVM

CARD. SABAVDIAE

CHARITES

PRO MARCHIONE SFORTIA PALLAVIC

Cùm ſub eius auſpicijs Philoſ. lauream ſuſcepiſſet in Coll.Rom. Soc.IESV

ODE XV.

AT tu ſidereo Sole ſerenior
MAVRITI, proauis edite Regibus,
Princeps belligerae cura Sabaudiae,
Heroum ſoboles, aequa Parentibus,
Quãuis Romuleae munera purpurae
Illuſtras veteris murice ſanguinis.
Verùm nobilitas, & genus inclytum,
Sit quàmuis proprio ſtemmate maximum;
Maiorum decorum pars quota dicitur?
Virtus eſt generis meta veterrimi
Tàm natiua tibi, quàm generoſitas.
Maieſtate quidem mens tua fulgurat,
Sed non opprimitur luce benignitas;
Quin me reſpiciat mitis, & aureos
Vultus in tabula pectoris imprimat.
O votis vtinam terminus, ò precor
Sit deſiderijs aequa potentia!
Quas grates meritis nunc ego redderem,
Si grates liceat reddere Gratijs!

Sic fati superet vim MAVRITIVS,
Et sit maior Auis, sic opulentiùs
Crescat Romuleae gloria Purpurae,
Princeps Romulidum cura Quiritium,
Idem belligerae cura Sabaudiae.

AD CVPRESSVM EQVITIS VICTORII

HENDECASYLLABVS

ODE XVI.

HERI deliciae tui, Cupressus,
Quam plus vnā oculis amat duobus
Fundi luxuriantem in vmbilico:
Salue illa mihi plurimùm salute,
Quam Caelo Pater imbriū secunda
Partiri solet irrigatione.
Non te Dis malus, & gemella Ditis
Funestos Libitina per triumphos
Aut incendia pascere, aut superbis
Impallescere vidit in sepulcris.
Immortalia sperat, aeuiternum
Quisquis te videt educare truncum,
Nec saeuam cariem, nec inquieti
Morsus temporis inuidos timere.
Te circùmuolitat cohors Amorum,
Te Nymphae, Veneresque, Gratiaeque
Inter oscula mille, mille plausus
Humanae esse negant manus laborem.
Ad te subdolus exilire gaudet;

Quando

Quando se rapit & suos sodales
Sileno Satyriscus è magistro.
At tu, qui tibi plaudis in Cupressu,
Victori, lepor omnium leporum;
Rebus consule, si sapis, supremis;
Et furtum caue, quod malè ominantur,
Hortos dum Charites tuos frequentant.
Quis scit, an patrio reuulsa fundo
Permutet Dominum recente priscum,
Cupressusque sit illa Gratiarum?

DE PRIMO ET PRIMIANO VRSINIS FRATRIBVS qui Romam ab hostibus vindicarunt, ACCLAMATIO.

ODE XVII.

ROMA seruili resoluta nodo
Liberum mundi caput. O Latini
Sanguinis Pubes, age Romulaeum
Plaude triumphum.
Victus abscessit modò victor hostis,
Barbaros secum rapuit tumultus,
Rursùs assuetum iuga ferre collum
Sub iuga duxit.
Grande par Fratrum, geminisque compar
Fratribus, quorum stetit arbitratu
Roma, nunc vestris humeris cadentem
Tollitis Vrbem.

Nec

Nec Palatinam vaga vos ad umbram
Lacte nutriuit Lupa belluino:
Sed triumphorum genitrix honesto
Gloria ſucco.
Roma victores famulata faſces
Ponit Vrſino, pia Primiane
Roma ſupponit tibi feriatas
Pace ſecures.
Roma ſi viuit; tibi viuit vni:
Roma ſi collo mala ſeruitutis
Vincla diſſoluit; mala vincla collo
Te duce ſoluit.
Vrbe ſeruata, cape Martialem,
Imparem quanquàm meritis, coronam,
Dignus ingentem redimire multo
Sidere frontem.
Te decet vultu Roſa purpurato,
Aptus eſt veſtris color is triumphis:
Quos puellaris manus allaborat,
Indue flores.
Gentis hoc magnae decus, haec ſequentum
Nobilis quondàm nota poſterorum.
Tamdiù viues; Roſa dùm ſereno
Vere redibit.

POE-

POESIS EPIGRAMMATICA

ANNI DIES NATALIS
EPIGRAMMA I.

QVOD nostri benè seculi salutem,
Qui vitā modò terminarat Annus,
In cunis iacet excubatque, fato
Denatus simul & renatus vno.
Senex interijt, puer resurgit.
Mors breuissima sustulit volentē.
Nec quidquam fuit illa, quàm minutum
Punctum inter pueritiam & senectam.
Quin, vt nobiliore crescat ortu,
Praetextam puero Puer clienti,
Non de purpureae liquore conchae;
Sed de sanguineae rubore Vitae,
Succo nempè suo DEVS colorat.
En, quid denique profuit, benigna
Mortis tempora nosse demorari,
Et Vita exoriente deperisse.
Tantùm, vt nominis arte sic & ortu,
Gaudet esse gemellus Annus Agno.

AD

Ad Puerum IESVM.

EPIGRAMMA II.

Diue, Caelum oculis perenne gestas,
Et, si quid magis est perenne Caelo.
Mens affixa Amor est ; hic vnus Ales
Tuis praesidet orbibus rotandis :
Qui mouentur ab Occidente nunquàm,
Semper ex Oriente Charitatis.
Hinc vitae polus, hinc polus salutis,
Circùm, sidera mille gratiarum.
At, pupillam oculis sitam duobus
Credas aetheris huius esse solem ;
Ni nigerrima peccet in colorem.
Sed, quàmuis nigra ; lucet, ardet, vrit,
Puro sole magis. nisi ergo Caeli
Sol est pupula ; fit, quòd ipse totus
Es Caelum breue, totus ipse Sol es,
Totus pupula, Pupule, es tuorum.

Ad Simeonem, Puerum IESVM gestantem.

EPIGRAMMA III.

Gestabas Puerum Simeon, lacrymaque loquaci
Optabas vitae iàm grauis esse satis.
Fortunate Senex, geris inter brachia Vitam ;
Credis & haec inter munera posse mori ?
Hic te donaret vitae, si mortuus esses :
Quid mortem à Vita, vota sinistra, petis ?

De Magis ad CHRISTVM Puerum profectis.

EPIGRAMMA IV.

VT Solem videant nascentem ad munera vitae,
Extremo veniunt ex Oriente Duces.
Haec erat, vnde abeunt, potiùs ad Regna petendum;
In quibus exoritur mane reuecta dies.
Quidquid agant soles, quos lurida nubila condunt;
Sol nouus in Regnis nascitur Occiduis.

Vnus ex Magis, qui aurum offert.

EPIGRAMMA V.

EN tibi quae tulimus supremo è limine mundi;
Tu mea, non sine me, suscipe dona DEVS,
Nec mortalis eges, idem Puer aureus, auri;
Quis sis, non quo egeas, munera nostra docent.
Aurea dona fero, quia sunt mihi ferrea corda;
Haec quoque cùm facies aurea, Diue, feram.

De Stella Magorum.

EPIGRAMMA VI.

DVcit ab Eoo populorum examina Sidus,
Nec sese aspectu subtrahit vsque Ducum.
At, cùm Bethlemias radijs propè despicit oras,
Qua IESVS tenui membra locabat humo;
Fax subitò ex oculis euanida cessit in auras.
Et benè; vicino sidera sole cadunt.

Ad

Ad Sanctos Innocentes.

EPIGRAMMA VII.

SAluete ò primo fortes in limine vitae.
Vos, Pueri, flores quis neget esse DEI?
Scilicet humano prognati nuper in horto,
Ante DEVM caditis, non tamen ante diem.
Prisca fides taceat, flores è sanguine nasci;
Nunc ipsis cruor è floribus exoritur.

De niuibus ante peruigilium Natalis Domini de Caelo cadentibus.

EPIGRAMMA VIII.

ASpicis, vt puro sub vellere candicat orbis,
Venturoque niues praenituere DEO?
Pompa quid haec tandem? an laeti bellaria Caeli;
Quandoquidem terrae Sponsus amantis adest?
Sudor an astrorum cursu maiore volantum,
Nascenti vt Domino tempora chara ferant?
An Puero veniens caelestis copia lactis?
Canitiesnè annum testificata senem?
Quidquid id est, Diuine Puer, feliciter audet,
Dùm pia, te prensans, albet & ambit humus.

Ver ad IESVM corona spinea praecinctum.

EPIGRAMMA IX.

POne cruentatam Diuina è fronte coronam,
Quam tibi de spinis impia turba dedit.
Indue iàm flores; nàm quas spina inuida praefert,

Non tulis aethereas, abstulit ipsa, rosas.
Gratia quae veniet vernis vel floribus, ex te;
Cuius in aprico vertice floret hyems?

De viola in CHRISTI Domini paenis florente.

EPIGRAMMA X.

ME iuuat, ante alios flores, torpentia circùm
Gramina, pallentes explicuisse genas.
In Domini paenis pudet ostentare pudorem;
Aptior est mundi luctibus iste color.
Quanquàm, si nescis rerum miracula, disce:
Pallentem Domini me facit esse rubor.

De eodem argumento.

EPIGRAMMA XI.

PAllida sum, fateor; sed quid pallore decenti
Pulchrius? is toto regnat in Orbe color.
Pallidus est Titan, sunt sidera liuida, Caelum
Liuet, & in Caelo pallida luna micat.
Mirarer, si non pallerent omnia; quando
Pallet, qui vultu cuncta colorat, Amor.

De lacrymis Magdalenae ad pedes IESV.

EPIGRAMMA XII.

QVid lacrymas oculis stillas, pia Magdalanę? credis
Diuinos guttis posse cauare pedes?

Hos

Hos ferrum non vnda cauat: satis illa cauabit
Cor tibi, quae pedibus profluet vnda cauis.

Ad Magdalenam, corpus IESV quaerentem.

EPIGRAMMA XIII.

M*Agdala, quid ploras? Domini quid mortua quaeris*
Pignora? quàm tibi te cogit abesse dolor!
Si nescis, Dominum rapuisti tu ipsa, tuumque
In quo seruatur, cor mihi testis erit.
Cor scrutare, DEVM inuenies; nisi cor tibi IESVS,
Vt furto furtum hoc expiet, eripuit.

De S. Prisca Leonibus obiecta.

EPIGRAMMA XIV.

R*Omula bis senos vix Prisca peregerat annos,*
Cùm datur Hyrcanis dilaceranda feris.
Illa quidem forti stetit imperterrita vultu,
Sed Leo Virgineos concidit ante pedes.
Quid mirere priùs? factam nè repentè Leonem
Virginem, an in mores Virginis isse feram?

De S. Calliope Martyre.

EPIGRAMMA XV.

D*Iua, tuum Musae nomen: neque peierat omen,*
Quando Aganippaea ditior vnda tibi est.
Altera carmen alit; sed & abluit altera crimen,
Ille rigentis aquae, sanguinis iste liquor.
Alte-

Disparibus votis: illum pede Pegasus haurit,
Hunc dextra miles; par sed vtrique furor.
Crimina siue igitur mundas, seu carmina mandas;
Non alta aspiret iàm mihi Calliope.

Ad S. Catharinam Senensem.

EPIGRAMMA XVI.

SPinea tu, Catharina, capis non florea serta,
Dùm tibi gestandũ CHRISTVS vtrũq. parat.
Credo, satis florum tua iàm tibi terra ministrat;
At contrà spinas non tua fundit humus.
Vt florum Regina fores, & Regia odorum;
Deficis hoc vno, cetera Veris habes.
Nunc tibi cùm spinas Sol educat, insere fronti.
Denique te faciet spina gemella Rosam.

Ad Sanctam Caeciliam Euangeliorum librum in sinu ferentem.

EPIGRAMMA XVII.

VIrgo, nobile Numinis volumen,
Et summi digito DEI exaratum,
Nil mortale ferens nisi figuram,
In sinu geris intimo repostum.
Non tu, Caecilis, es quod & vocaris;
Ipsum facta redarguere nomen.
Vidisti benè, dùm grauem libellum,
Qui Verbum breue continet, locares
Inter brachia pectoris profundi.
Vitae bibliotheca, pectus ipsum est:
Et cor nidulus vltimus; quid ergo?

Dùm vitae reseras in aede Vitam ,
Quo volumine pectus & cor imples ,
An isthaec vacet officina morti ?

De S. Margarita Scotiae Regina .

EPIGRAMMA XVIII.

R*Egales aulae fastus, & plurima vitae*
Commoda, Reginae nomen & omen habet .
Regales tamen vrbis opes, gazasque superbas
Spernít, & exiguo victitat illa cibo .
Vellet inops fieri : sed, se dùm possidet ipsa
Margaris; incassum, crede, feratur inops .

De S. Basilio .

EPIGRAMMA XIX.

I*Am calamum cepit manus imperiosa Tyranni,*
Qui graue Basilio scriberet exilium .
Ille, auersatus mala munera ; substitit insons ,
Et nullam impressit , exhibuitue notam.
Perfide, cui semper leuitas in pectore vixit ;
A penna exemplum nunc grauitatis habes .
Et sapit haec : siquidem nigro inficienda colore
Candida Basilij nomina non fuerant .

Ad S. Symphorianum.

EPIGRAMMA XX.

D*Vm te supplicijs torqueri , Diue, videret*
Perdendo melior, quàm generando, Parens :
Nate age, delicijs fruere, illecebrisque dolorum;
Et modò spe vitae fac moriaris, ait .

Magna

Magna Parens, quis te verè neget esse Parentem,
Quae Natis, ipso in funere, das animum?

Ad S. Simeonem Stylitam.

EPIGRAMMA XXI.

STas super ingenti Simeon immote cylindro,
Nec tibi ventorum praelia crebra nocent.
Sic stabant simulacra ingentibus alta columnis
Ad viuum expressos ore imitata Duces.
Qui te hominem dicat, quàm verè saxeus idem est;
Qui non te signum Numinis esse videt.

SS. Iusti, & Pastoris è ludo litterario ad mortem pro CHRISTO abeuntium voces.

EPIGRAMMA XXII.

ITe agite, o viles tabulae, quas nescia veri,
Et vitae indocilis littera multa notat.
Nos melior reuocat vera ad spectacula ludus,
Paginaque è nostro scripta cruore placet.
Iàm nunc laureolam Sapientia cognita defert:
Et didicere satis, qui didicere mori.
Vix ea, & abiectis properant ad fata tabellis,
Siccine fit tandem vita magistra necis?

Ad S. Vincentium Martyrem,

EPIGRAMMA XXIII.

NOn ineſt tibi nomen otioſum,
Vincenti; ipſum animo vocamen imples,
Et ſenſum facis eſſe dictioni.
Iaces in medijs rogis, nec ardes:
Sed flores ais eſſe, quas Tyranni
Inclementia vellet eſſe prunas.
Nimirùm eſt alibi ardor occupatus,
Atque ipſum magis vrit admouentem.
Nil ex igne gerit, niſi ruborem
Et aurae tepidiſſimae flabellum.
Dùm te quippè Tyrannus excitatis
In flammis videt haud habere flammas;
In rogo iacet ipſe, ſed furoris.
At, cùm tutus ab igne collocaris
Inter ſtrata rubentium roſarum;
Hic ignem reperiſſe te fateris,
Quem nuper tibi denegarat ignis;
Et rogum roſa in algida experiris.
Hic demùm cadis, occubaſque letho;
At caſus generoſior triumpho eſt,
Et victo tibi victor ipſe cedis.
Sed vincis quoque victus: immò vinci,
Ipſum eſt vincere, glorioſiora
Tantò praelia; quò minùs perurunt
Flammae incendia, quàm gelu roſarum.

San-

Sancta Felicitas hortatur Filios, vt mortem pro CHRISTO generosè subeant.

EPIGRAMMA XXIV.

ITe, mea ò quondàm, nunc CHRISTI pignora, dixit;
Dùm Natos mortem vidit adire Parens:
Ite, & magnanimo testetur sanguine Virtus,
Non vos feminei germinis esse genus.
Vos ego ponè sequar: quae vestrae credita vitae
Mater eram, vestrae filia mortis ero.
O plusquàm Mater, bis prolem enixa! nec illud
Extinxisse genus; sed peperisse fuit.

De S. Ignatio Loyola, cuius in sepulcro visa sunt sidera.

EPIGRAMMA XXV.

LOyolae dudùm extincto pia funera dicit
Roma, sepulcrales & facit inferias.
Ad tumuli Caelum, & fastigia funebris vrnae,
Elucere diu sidera clara videt.
Quàm benè! Sol nuper lethalibus occidit vndis:
Miraris, famulae si micuere faces?

Ad Eundem, astrorum aspectu fruentem.

EPIGRAMMA XXVI.

DVm superis oculos Ignatius explicat oris,
Factus & astrorum concolor, astra videt:
Sordet iners mihi terra suis cùm floribus, inquit;
Vna dies perimit, quos parit vna dies.

Pace tua, Ignati, iactet sua sidera Caelum;
Dùm te florem habeat, non mihi sordet humus.

Ad Eundem, aspectu siderum lacrymantem.

EPIGRAMMA XXVII.

ASTranè tu spectas magis, an spectaris ab astris?
Dùm Caelo, Ignati, nocte silente vacas?
Scintillant tacitè, & nictant tibi sidera Caeli;
Sed tua conniuent tàm benè sideribus;
Vt luces equidem modò contemplatus vtrasque,
Ecquinàm Caeli sint oculi, ambigerem.
Astra tibi demùm illacrymant, & luce liquescunt;
Nec dees tu lacrymas reddere pro lacrymis.
Exoritur saties, & rursùm mutuus ardor:
I nunc, & pasci sidera rore nega.

De Sancto Francisco Xauerio Soc. IESV: cuius extincti de latere sanguis & aqua prodijt.

EPIGRAMMA XXVIII.

FRancisci in latus extincti feliciter audax
Exploratura contulit arte manum.
Contulit: extemplò de cordis parte sinistra
Plaga hiat, è plaga sanguis & vnda fluit.
Franciscum Domino similem qui fortè negaret;
Huic oculos poterat, credo, aperire liquor.

De

De Eodem, super funem anchorarium in naui quiescente.

EPIGRAMMA XXIX.

ANchorarius, orbe conglobato,
Et spiras reuolutus in supinas,
Funis in media iacet triremi.
Hùc se Xauerius frequenter vrget,
Siquid desidis otij reposcit
Virtus fessa laboribus diurnis:
Et duro superincubans rudenti,
Plùs fallit prece, quàm sopore, noctem.
Iàm secura perambulet procellas
Aut saeui maris aut minantis Orci
In tuto ratis est; habetque funis
Anchorarius Anchoram salutis.

De B. Aloysij Innocentia.

EPIGRAMMA XXX.

NVmquid es ingressus thesauros fortè niuales,
Gonzaga? ò primis candidior niuibus!
Sic tibi torquatum gemmarum linea collum
Ambit, & ad pectus sic cadit albus onyx.
Clàm tamen haec oculis decorat pōpa inclyta mentē;
Nàm dēbent procul à Sole latere niues.

De Sacro Ieiunio.

EPIGRAMMA XXXI.

DEsinite in medio ieiunia quaerere luxu,
Atque inopem victum dicere mille dapes.
Ingluuies est, & rabies foedissima ventris,
Siue sit haec Caelo, seu saturata mari.

Ieiunum non esca facit quaesita sub vndis;
Mutant delicias aequora, non prohibent.

De eodem.

EPIGRAMMA XXXII.

O Nos felices, aetas si prisca tulisset,
Primores epulis abstinuisse Patres!
Non fera mors rigidam coepisset ducere vitam:
Qui mortem peperit, nos cibus ille necat.
Ergo age, tu morti ieiunia crede venenum:
Vis morti vitam demere? pasce fame.

De eodem.

EPIGRAMMA XXXIII.

QVid iuuat exiguis ieiunia ponere mensis,
Et sese tenui debilitare cibo;
Si grauis est vitijs animus, si pectus onustum
Criminibus, saties si tibi nulla mali est?
Non domat is corpus, dapibus qui parcit opimis;
Qui vitijs animum non alit, ille domat.

De eodem.

EPIGRAMMA XXXIV.

AVrea pauperies, inopique cibaria victu,
Et modicis vix in lancibus herba viret.
Nobis terra satis, de Caelo nulla supellex;
Sed vis, delicias quae negat, illa facit.
Et sua terrestres animant bellaria coenas;
Conditur, siquae desipit esca, fame.

De

De Sacro Cinere.

EPIGRAMMA XXXV.

SOrdeat ille licet capiti Cinis insitus alto,
O quantum mirae fertilitatis habet!
Nàm subitò coepit virtutum erumpere messis,
Et domino segetem reddere mentis ager.
At tu, qui Cinerem dicebas, desine falli:
Non Cinis, at semen Relligionis erat.

In Personatos.

EPIGRAMMA XXXVI.

O Factum malè! mutatur persona: sed, ore
Mutato; stabilis mens scelus usque gerit.
Vnusquisque velit, quod non est, posse videri:
Idque quod est, facie dissimulante, negat.
Deberes animo natiuum reddere vultum:
Si vis personam sumere; sume tuam.

In Funambulum.

EPIGRAMMA XXXVII.

QVis nouus hic caelo suspendit Daedalus alas?
Sed vereor, ne sors Icaron esse probet.
Aspicis, vt tenui feliciter audet in aura;
Ceu iubeat stabili ludicra bella solo?
Fune super tereti tutissimus errat, & artem
Ludere dùm gestit, luditur arte timor.
Hic choreas impunè ciet, seseque supinum
Librat, & intorto turbine corpus agit:
Argutat pedibus, tremuloque per aëra saltu

Tol.

Tollitur; erectus sed tamen inde redit.
Nec mora, nec requies; iterùm ter pectus in altum
Surgit & in gyrum ter vaga membra rotat.
Corpore dùm pendet, sola ceruice tenet se,
Et verè ad restim colla redacta gerit.
Tùm simulat casum; populoque timente, timorem
Ridet qui populi vota timere facit.
Quin, capite obuerso, totus pede pendet ab vno;
Dùmque pedem absoluit, dextera supplet opem.
Iàm iàm casurus redit, incertumque theatrum,
Quas iubet in partes, speque metuque trahit.
Nec solus pendet; sed enim pendentia secum
Vno ex fune tenet millia multa virum.
O viles animae, & vaenalia pectora paruo;
Saepè quibus merces esse ruina solet!
Non sat terra vias habet & diuortia lethi;
Vt iuuet in caelo quaerere mortis iter?
An semper vobis subeunda pericula census,
Atque omnis fundus denique funis erit?
Cùm restim aspicitis protensam; dicite, Forsan
Vltima iàm vitae linea ducta meae est.

Ad Gregorium XV. Pontificem Max. De primo in Capitolium ingressu.

EPIGRAMMA XXXVIII.

INgredere, ò felix, meritisque assuesce futuris,
Nempè rudimentum nobile laudis habes.
Roma tuis pandit Capitolia celsa triumphis:
Quod tibi principium est, finis honoris erat.
Quae surgunt saxo Capitolia, crede minora;
Quàm tibi quae proprio è pectore Roma facit.

De

De Card. Ludouisio creato.

EPIGRAMMA XXXIX.

IAm pro Sole suo Romani munera caeli
Obtinet ingentis nobile germen Aui.
Illi Sol currum concessit auunculus, illi
Ipse suum ingenij pondus habere dedit.
Iam lucem regat & caelo securus oberret
Qui praeter stirpem nil Phaëtontis habet.

De Trunco Mineruae reperto in extruenda Templi area, quod S. Ignatio Loyolae erigit Illustriss. Card. Ludouisius.

EPIGRAMMA XL.

VT Loyoleo statuat fundamina Templo,
Percutit aerato dente redemptor humum:
Percussa tellure, leues ad luminis auras
Saxea, sed trunco corpore, Pallas adest.
Tu, si nescires aliunde hanc Pallada; discas,
Quòd duro ad lucem verbere nata venit.
Ex capite orta Patris quondàm, nũc Matris ab aluo,
Hoc vno differt nomine Virgo sibi.
Nàm quòd trũca oritur; facit, vt tibi pectus adoptet;
Imponatque sibi te, LVDOVICE, caput.
Excipe tu facilem: sic nectens vltima primis;
Ad caput, vnde abijt, nostra Minerua redit.

De

DeCapite humano, inter eiusdem Templi fundamenta inuento.

EPIGRAMMA XLI.

QVà fundamina sumptuosa Templo
Imponi LVDOVICVS imperabat;
Inter rudera fossa, sub repostis
Humanum Caput exstitit cauernis.
Antiquae noua Roma comparatur:
Par omen similem exitum reposcit.
Ergo, quisquis amas videre Molem,
Non tu surgere Templa; sed superbum
Templorum Capitolium videbis.

De Riuo perennis aquae, reperto iaciendis eiusdem Templi fundamentis.

EPIGRAMMA XLII.

QVà Loyoleas fundat LVDOVISIVS Aedes,
Defoditur riuo semper eunte liquor:
Cur non, Ignati, potiùs tibi surgit in ignes,
Nominis atque tui concolor ardet humus?
Credideram, ex facibus fluuios decurrere lucis;
Vt video, ex flamma flumen abundat aquae.
Sũtnè tuae hae lacrymae; quo iã super amne, Tonãti
Fundaras Templum pectoris ipse tui?
An, quas tu casto sacraras pectore lymphas,
Hae tibi nunc grato rore tributa ferunt?
Sed reor, hoc quem tu Vitae de fonte rependis,
Principis & vitam & vota, liquore rigas.

De

De Cardinali Ludouiſio, primum Ignatiani Templi lapidem iaciente.

EPIGRAMMA XLIII.

LOyolae vt ſummã LVDOVISIVS erigat Aedẽ,
Non modò praeſtat opes, ſed pius addit opem.
Ipſe ſua iàm prima manu fundamina Templi,
An propriae culmen Rellıgionis agit?
Quae rerum haec ſeries, vt iactum in Tartara ſaxũ
Auctori aeternam fundet in Axe Domum?

Ars Veſtiaria, ornando Ignatiano Templo opportuna, ad Card. Ludouiſium.

EPIGRAMMA XLIV.

FIlia ſum primae, ſed non & conſcia, culpae;
Et de matre tuli nil niſi ſeruitium.
Nàm veteres texi frondoſa veſte Parentes,
Quos puduit nudı criminis eſſe reos.
Me ſacram Ignatij reuocat LVDOVICVS ad arã;
Sim famula vt lucis, quae modò noctis eram.
Magnũ opus aggrederis, Princeps ò Magne quis vnq̃;
Progeniem ſceleris fecerit arte piam?

Ars Phrygiaria, ad Eundem.

EPIGRAMMA XLV.

OAge, quid ceſſas telam diſtinguere pubes?
O laudum ſtimulis te tua pungat acus!
Excute vim: neſcis, quae nunc miracula tractas?

Quot

Quot figendo aperis puncta, tot ora locas:
Ora, quibus per te vel stamina muta loquuntur;
Principis & nomen dicere fila doces.
Haec tua sunt rerum molimina, non opus artis;
Loyolae magno dùm, LVDOVICE, faues.
Optet adhùc linguas centum, centum ora Poësis;
En tibi iàm gestat tela, quod illa rogat.

Odoraria, ad Eundem.

EPIGRAMMA XLVI.

ILla ego fragrantum peregrina Antistes odorum,
Quàm iuuat Eois imperitare plagis;
Adsum, & pastillos dextra gero: tu mihi praestas
Ignatij ardentes, ò LVDOVICE, faces.
Non alio poteram redolentior igne videri,
Quàm quem magnanimi Principis aura ciet.
Sed minùs haec fragrat mea fumi virgula, quàm tu;
Atque tuum in nostro munere munus olet.

In Pauli V. Pontificis Maximi cineres in Sacellum Exquilinum translatos, ad Beatissimam Virginem.

EPIGRAMMA XLVII.

VT parem tibi, Diua, Paulus aram,
Atque arae geminam locaret aedem;
Gemmas vndique, quotquot aut Syene
Aut pingit Paros, aut creat Carystos,
Foecunda ciet euocatione.
O factum benè! Regiam *Pudoris*
Reginamque Pudoris haec decebant:

Et

Et gemmae poterant amare Gemmam.
Nil deerat nisi Paulus huic theatro:
At, qui visus erat deesse nuper;
Adest denique Paulus, & vocatus
In partem venit elegantiarum.
Paulus, nunc cinis, at cinis verendus,
Magnae quondàm animae decorus hospes,
Magno nunc quoque nomini superstes:
Nàm magnum est, cinerem fuisse Pauli.
Hanc gemmam tibi, Diua, non Syene;
Sed mundi & tua gemma, Roma reddit.

Ad Paulum V. Pontificem Maximum. De eius animi castitate, ex Sacello Exquilino.

EPIGRAMMA XLVIII.

Virgo, nix tibi lineauit olim
Templum nobile: rursùs in vetusto
Nunc Templo tibi nix Domum locauit;
Hanc Paulus, DEVS eliquauit illam.
Paule, *Virginis ardor Exquilinae,*
Et casta niue pectoris decorus,
Haec miracula sunt tui Pudoris:
Vt, dùm nobile Virgini Sacellum
Ponebas, opera potens eadem,
Aram te quoque Virgini dicares,
Tàm parem niuibusque Virginique;
Vt non Virginis ara, Paule, *tantum;*
Sed Virgo simul ipse diceréris.

Ad Paulum V. Pontificem Maximum, De Annonae ſtudio.

EPIGRAMMA XLIX.

PRincipe te, nunquàm tenuit penuria victus,
Nec fuit agrorum diues auaritia.
Mens foecunda bonis, ſteriles opulentat & vrbes;
Pectoris ille tui campus alebat opes.
Non ego iàm miror, foecundo à Principe, mutos
Duxiſſe exemplum fertilitatis, agros.

Ad Paulum V. Pontificem Maximum, De eius animi tranquillitate.

EPIGRAMMA L.

VIs animi placida, & gratae ſine fulmine luces;
Maieſtas, ſed quae neſciat eſſe ferox;
Clementem te dixiſſent: niſi quòd tibi nomen
Antè dedit cultus Relligionis bonor.
Non tua geſtabat vibrandum dextera ferrum;
Hoc vnum excipias, cetera Paulus eras.

Ad Paulum V. Pont. Maximum, Quòd in Exquilino Virginis Templo, propè Domini Cunas ſortitus ſit tumulum.

EPIGRAMMA LI.

QVā benè cōueniūt vitae tua funera, Princeps:
Non poteras vrna nobiliore tegi.

A *Viuen-*

Viuentis cor Exquilias tenuisse fatendum est;
Exquiliae cineres nunc morientis habent:
Vixisti ad Cunas Domini, tumularis easdem
Ad Cunas; vitae & funeris omen idem.
Hoc nasci est, cunis recipi; te, Paule, iacentem
Ad Vitae Cunas, quis periisse putet?

De Corde Alexandri Cardinalis Vrsini, sepulto apud cineres Roberti Card. Bellarmini.

EPIGRAMMA LII.

VIxit Alexandri quondam Robertus in imo
Corde: sed erratum est; immò cor ipse fuit.
Viuere Robertus cùm desiit, haud tamen idem
Desiit Vrsini in corde cor esse diù.
Vt iàm de geminis exstaret cordibus vnum;
Et duo qui posset dicere, nullus erat.
At, postquàm Vrsinus cecidit; cor huius eodem,
Quo Robertus inest, clauditur in tumulo.
Iàm sunt ergo pares: decuitque, vt cordis amici
Incola qui fuerat, cordis hic vrna foret.
Nil praebes Vrsine tui, sed debita soluis;
Nàm sibi Robertum denique restituis.

De Alexandro Card. Vrsino, qui lethali morbo correptus sanguinem sibi flagellis elicuit.

EPIGRAMMA LIII.

HAuserat Vrsinus rigidae prima omina mortis,
Cùm subitò in sese dira flagella mouet.

Nàm quatit innocuos repetitis ictibus artus;
Quàm pius est, gaudet tàm ferus esse magis.
Nec frustrà: ex se scintillas & semina lucis
Elicuit, nec erat saxeus ille tamen.
Quot stillae, totidem stellae micuere cruoris;
Quanquàm plùs est quàm sideris iste color.
Solis erat: sol, occiduis tàm proximus undis,
Se praebet roseo lumine sanguineum.

De CHRISTI in Cruce affixi effigie, quam ad pectus gestabat Card. Vrsinus, dùm viueret.

EPIGRAMMA LIV.

DE cruce pendentem Vrsinus gestabat IESVM,
Qui, quàm sit Pietas ingeniosa, docet.
Clauiculi exiguum terebrabant robur acuti,
Mucro nec aduersa parte retusus erat.
Ille Crucem, qua fronte exstabat ferrea cuspis,
Adpressam cordi, dulce ferebat onus.
Sic iisdem clauis, & eodem in robore fixa
Vrsini cor, & membra fuere DEI.

De obitu Alexandri Magij vltima Februarij.

EPIGRAMMA LV.

OCcidis, & tecum florentibus, inclite Maj,
Foeta bonis Virtus, sed rediuiua cadit.
Nobis illa cadit, cadis & tu denique nobis;
Nàm tibi viuendi limina prima patent.

At

At vos hoc anno ne Ver ſperate coloni,
Quandoquidem hyberno tempore Maius obit.

De pluuia, in Eiuſdem obitu.

EPIGRAMMA LVI.

CLarũ erat:at, poſtquà vidit tua funera Caelũ;
Irriguas, Maj, fundere coepit aquas.
Credo, vides de te Caelum quid ſentiat, & quid
Sentiat is, ſiccus qui tua fata videt.
Quiſquis is eſt, aut à Caelo diſſentit apertè;
Aut verè lapis eſt, ſentit & ipſe nihil.

In obitum Duciſſae Caeſarinae.

EPIGRAMMA LVII.

INterijt rigido crudelis acinace Mortis,
Quae curſu vitae digna perennis erat.
Interijt, ſi vera Fides, ſi conſcia recti
Gratia, ſi Pietas interijſſe poteſt.
Non tamen interijt; Natorum ſpiritus ingens
Nunc etiam extincto in pectore Matris agit.

Ad Ferdinandum Caeſarinum, de obitu Matris.

EPIGRAMMA LVIII.

FErdinande, geris nomen dominantibus aptũ,
Imperij ſolitum ſaepè notare decus.
Tu quoque nunc tanti menſuram nominis imple,

Imperium in lacrymas & tibi finge tuum.
Rex esto ipse tui; Maerorem crede Tyrannum:
An regnes, rapiat si tua regna Dolor?

Ad Petrum Caesarinum, de Eodem.

EPIGRAMMA LIX.

PEtre, olim qui te Petrum dixere Parentes,
Ingeniumnè tuum consuluere, putas?
Nunquàm adeò petrae natiuo humore liquescunt;
Tu lacrymis semper pectora maesta rigas.
Parce igitur falsam lacrymando dicere Matrem;
Illa tibi Petri nomen habere dedit.

Ad Io. Baptistam Ferrarium Soc. IESV, Syriaci Nomenclatoris Auctorem.

EPIGRAMMA LX.

O Quem te memorem, cui condit nomina ferrum,
Aurum sed facili diues ab ore fluit!
Lingua tibi est, teneris quam saepè loquutus ab annis
Fecit linguarum tunc DEVS esse Deam.
Desinite ò verbis homines mortalibus vti;
Vos docet hic tandem Numinis ore loqui.
Ferrari, linguam cordi scis esse gemellam:
Si tua lingua DEI est; cor, age, cuius erit?

Ad

Ad Equitem Iosephum Caesarem Arpinatem, Pictorem eximium. De Poësi ab eo picta, & Auctori donata.

EPIGRAMMA LXI.

CAesar maxime Caesarum, quòd vltrò
Donasti tacitam mihi Poësim;
Picturam tibi reddo; sed loquentem.
Quanquam nec silet illa, quam dedisti;
Nec dicit satis ista, quam rependo.
Spirat altera, largiente vitam
Ipso te: sed & alteri vigorem
Siquem cernis inesse spiritumque;
Totum nominis est tui, quod illam
Vsurpatum animat; facitque sensum,
Quem suus dare non valeret Auctor.
Ergo, noscere siquis optat altum
Humani ingenij triumuiratum;
Arpini petat imminentis arces.
Hic Caesar, Mariusque, Tulliusque,
Lingua aequè valet, ense, penicillo.
Tantò at, Caesar, vtrumque vincis arte;
Quantò nominis omine antecellis:
Quòd vitam gladio auferebat alter,
Vita rapta quòd alteri, quòd vnus
Hanc mutis dare rebus assuesti.

In

Imperium in lacrymas & tibi finge tuum.
Rex esto ipse tui; Maerorem crede Tyrannum:
An regnes, rapiat si tua regna Dolor?

Ad Petrum Caesarinum, de Eodem.

EPIGRAMMA LIX.

PEtre, olim qui te Petrum dixere Parentes,
Ingeniumnè tuum consuluere, putas?
Nunquàm adeò petrae natiuo humore liquescunt;
Tu lacrymis semper pectora maesta rigas.
Parce igitur falsam lacrymando dicere Matrem;
Illa tibi Petri nomen habere dedit.

Ad Io. Baptistam Ferrarium Soc. IESV, Syriaci Nomenclatoris Auctorem.

EPIGRAMMA LX.

O Quem te memorem, cui condit nomina ferrum,
Aurum sed facili diues ab ore fluit!
Lingua tibi est, teneris quam saepè loquutus ab annis
Fecit linguarum tunc DEVS esse Deam.
Desinite ò verbis homines mortalibus vti;
Vos docet hic tandem Numinis ore loqui.
Ferrari, linguam cordi scis esse gemellam:
Si tua lingua DEI est; cor, age, cuius erit?

Ad

Ad Equitem Iosephum Caesarem Arpinatem, Pictorem eximium. De Poësi ab eo picta, & Auctori donata.

EPIGRAMMA LXI.

Caesar maxime Caesarum, quòd vltrò
Donasti tacitam mihi Poësim;
Picturam tibi reddo, sed loquentem.
Quanquam nec silet illa, quam dedisti;
Nec dicit satis ista, quam rependo.
Spirat altera, largiente vitam
Ipso te: sed & alteri vigorem
Siquem cernis inesse spiritumque;
Totum nominis est tui, quod illam
Vsurpatum animat; facitque sensum,
Quem suus dare non valeret Auctor.
Ergo, noscere siquis optat altum
Humani ingenij triumuiratum;
Arpini petat imminentis arces.
Hic Caesar, Mariusque, Tulliusque,
Lingua aequè valet, ense, penicillo.
Tantò at, Caesar, vtrumque vincis arte;
Quantò nominis omine antecellis:
Quòd vitam gladio auferebat alter,
Vita rapta quòd alteri; quòd vnus
Hanc mutis dare rebus assuesti.

In

In Tribunum, Ciceronis interfectorem.

EPIGRAMMA LXII.

AVctor perfide, pectus indisertum,
Arte vna feritatis eruditum;
Tu collo Ciceronis immerenti
Inuitum potes applicare ferrum;
In quo, scriptor inelegans, tuorum
Dura schemata criminum figures?
Hic vitae meliora signa deles,
Hic linguae premis eloquentis artem,
Humanaeque apices beatitatis,
Et mentis bona sensa decoloras.
Nil notas, nisi te & tuos furores,
Et de sanguine theta scribis atrum;
Auctor perfide, pectus indisertum,
Sic addis Sophiae manum supremam?
O dextrae scelus improbae sinistrum!
O styli malus aenei character!
Vnus denique miles audet omnes
Vna expungere litteras litura.
O Tribune, quis audeat peritum
Posthac dicere te latinitatis?
Fecisti, mihi crede, barbarismum.

Ad Romulum, Lupae alumnum.

EPIGRAMMA LXIII.

EXcipe, magne Puer, lactentibus vbera labris;
Quae Lupa foecundo praebet amica sinu.
Est Lupa, sed genium ponit cum lacte lupinum;
Tu caue, ne mores, quos vomit illa, bibas.

Quàm

Quàm vereor, subitò lac istud acescat; & vni
Quod tibi dat vitam, pluribus eripiat.

De Cicada ad lyram canente.

EPIGRAMMA LXIV.

PVlsabat digitis lyram Lyristes:
Cùm fides, malè passa verberantem;
Neruo dissiliente dissecatur.
At Cicadula, mens canora siluae,
Aestatis Melopoea garrientis,
Iacturam fidis ambitu fideli,
Et dulcis vice vocis implet vltrò.
Nàm, Lyram superinsidens disertam,
Pro cassa fide sufficit, locatque
Vocem dulciloquae necessitati:
Sic se temperat ad canentis vsum,
Vt quidquid digitis Lyristes vrget;
Illud ore Cicada prosequatur.
Miraris, vice chordulae Cicadam
Totum prouehere & iuuare cantum?
Tantò veriùs id mihi probatur;
Quantùm voce propinqua chorda cordi est.
Ergo desine fabulam putare;
Hanc, quae tota cor esset, esse chordam.
Immo, quò magè sit gemella chordae;
Cui vicaria iàm fuit canendo,
Huic vicaria fit simul cadendo:
Par fato, velut ore; nàm, repentè
Ruptis faucibus, in lyram recumbit:
Infelix, nisi sortiatur vrnam,
Qua carent, sed & inuident olores.

Tumu-

Tumulus anni morientis.

EPIGRAMMA LXV.

HIc iaceo, rigidae prostratus vulnere Mortis,
Dùm mihi, quam reliquis augeo, vita perit.
Viuendi merces, moriendi debita traxit:
Et quae vitae aliis, est mihi causa necis.
Nempè DEVM vidi; Vitam vidisse iacentem
Arguor, & lucis crimina nocte luo.
Hac tamen ingentem solabor sorte dolorem,
Non poteram fato splendidiore mori.
Nàm quibus in Cunis oritur DEVS, occidit Annus;
Sic Domini thalamum sortior in tumulum.
Vita nec amisit, meliùs sed transtulit vsum;
Dulce mihi, heredem lucis habere DEVM.

FINIS.

Errata sic corrige.

Pag.	*Lin.*	*Errata.*	*Correctio.*
32	*in titulo*	dictum,	dictus.
44	10	tundere,	fundere.
46	17	Dux erat,	duxerat.
65	31	oculis,	animo.
66	21	Elisabae,	Elisabes.
109	3	scatebroso,	salebroso.
129	21	omnia,	omina.
190	12	nascenti,	nascendi.